

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

Özgün AÇIKALIN

KÖŞE YAZILARINDA İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ÇERÇEVELENMESİ

Danışman

Prof. Dr. Süleyman İrvan

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2010

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Özgün AÇIKALIN'ın, bu çalışması jürimiz tarafından Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Levent YAYLAGÜL
Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Süleyman İRVAN
Üye : Doç. Dr. Sevil DEREN VAN HET HOF

Tez Konusu:

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi : 14/07/2010

Mezuniyet Tarihi : 31/07/2010

Prof.Dr. Burhan VARKIVANÇ
Müdür

.....

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

SEÇKİNLER OLARAK KÖŞE YAZARLARI	3
1.1. Bourdieu'nün Kavramsal Araçları	5
1.1.1. Habitus	5
1.1.2 Alan	6
1.1.3. Sermaye	9
1.1.3.1. Kültürel Sermaye	12
1.1.3.2. Toplumsal Sermaye	13
1.1.3.3. Simgesel Sermaye	14
1.2. Bourdieu'nün Kavramsal Araçları Çerçevesinde Kamu ve Kamunun Tutumları	16
1.3. Kültürel Üretim Alanı Olarak Gazeteler	19
1.4. Simgesel Sermaye Sahipleri Olarak Köşe Yazarları	20
1.5. Örnek Köşe Yazısı araştırmaları	22

2. BÖLÜM

İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI İÇİNDE ÇERÇEVELEME KURAMI	25
2.1. İletişim Araştırmalarının Dönemleştirilmesi	25
2.2. Gerçekliğin Toplumsal İnşası Paradigması ve Çerçeveleme	28
2.3 Çerçevelerin İşleyişi	34
2.3.1. Medya Çerçevelerinin İşleyişi	35
2.3.2 Bilişsel Şemalar ve Medya Çerçevelerinin Etkileşimi	38
2.4. Çerçeveleme Araştırmaları Türleri	39

2.4.1. Genel çerçeveler ve soruna ilişkin çerçeveler	40
2.4.1.1.Genel çerçeveler	41
2.4.1.2. Soruna ilişkin çerçeveler	42
2.4.2. Değer yüklü haber çerçeveleri	43
2.4.3. Karşı Çerçeveleme ve Yeniden Çerçeveleme	44
2.4.4. Örnek Çerçeveleme Araştırmaları	47
2.4.4.1. Tümdengelim Yöntemini Kullanan Çerçeveleme Araştırmaları	50
2.4.4.2. Tümevarım Yöntemini Kullanan Çerçeveleme Araştırmaları	51

3. BÖLÜM

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KÖŞE YAZILARINDA ÇERÇEVELENMESİ	54
3.1. İfade Özgürlüğü	54
3.1.1. Modern Öncesi “İfade Özgürlüğü” ve “İnsan Hakları” Yaklaşımları	54
3.1.2. Modern Anlamda İfade Özgürlüğü ve İnsan Hakları Yaklaşımları	56
3.1.2.1. Teolojik yaklaşım	56
3.1.2.2. Bireysel Haklar Yaklaşımı	57
3.1.2.3. Faydacılık	58
3.1.2.4. Hakikate Ulaşma Yaklaşımı	59
3.1.3. Yasal Sınırlamalar	60
3.2. Araştırmanın Yöntemi	61
3.3. Çalışmanın Evreni ve Örnekleme	61
3.4. Araştırmanın Nicel Bulguları	64
3.5. Çerçeve Çözümlemesinin Sonuçları	68
3.5.1. Cumhuriyet gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	69
3.5.2. Evrensel gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	70
3.5.3. Hürriyet gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	71
3.5.4. Ortadoğu gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	72
3.5.5. Radikal gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	73
3.5.6. Sabah gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	74
3.5.7. Yeni Şafak gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	75
3.5.8. Zaman gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler	76

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	78
KAYNAKÇA	82
EK: Çalışmada Kullanılan Köşe Yazılarını Tam Listesi	99
ÖZGEÇMİŞ	110

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Çerçeve Araştırmalarının Dağılımı	50
Tablo 3.1: Köşe yazılarının 2004 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı	64
Tablo 3.2: Köşe yazılarının 2005 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı	65
Tablo 3.3: Köşe yazılarının 2006 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı	66
Tablo 3.4: Köşe yazılarının 2007 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı	66
Tablo 3.5: 2002-2007 yılları arasında konuların gazetelere göre dağılımı	67
Tablo 3.6: Cumhuriyet gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	69
Tablo 3.7: Evrensel gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	70
Tablo 3.8: Hürriyet gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	71
Tablo 3.9: Ortadoğu gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	72
Tablo 3.10: Radikal gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	73
Tablo 3.11: Sabah gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	74
Tablo 3.12: Yeni Şafak gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	75
Tablo 3.13: Zaman gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı	76

ÖZET

Bu çalışma, ifade özgürlüğünün medyada nasıl çerçvelendiğini ortaya koymayı amaçladığıdır. Medyada önemli bir yeri olan köşe yazarlarının içirme, dışlama, ilişkilendirme, ahlaki yargıda bulunma, çözüm önerme, neden gösterme gibi etkinliklerle gerçekliği yeniden kurduğu ön kabulü doğrultusunda 2002-2007 yılları arasında görülen 10 dava örnek olay olarak seçilmiş ve incelenmiştir.

Birinci bölüm sembolik seçkinler olarak kavramsallaştırılan köşe yazarlarının medyadaki konumunu açıklamaya ayrılmıştır. İkinci bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan çerçeveleme yaklaşımına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Hürriyet, Sabah, Zaman, Radikal, Yeni Şafak, Ortadoğu, Evrensel ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan 524 köşe yazısı nicel olarak sınıflandırılmış ve çerçeve analizine tabi tutulmuştur.

Çalışmanın sonunda, ifade özgürlüğünün genelde olumlu çerçevelerle tartışıldığı, medyanın ifade özgürlüğü davalarında soruna değil olaylara ve kişilere odaklandığı, bunun sonucunda kurban merkezli çerçevelerin kurulduğu; gazetelerin ifade özgürlüğü davalarına içsel bir tutarlılıkla yaklaştığı, içsel çoğulculuktan çok dışsal çoğulculuğun söz konusu olduğu ortaya konmuştur.

FRAMING OF FREEDOM OF EXPRESSION ON COLUMNS

SUMMARY

This study aims at investigating how columnists frame freedom of expression in the newspapers. In accordance with this aim, 10 cases which are related to freedom of expression were selected between the years 2002 and 2007, and the columns were examined with the assumption that the media reconstruct the reality with various activities such as including, excluding, associating, making moral evaluations, promoting particular problem definitions, causal interpretations, and treatment recommendations.

The first chapter of the thesis is dedicated to explain columnists who are conceptualized as symbolic elites in the Turkish press. In the second chapter, framing as the theoretical perspective of the thesis is evaluated. The third chapter is about analyzing the findings. Quantitative content analysis and frame analysis are used to examine 524 columns published in *Hürriyet*, *Sabah*, *Zaman*, *Radikal*, *Yeni Şafak*, *Ortadoğu*, *Evrensel*, and *Cumhuriyet* newspapers.

The results show that, freedom of expression is generally framed positively; the media focus on events and persons rather than issues in trials of freedom of expression, and this causes victim centered framing; newspapers approach the trials with internal consistency; and there is external pluralism rather than internal pluralism in the Turkish newspapers.

GİRİŞ

Bu çalışma, ifade özgürlüğünün köşe yazarları aracılığıyla medyada nasıl çerçevelendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Medyada önemli bir yeri olan köşe yazarlarının içerme, dışlama, ilişkilendirme, ahlaki yargılarda bulunma, çözüm önerme, neden gösterme gibi etkinliklerle izleyici/okuru etkilediği önkabulü doğrultusunda 2002-2007 yılları arasında görülen 10 dava örnek olay olarak seçilmiştir. Çalışmada, medya metinleri toplumsal eşitsizlikleri üreten, devam ettiren ve meşrulaştıran mekanizmalardan biri olarak değerlendirilmiştir. Medyadaki simgesel üretim sürecinde, toplumdaki simgesel seçkinlerin konumu önemlidir. Egemen iktidar yapılarını yeniden üreten simgesel seçkinler, toplumsal yapı için bir anlamda “harç” işlevi görür ve var olan iktidar ilişkilerinin merkezine eklenirler. Karmaşık olarak nitelendirilebilecek bu ilişkiler toplamının anlaşılmasında, Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün sunduğu habitus, alan, simgesel sermaye gibi kavramsal araçlar önemlidir. Çalışmada köşe yazarları simgesel seçkinler olarak değerlendirilmiş; bu doğrultuda çalışmanın birinci bölümünde Bourdieu'nün kavramsal araçlarına ve kültürel üretim süreçlerine ilişkin yaklaşımına yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ve daha çok medya metinlerinin içsel yapılarının, anlamın inşa edilmesindeki rolünün anlaşılmasını sağlayacak çerçeveleme yaklaşımı ele alınmıştır. Medyanın, anlamların sürekli oluşturulup iletişime sokulduğu ve çeşitli toplumsal grupların, kurumların ve ideolojilerin bu toplumsal yapıların koşul ve biçimleri üzerinde mücadele ettiği simgesel bir alan olduğu fikri yaygın olarak kabul görmüştür (Gamson vd., 1992, s. 376). Medya çerçevelerinin bir medya öyküsündeki olay ve görüşlerin sunumunu düzenlediği ve habercilerin bir haberi nakletmek için tercih ettikleri çerçevelerin aynı olayın çok farklı sunumlarına yol açabileceği düşünülür. “Simgeleri kullananların sürekli olarak ister görsel olsun ister sözlü olsun söylemi düzenledikleri anlama, yorumlama, sunum, seçme, vurgulama ve dışlama” (Nelson v.d., 1997, s. 7) pratikleri olarak görülen medya çerçeveleri kültürel ve siyasal çıkarlara dayanan yargılara göre muhabirler ve köşe yazarları tarafından seçilir. Bu seçimler anlamın inşasında rol oynayabilirler.

Bu kabuller doğrultusunda üçüncü bölümde, 2002-2007 yılları arasında ifade özgürlüğünün köşe yazılarında çerçevelenmesi incelenmiştir. Bu tarihler arasında 2004 yılının Aralık ayında Brüksel'de yapılan Avrupa Birliği (AB) Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Zirve Toplantısı ifade özgürlüğü bakımından ayrı bir önemi vardır. Bu zirvede, Türkiye'nin, Genişleme Komisyonunun rapor ve tavsiyelerine dayanarak, Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğinin kararlaştırılması halinde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerine başlamasına karar verilecek olması zirveyi önemli kılmıştır. Seçilen tarihlerin Brüksel zirvesinin öncesini ve sonrasını kapsamaması dışında, bir diğer önemi 58. ve 59. hükümet dönemlerini kapsamamasıdır. İfade özgürlüğü gibi siyasal, toplumsal ve ideolojik yönleri olan bir kavramın çerçevelenmesinde gözlenen değişimin medyanın hükümetle olan ilişkileri nedeniyle değişmesi olasıdır. Bu nedenle örnek olaylar aynı siyasi iktidar dönemindeki tarihler arasından seçilmiş, bu faktör elimine edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, ifade özgürlüğü ile ilişkilendirilebilecek 10 örnek olay seçilmiştir. Örnek olayların seçiminde medyada görece sık yer almaları ve davaların farklı yasa maddelerinden açılmış olmaları etkili olmuştur.

Hürriyet, Sabah, Zaman, Radikal, Yeni Şafak, Ortadoğu, Evrensel ve Cumhuriyet olarak belirlenen gazetelerde yayınlanan ve belirlenen örnek olaylarla ilgili olan köşe yazıları taranmıştır. Bu taramalarda elde edilen 524 köşe yazısı önce nicel olarak sınıflandırılmış daha sonra çerçeve çözümlemesine tabi tutulmuştur. Çerçeveler; problem, neden, sorun tanımları, çözüm önerileri, ahlaki önermeler içeren yargılar olarak belirlenmiş, bu yargularla birlikte etkisizleştirmeye yönelik, sorunu inkâr etme, kişiselleştirme, çarpıtma gibi karşı çerçeveleme pratikleri de incelenmiştir. Son bölüm, çözümlemelerin yorumlanmasına ayrılmıştır. Çalışmanın varsayımları:

1. İfade özgürlüğü yaygın olarak benimsenen bir özgürlük olduğu için medya tarafından genelde olumlu çerçevelerle tartışılmaktadır.
2. Medya, ifade özgürlüğü davalarında soruna değil olaylara ve kişilere odaklanmaktadır.
3. Medya, ifade özgürlüğü davalarını, ifade özgürlüğüyle değil, davalara yol açan kişilerle adlandırmaktadır.
4. Türkiye'de gazetelerde içsel çoğulculuktan çok dışsal çoğulculuk söz konusudur. Gazeteler ifade özgürlüğü davalarına içsel bir tutarlılıkla yaklaşmaktadırlar.

1. BÖLÜM

SEÇKİNLER OLARAK KÖŞE YAZARLARI

Dilin sadece bir iletken olmadığı, aynı zamanda egemen toplumsal ilişkilerin de taşıyıcısı olduğu görüşü özellikle eleştirel iletişim araştırmalarında yaygın kabul görmektedir. Bu perspektif, medyayı siyasal, askeri ve ekonomik seçkinlerin söylemlerinin yeniden kurulduğu bir yer olarak ele almayı önermektedir (İnal, 1996, s. 45). Bu seçkinlerin söylemlerini yeniden kuranlar ise seçkinlerin bizzat kendileri ile kültürel birikimleri üzerinden başka alanlarda seçkinleşerek medyada söz hakkına kavuşmuş olanlardır.

Kültürel birikimleriyle medyada söz hakkı elde etmiş olanların kimler olduğu ve toplumsal konumları çeşitli kuramcılar tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu kuramcılardan Gramsci “organik aydın” kavramsallaştırmasıyla din adamları, idealist felsefeciler, kısmen akademisyenler gibi kesimlere ek olarak burjuvazinin siyasal iktidari ele geçirme sürecinde ortaya çıkan bir aydın türünden bahsetmektedir. Organik aydın, kapitalist toplumsal ilişkilerin yalnızca ideolojik olarak değil, kültürel, sosyal ve ekonomik olarak da taşıyıcısıdır ve egemen sınıfın entelektüel önderliğini tarafsız oldukları düşüncesini yaygınlaştırarak gerçekleştirdiklerini açıklamıştır. Buna göre; organik aydınlar kendilerinin yönetici sınıftan bağımsız olduğuna inanmaktadırlar. Bununla birlikte kendilerini yönetici sınıftan ne kadar bağımsız görürlerse görsünler, organik aydınlar gerçekte var olan egemen sınıfın çıkarlarına hizmet etmektedirler. Çünkü egemen sınıfın tarihsel blok içerisinde meşruiyetini sağlamak için kültürel ve entelektüel önderliğe ihtiyacı vardır (Gramsci, 2003, s. 27-28).

Alvin Goldner’in entelektüellerin yeni bir sınıf haline geldiklerinden ve eski para babası, mülk sahibi sınıfların yerini artık büyük ölçüde entelektüel yöneticilerin aldığı görüşünden hareket eden Edward Said (1995) de yapmış olduğu entelektüel tanımıyla başka bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Goldner’ı takip eden Said’e göre entelektüel sınıfı, halktan tamamen kopuk bir şekilde yaşayan, halk kesimine seslenmeyen insanlar topluluğudur. Bu topluluk, yayıncı, yazar, askeri strateji uzmanı, uluslararası hukukçu, bilim adamı gibi pek çok düşünce ve bilgi üreten kişilerdir. Bu entelektüeller uzmanlaşmışlardır ve

ancak aynı alanın diğer üyeleri tarafından kullanılabilen bir dille konuşmakta, işlerini bu dille görmektedirler (Said, 1995, s. 26).

Köşe yazarlarının Said'in belirttiği entelektüeller ya da Gramsci'nin organik aydınlar kategorisine dâhil edilip edilemeyecekleri tartışmalı olmakla birlikte, bir gazetede köşe sahibi olabilmek ya da fikir beyan edebilmek için, belli bir entelektüel birikime ve/veya kendilerini ayırtıran beğenilere sahip olmaları gerektiği söylenebilir. Köşe yazarları bu bağlamda seçkinler olarak da kavramsallaştırılmıştır.

Seçkin kavramsallaştırmalarında toplumsal sınıf kavramı yerine Weberyen bir yaklaşımla statü kavramı üzerinden yapılan tanımlarda esas alınan kişi ya da kümelerin profesyonel konumlarıdır. Bottomore, "seçkinler" kavramının, "genellikle bir toplumda (her nedenle olursa olsun) statüsü yüksek olan işlevsel, esas olarak profesyonel kümeler" için kullanıldığını belirtmektedir (Aktaran Adaklı, 2006, s. 80).

Bottomore, Mosc ve Pareto gibi sınıf kavramını, seçkin tanımlamasından tamamen çıkarmayan Thomas Dye (2001) ve C. Wright Mills (1974) gibi kuramcılar, seçkinlerin kendi kurumsal konumları sayesinde egemenlik kurduklarını öne sürerler. Mills, iktidar seçkinlerinin, refahın ve gücün toplandığı büyük şirketleri, devlet mekanizmasını ve askeri teşkilatları da içermek üzere "modern toplumdaki ana hiyerarşilere ve örgütlere komuta ettiğini" (Mills, 1974, s. 36) iddia eder. Ancak bu kuramcıların seçkin kavramsallaştırmasında medyanın toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmesine yer verilmediği gibi, homojenliğini sağlayan öğeleri de yeterince açıklayamamakla da eleştirilmektedir (Adaklı, 2006, s. 81).

Bu anlamda Pierre Bourdieu seçkin tanımına, ekonomik anlamdaki sermayenin yanı sıra kültürel, toplumsal, simgesel, eğitimsel vb. sermaye türlerini dahil ederek, medya seçkinleri olarak tanımlanabilecek köşe yazarlarını tartışmaya elverişli kavramsal araçlar sunar. Bu nedenle çalışmada köşe yazarlarını tanımlamak için Bourdieu'nün "simgesel seçkinler" kavramından faydalanılmıştır. Çalışmada kullanılan bir diğer kavram da "simgesel alan" kavramıdır. Toplumsal inşacı çerçeve kuramcıları, medyayı anlamların sürekli olarak yaratılıp müzakere edildiği, çeşitli toplumsal grupların, kurumların ve ideolojilerin toplumsal yapıların nasıl şekilleneceği üzerinde söz sahibi olmak için mücadele ettiği simgesel bir alan olarak görmektedirler (Gamson, 1992; Tuchman, 1978). Bu kavramları anlamlı kılabilmek için Bourdieu'nün habitus, sermaye, alan gibi kavramsal araçlarının tanımlanmasına ihtiyaç vardır.

1.1. Bourdieu'nün Kavramsal Araçları

1.1.1. Habitus

Bourdieu, sosyolojisinin ve pratiğin teorisinin merkezi kavramı olan habitusla öznesiz yapısalcılık ve özne felsefesi arasındaki yanlış seçimden kaçınmaya çalışmaktadır (Bourdieu, 1990, s. 10). Habitus kavramı Bourdieu tarafından şöyle tanımlanmıştır: “Habitus kelimenin tam anlamıyla, ne tam olarak bireyseldir, ne de davranışları tek başına belirler; buna karşın, eyleyenlerin içinde işleyen yapılandırıcı bir mekanizma, eyleyenlerin çok çeşitli durumlarla başa çıkmasını sağlayan bir strateji üretme ilkesidir” (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 27). Habitus, belli bir durumda yapılması gerekli olan şeye ilişkin bir tür pratiklik duygusudur – sporda buna ‘oyunu okumak’ (duyumsamak) denir, bu da aslında, oyunun o anki durumunda belirsiz olmakla birlikte mevcut olan, oyunun geleceğini öncelikleme sanatıdır (Bourdieu, 1995, s. 45).

Habitus bir anlamda bireyin karakteristik eylem eğilimleri seti, “tarihsel olarak inşa edilmiş, kurumsal olarak kök salmış, dolayısıyla toplumsal olarak değişken, üretici bir matris” (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 27) olarak ortaya çıkar. Kısacası, bir yandan verili koşullar altında üretilen ve ortaya konan yapısal özellikleri olan habitus, eyleyenlerin gündelik pratikleri üzerinde üretken bir role de sahiptir.

Bununla beraber, yapının öznenin önce var olması nedeniyle, “istatistiksel olarak insanların çoğunun, başlangıçta habituslarını şekillendiren durumlara uygun durumlarla karşılaşmaya, yani yatkınlıklarını pekiştirecek deneyimler yaşamaya mahkûm oldukları” (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 125) gözden kaçırılmamalıdır. Buna göre habitus, içinde bulunduğu alanda benzer koşullar altında bulunan eyleyenlerin hareketlerinin kaynağı olarak tanımlanır.

Habitus sadece insan deneyimlerinin algısına sistematiklik kazandıran ve yapılandıran bir yapı değildir. O daha ziyade yapılandırılmış bir yapıdır. O, toplumsal uzayın algısını sistemleştirmenin, mantıksal sınıflara bölmenin bir kuralı, kendi sistemi içinde toplumsal kategorilere ayırmanın içselleştirilmesinin bir tezahürüdür, (Bourdieu, 1984, s. 170)

Özetle, kavrama ilişkin yapılan bu tanımlardan yola çıkarak habitus'un, “eyleyenlerin yaşam boyu devam eden toplumsallaşma ve öğrenmeleriyle kazandıkları ve onlara verili toplumsal durumlara belli biçimlerde cevap verme yeteneği kazandıran eğilimlere gönderme

yapan” (Edgar ve Sedwick, 2002, s. 30) bir kavram olduğu söylenebilir. Ek olarak habitus, toplumsal yapılar ile toplumsal pratik arasındaki bağı oluşturan yapısal eşitsizliğe kültürel açıdan yaklaşmayı sağlayabilecek bir temel sunan ve eylemlilik üzerine odaklanmaya olanak tanıyan bir kavramdır (Marshall, 1999, s. 291).

1.1.2 Alan

Bourdieu, toplum yerine “toplumsal alan ve mekân” kavramlarını; egemen/yönetici sınıf yerine “iktidar alanı” kavramını kullanmayı tercih etmektedir. Bu tercihlerden de anlaşılacağı gibi Bourdieu; toplumu “görece özerk alanların yapılanmış hiyerarşisi” içinde algılar. “Çözümleyici açıdan alan, konumlar arasındaki nesnel bağıntıların konfigürasyonu ya da ağı” olarak tanımlamaktadır. Bu konumlar var oluşları ve kendilerini işgal edenlere, eyleyicilere ya da kurumlara dayattıkları belirlenimler açısından, farklı iktidar (ya da sermaye) türlerinin dağılım yapısındaki mevcut ve potansiyel durumlarıyla (situs), ayrıca diğer konumlara nesnel bağıntılarıyla (tahakküm, itaat, benzeşme vb.) nesnel olarak tanımlanır” (Bourdieu ve Wacquant, 2004, s. 81).

Bourdieu için alanın en önemli özelliği kavramın bir mücadele alanına işaret etmesidir (Edgar ve Sedwick, 2002, s. 30). Bu nedenle küresel toplumsal uzayı da “içinde bulunan eyleyenlerin güç alanı dâhilindeki konumlarına göre farklı amaçlar ve yöntemlerle çatıştıkları, böylece de o alanın yapısının korunması ya da dönüştürülmesine katkıda buldukları bir mücadele alanı” (Bourdieu, 1995a, s. 55) olarak tanımlamakta ve bu yönüyle özneye bir hareket alanı açmaktadır:

Bir alanda eyleyenler ve kurumlar farklı güçlerle ve bu oyun alanını oluşturan kurallara göre, bu oyuna dâhil olan özgül çıkarları sahiplenmek için çatışırlar. Alana hakim olanların, alanı kendi yararına işletme imkânları vardır; ama ezilenlerin direnişini de dikkate almak zorundadırlar. Egemenlerin, ezilenlerin tepkilerini ve direnişini yok etme imkânı olduğunda, söz konusu alan aygıt¹ haline gelir (Bourdieu, 1997, s. 124).

Bourdieu, eyleyenlerin yaratıcı ama aynı zamanda yaratılan yönünü vurgulamak üzere habitus’u da bu sürece dahil etmektedir. Buna göre, eyleyenlere yapının bir yansıması ya da çıktısı olarak değil, alanı sürekli yeniden üreten ancak bunu yaparken az ya da çok değiştirme

¹ Burada bahsi geçen Althusser’in aygıt kavramıdır. Bourdieu bu kavramın mücadeleye yer bırakmayan fazla determinist bir kavram olduğunu düşündüğünden alan kavramını geliştirmiştir.

gücüne de sahip olan bir eyleyen anlayışı içinde, alanın dinamik bir ögesi olarak yaklaşmaktadır.

Alanların üçüncü genel bir özelliği, ilişkilerini tanımladıkları insanlardan bağımsız ilişki sistemleri olmalarıdır. Entelektüel bir alandan konuştuğumda, bu alanda (bir an için fiziksel bir alanla ilgilendiğimi varsayın) manyetik bir alanda olduğu gibi çekim ve itme güçlerim vb.nin etkisinin altında olan “parçacıklar” bulacağımı çok iyi biliyorum. Bu sözler ışığında, bir alandan söz ettiğimde, ilgimi bu nesnel ilişkiler sisteminin kendi parçacıkları üzerindeki önceliğine yoğunlaştırıyorum. Ve ünlü bir Alman fizikçinin formülünü izleyerek, bireyin, tıpkı elektron gibi bir Ausgeburd des Feldes olduğunu söyleyebiliriz: Kişi bir anlamda alanın ortaya çıkışıdır (Aktaran Mouzelis, 2007, s. 203)

Alanların kendine özgü işleyişleri olmasına rağmen, tüm alanları belirleyen genel yasalar vardır. Din alanı, felsefe alanı, siyaset alanı ya da kültürel alan incelenirken, her alanın özgün özellikleri keşfedilir, aynı zamanda başka alanlara nasıl yaklaşılabileceğine dair ipuçları elde edilir. Bourdieu’ya göre, özerklik, alanın kendine özel bir sermaye yaratabilmesi ve bir başka alana doğrudan bağımlılığa indirgenememesi anlamına gelir ve bir alanın ortaya çıkışında “kritik evre”dir (Aktaran Calhoun, 2007, s. 108).

Bir alanın sınırlarının ne olduğunun ancak görgül araştırmayla saptanabileceğini bu nedenle de buna ilişkin sorulara önsel (a priori) bir cevap verilemeyeceğini belirten Bourdieu –totolojik bir ifade kullanma riskini göze alarak- bir alanın, alanın etkisinin görüldüğü mekan olarak, alanın sınırlarının da alanın etkilerinin bittiği nokta olarak düşünülebileceğini savunmaktadır (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 84-85). Alanın sınırlarının önemi, alana giriş/çıkışı belirleyen ve alandaki eyleyenler arasındaki güç/iktidar mücadelelerinin temel konusu olan ilkeleri ifade etmesidir. Bourdieu’nün “alana giriş hakkı” ile kastettiği, alanda süregelen mücadeleler içinde egemen konumda bulunanların belirlediği ve sürdürmeye çalıştığı değerlere uygun olmak, uygun hareket etmek, özetle buna uygun bir habitusa sahip olmaktır. Her alanın zımni olarak bir giriş hakkını dayattığını vurgulayan Bourdieu, alanın daha az görünür olan bir özelliğini şu şekilde belirtmiştir:

(...) bir alana katılan bütün insanların, alanın varlığına bağlı olan şeyler gibi ortak olarak belli sayıda temel çıkarları vardır: bütün uzlaşmazlıkların altında bulunan nesnel suç ortaklığı buradan kaynaklanır. Mücadelenin, kendiliğinden olanın içine bastırılmış, doxa durumuna terk edilmiş, yani alanın kendisini, oyunu, hedefleri ve oynuyor olunduğu için, oyuna girildiği için zımni olarak, farkına bile varmadan kabul edilen bütün ön kabuller ile uğrunda mücadele etmeyi hak etmiş şey üzerine hasımlar arasında bir anlaşma gerektirdiği unutulur. Mücadeleye katılanlar, hedeflerin değerine inandırmaya, alanlara göre az veya çok eksiksiz olarak katkıda bulunmakla, oyunu yeniden üretmeye katkıda bulunurlar (Bourdieu, 1997, s. 105).

Alanın eyleyenlerden “alana giriş hakkı” olarak talep ettiklerinin en önemli özelliklerinden biri de, her alanın kendi kuralları çerçevesinde, bu taleplerin meşru ve belki de daha önemlisi doğallaşmış olmasıdır. Alan, doğallaşmış sınırlarını kabullenerek alana dahil olan eyleyenlerin katılımı ile sürekli olarak kendini yeniden üretmektedir: çıkar kavramının dışlandığı kültür ve entelektüel sosyolojisi alanını sorgulamak isteyen Bourdieu’nün, materyalist düşünce tarzını kültürel alana dahil etmek üzere kullandığı çıkar nosyonu farklı anlamlar yüküdür:

(...) benim tasarladığım şekliyle çıkar kavramının, kapitalist bir iktisadın ürettiği ve gerektirdiği bilinçdışı evrenselleştirmeden, faydacı kuramın tarih aşırı ve evrensel çıkarından tamamen farklı olduğunu söylemek gerekir. Çıkar antropolojik bir sabit olmaktan çok uzaktır; çıkar kurgusal ve fazlasıyla etnik merkezci “insan” kavrayışından apriori çıkarılmamış, ancak tarihsel çözümlenmeyle, ex post (sonradan), ampirik gözlemle tanınabilen bir tarihsel inşadır, tarihsel bir keyfiliştir (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 105).

Alandaki eyleyenler arasındaki mücadelenin ana eksenini, alanın sınırlarına ve alanda nelerin hangi hiyerarşi içinde değer taşıdığına ilişkin rekabet belirlemektedir. Bourdieu, bu rekabet sürecinde oyuncuların, oyunu kendi lehine çevirmek üzere izledikleri stratejilerin ve oyununu tanımlayan her şeyin, sermayelerinin miktarının ve yapısının zaman içindeki evrimine habitusa (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 83). Alan, habitus ve sermaye arasındaki karşılıklı ilişkinin mücadelenin seyrini belirlediğine yapılan bu vurgu, aynı zamanda alandaki mücadelenin çok boyutluluğuna dikkat çekmektedir. Egemenler ile onların yerine talip olanlar arasındaki ilişki, farklı alan türlerinde ve aynı alan türünün farklı toplumsallıklarında farklı şekillerde devam eder. Ancak hepsinde ortak olan şey mücadeledir; alana yeni giren ile alanın özgül sermayesi üzerinde hegemonyası olan baskın sınıf arasında, sermayenin tanımı ve dağıtım tekeli noktasında devamlı bir mücadele vardır (Nice’den aktaran Kaya, 2007, s. 400).

Eskilerin, adım adım biriken bir sermayeden kâr elde etme hedefi olan koruma stratejileri vardır. Yeni girenlerin, değerler tablosunu az veya çok kökten alt üst etmeyi, ürünlerin üretim ve değerlendirme ilkelerini az veya çok devrimci bir şekilde yeniden tanımlamayı ve aynı zamanda egemenlerin ellerinde bulunan sermayenin devalüasyonunu varsayan özgül bir sermaye birikimine yönelik alt üst etme stratejileri vardır (Bourdieu, 1997, s. 180). (...) bir alandaki güç ilişkilerini alt üst eden özgül devrimler, ancak yeni yatkinlikler getirenler ve yeni konumlar dayatmak isteyenler, örneğin alan dışında, talepleri hem ifade ettikleri hem de ürettikleri yeni kitlelerde bir destek buldukları ölçüde mümkündür (Bourdieu, 1997, s. 193).

Eski/yeni eyleyenler, sürekli bir mücadelenin ve sermayeler arası rekabetin var olduğu alanlarda (bilimsel, sanatsal, siyasal vd.) gerçekleştirdikleri üretim sonunda “yapıt” başlığı altında toplayabileceğimiz (buluş, kitap, tablo vb.) ürünler meydana getirmektedirler. Toplumsal eyleyenler gibi yapıtların da üreticisinin de toplumsal uzamları olduğunun unutulmaması gerektiğine dikkat çeken Bourdieu, alanda ortaya çıkan ve kendileri de bir mücadele ürünü olan yapıtlar ile alan arasındaki ilişkilerin anlaşılmasının hem yapıtları hem de eyleyenleri çözümlmek için zorunlu olduğuna inanmaktadır (Bourdieu, 1997, s. 193).

1.1.3.1. Sermaye

“Sermaye” biçimlerindeki farklılıklar ve onların dönüştürülme dinamiklerinin analizi, Bourdieu’nun teorisinin temel taşlarından biridir. Terim hem farklı alanlardaki mücadeleleri kazananların biriktirdikleri özel kaynak türlerini, hem de bu kaynakları birbirine dönüştürmeyi sağlayan para ve prestij gibi daha genel sermaye biçimlerini anlatır. Buna göre; “bir sermaye bir alanla ilişkisi dışında var olmaz ve işlemez” (Bourdieu ve Wacquant 1992, s. 101). Sermayenin yapısını oluşturan iki öge olarak kültürel ve ekonomik sermayeyi gören Bourdieu, ekonomik sermayeye ayrı bir önem atfetmesine rağmen “iktisadi sermayeyi başkalarına bıraktığını, kendisini ilgilendiren şeyin başkaları tarafından terk edilmiş olan kültürel ve toplumsal sermaye olduğunu” söylemiştir (Bourdieu, 1997, s. 52).

Bourdieu, ekonomik sermayeyi Marx’ın yaklaşımını sahiplenerek ele almış ve analizlerinde simgesel sermaye ile birlikte başat hiyerarşi kuran ve eşitsizlik üreten güç olarak kullanmıştır (Bourdieu, 1984, s. 270). Bourdieu sermaye kavramını ekonomik alanın dışına taşırken, Marx’ın proletarya/burjuvazi arasında yaptığı ayrımın benzerini kültürden bilime, spordan dile her alanda var olan eşitsizlikleri açıklamak üzere kullanmış ve bu tercih doğrultusunda kültürel, simgesel, dinsel, ekonomik, siyasal, eğitimsel, dilsel, fiziksel, saygınlık, sosyal, akademik sermaye gibi onlarca sermaye türünden bahsetmiştir. Marksist ekonomi politik eleştirilerinden farklı olarak, bu sermaye biçimlerinin üretimi ve dolaşımına diğerleriyle ilişkisini incelemeyi tek başına odaklanmamış; ekonomik olan ve olmayan ayrımını reddederek pratikleri çalışmasına rağmen “ekonomik indirgemecilik” ya da Marx’ın argümanlarıyla çelişmek gibi eleştirilerden kurtulamamıştır (Calhoun, 1995, s. 155).

Bourdieu’nun sermaye açıklaması çoğu Marksist yaklaşımdan farklıdır. Bu yaklaşım ne özel bir toplumsal formasyon olarak sermaye teorisine dayanır (Calhoun, 1993) ne de

sermaye ekonomik determinizmin temelidir. Bourdieu, insanların her zaman çabalarını genişletme ve kıt kaynaklara ulaşma stratejileriyle ilgili kararlar vermeleri gereken işlerlikte “bir pratikler ekonomisi” görür. Ancak Bourdieu, özellikle ekonomik malların her zaman eylemin ana veya temel güdüleyicileri yahut genel sistemin temeli olduğuna inanmaz. Sermayeyi her biri farklı bir eylem alanıyla ilişki içinde farklı biçimler kazanabilen bir şey olarak gören Bourdieu: (a) insanların elde etmeye çalışacakları birçok farklı mal ve biriktirebilecekleri birçok farklı kaynak olduğunu, (b) bunların, anlamlarını (basitçe kendi içinde ve kendi başına değerli bazı maddi şeylerden ziyade) farklı alanları meydana getiren toplumsal ilişkilerden aldıkları için kaçınılmaz olarak toplumsal olduklarını ve (c) sermaye birikimi mücadelesinin nadiren hikayenin tamamı olduğunu vurgular; sermayenin -yeniden- üretimi mücadelesi aynı ölçüde önemli ve farklı sermaye biçimlerine dönüşümüne bağlıdır (Calhoun, 2007 s. 107).

Calhoun özetle sermaye dönüşümünde öne çıkan iki yola dikkat çekmektedir. Birincisi, sermayenin nesiller arası yeniden üretimidir. Buna göre; zengin insanlar çocuklarını iyi okullara göndermekte ve sermayelerini (sonradan ekonomik sermayeye dönüştürmek üzere) kültürel sermayeye çevirmektedirler. Calhoun, çok daha doğrudan olan diğer dönüşümü ise bir örnekle açıklamıştır: Başarılı bir atlet, bir araba galerisi ya da sigorta acentesi açarak müşterilerini atletik alandaki statüsü ile etkilemektedir (Calhoun, 2000, s. 714).

Ekonomik sermayenin yeniden üretim süreci devam ederken yaptığı yatırımlar nedeniyle okul, aile vb. kurumlar aracılığıyla ekonomik sermaye kültürel ya da siyasal sermayeye dönüşmektedir. Sahip olunan ekonomik sermayenin bir edebiyat ödülünü -ya da edebiyatçıların övgüsünü- almada işlevsiz olacağını hatırlatan Bourdieu eyleyenlerin okul sermayesine (diplomalar vb.) yatırım yaptıklarını ya da ailelerinin kültürel sermayesi aracılığı ile bu eksikliklerini kapatma yoluna gittiklerini belirtmektedir (Bourdieu, 1997, s. 54).

Farklı sermaye biçimleri ve bunlara tekabül eden dolaşım tarzları arasındaki eş mantıklar, bizi ekonomik olan/olmayan karşıtlığını terk etmeye mecbur etmektedir. Çünkü bu karşıtlık, ekonomik pratiklerin biliminin kayıtsız veya keyfi, yani gayri-iktisadi gibi gözüken bütün pratikleri maddi ve simgesel kârı en genel çoklaştırmaya yönelik ekonomik pratikler olarak ele alabilecek bir pratikler ekonomisi genel biliminin tikel bir örneği olarak görülmesini engellemektedir (Bourdieu, 1977, s. 183'ten akt. Göker, 2007, s. 278 -279).

Sermayeyi, “belli bir alanda hem mücadele silahı hem uğruna mücadele edilen, sahibine belli bir iktidar, bir nüfuz kurma olanağı veren (...) belli bir alanda var olmayı sağlayan şey”

(Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 82) olarak tanımlayan Bourdieu ve Wacquant, sermayenin, bu ikili özelliğini öne çıkararak, dinamik yapısına dikkat çekmektedir. Buna göre eyleyenler, bir yandan ilgili alanda ortada olan “şeylerin” en fazlasını elde edebilmek için uğraşırken bir yandan da elde ettikleri, sahip oldukları oranda bunları kullanarak, hem kendi konumlarını daha ileriye götürmek üzere, hem de kendi konumlarını tehdit eden olası koşullara ve diğer eyleyenlere karşı mücadele etmektedirler.

Sermaye biçimlerine sahip olmak, alanda elde edilebilecek “özgül faydalar”a erişimi de belirlemektedir (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 81). Alanlardan her biri kendi iç mantığı ve değer yelpazesine sahip olduğu için her bir alanın işleyişinde sosyolojik belirleyiciliğe sahip olan “oyunun kuralları” söz konusudur. Bir alanın varlığı yeterli sayıda kişinin bir toplumsal “oyun”a katılımıyla oluşmaktadır. Bu toplumsal “oyun”, yerleşik kurallara sahip bir oyun olmayıp, oyuncuların rekabetinin sonucu olan bir “ödül” etrafında şekillenerek işler hale gelmektedir (Diken, 1997, s. 78-81).

Alanların içinde sahip oldukları sermaye açısından egemen olanlar ile tabi olanlar arasındaki tahakküm ilişkilerinin yeniden üretim sürecine de yoğunlaşan Bourdieu, bu süreçte yeterli sermayeye sahip olmayanların bu konumlarından kurtulmak üzere yapabileceklerine ilişkin kabul gören seçeneklerin de egemen konumda bulunanlar lehine mekanizmalar olduğuna dikkat çekmektedir. Bourdieu (1995) bu mekanizmaların en önemlilerinden biri olan okulların egemen grupların kültürünü yaydığını ve egemen sınıfın kültürel sermayesini doğal ve geçerli saydığını vurgulamaktadır:

Okul sistemi ayıklama işlemi için gereken enerji harcaması pahasına eskiden mevcut olan düzeni yani birbirine eşit olmayan kültürel sermayeye donanmış öğrenciler arasındaki farkı korur. Bir dizi ayıklama işlemi aracılığı ile miras yoluyla kültürel sermayeye sahip olanları bu sermayeden yoksun olanlardan ayırır. Yetenek farklılıkları ise, miras alınan kültürel sermayeye göre oluşan toplumsal farklılıklardan ayıramayacağından, böylece eskiden var olan toplumsal farklılıkları ayakta tutar (Bourdieu, 1995, s. 40).

Bourdieu'nün kullandığı sermaye çeşitleri arasında, kültürel, sosyal ve simgesel sermaye kavramları özetlenen genel niteliklere ek özellikleri ve Bourdieu'nün görgül çalışmalarında kapladıkları yer itibarıyla öne çıkmaktadır.

1.1.3.1. Kültürel Sermaye

Bourdieu kültürel sermaye kavramını, kültürel pratikler ve eğitimsel performanslardaki, ekonomik eşitsizlikler ile açıklanamayan farklılıkları açıklamak üzere geliştirmiştir (Brubaker, 1985, s. 97). Kültürel sermaye, eyleyenin doğumundan itibaren edinmeye başladığı, okul ve aile kurumları başta olmak üzere, sosyal yaşamı sürecinde pekiştirdiği tüm donanımı ifade etmektedir. Kültürel sermayenin önemli bir özelliği de toplumsal uzayın yapısına göre “dini sermaye”, “bürokratik sermaye”, “politik sermaye”, “eğitimsel sermaye” gibi gömlekler giyebilmesidir. Farklı alanlarda kültürel donanım, malumat, meşrulaştırma, adlandırma, görevlendirme veya otorite kaynaklarına ulaşım üzerinden dağıtılan özelliklerin çalışması için inşa edilmiş bir araç olan kültürel sermaye kitaplar, resimler, sanat ve bilim eserleri gibi, üretimi için özelleşmiş kültürel beceri gereken nesnelere formunda var olabilmektedir (Bourdieu, 1984).

Bourdieu, *Distinction*'da (1984) yaptığı ayrıntılı çözümlenmelerde eyleyenlerin meslekleri, sinemadan gazeteye, müzikten yemeğe her tür beğenileri, gelir durumları, ikamet ettikleri yer vb. arasındaki yakınlık ve uzaklıkları bu ekseninde değerlendirmektedir (Bourdieu, 1984, s. 174). Toplumsal uzamda yan yana var olan alışkanlıkların, beğeni eğilimlerinin, gruba özgü yaşam biçimlerinin aşılmasını yöneten toplumsal mantığı deşifre etme amacını taşıyan Bourdieu, *Distinction*'da (1984), ayrımlara ilişkin araştırmasını okuyucunun kendisine kendi toplumunun gündelik kültürünü yarışmacı simgesel mücadeleler alanı olarak sunmaktadır. Sanat eserlerine karşı aldığımız tavırların, etkilenimlerin, özetle estetik yargıların diğer tüm beğeni eğilimleri gibi sınıfa özgü olarak öğrenildiği düşüncesi estetik yargılara ilişkin iddiaların sorgulanmasını mümkün kılarken, eyleyenlerin kendi gruplarının beğenilerini eski naifliği içinde görmelerine engel olmaktadır (Honneth, 1986, s. 7-14). Benzer şekilde Bocock, tüketimin de “bir dizi özerk ekonomik etken sonucunda yerleşmiş olan farklılıkları ifade etmeye değil, sosyal gruplar arasında farklılıklar oluşturmaya yarayan bir toplumsal ve kültürel uygulamalar dizisi” (Bocock, 1997, s. 71) olarak kabul edilebileceğini savunmaktadır.

Bourdieu'ya göre, insanlar aslında beğenin insanın elinde olabilecek her şeyin kaynağı olduğunun farkındadırlar. İronik olarak nasıl kendilerini beğenilerine göre sınıflandırıyorlarsa kendilerinin de yine bu beğenilere göre sınıflandırıldıkları bir gerçektir. “Beğeni (örneğin görünür olan tercihler) kaçınılmaz farklılıkların pratik bir kanıtı gibidir”

ifadesiyle Bourdieu farklı olanların bu beğenileri reddedeceklerini kastetmektedir (Bourdieu, 1984, s. 56).

“Beğeni ile ilgili şeylerde, her şeyden daha fazla, bütün belirlenmeler reddetme üzerine kuruludur; ve beğeniler belki de en önemli felaketlerdir, ötekilerin beğenileri insanın içine uzanan bir dehşet duygusu (hasta-etme eğilimi) uyandırırılar Bu korku, sınıflar arasındaki en güçlü bariyerdir; sınıf içi evlilikler bunun bir kanıtıdır (Bourdieu, 1984, s. 56).

Örneğin müzik, beğenilerde sınıfsal farklılıkların en belirgin biçimde ortaya çıktığı alandır. Bir başka örnek de beslenme alanına ilişkin tercih ve beğenilerdir. Özel günlerde seçilen yemek ve sunum çeşitleri, ev döşemesi gibi konular sınıfsal yapılaşma içinde aileden gelen kültürel sermayenin öne çıktığı yaşam tarzı farklılıklarını yansıtmaktadır. Bu örnekler bireylerin aileden ve formal eğitim kurumlarından edindikleri kültürel sermaye ve bu sermayenin eşitsiz dağılımının beğenilere yansımaları konusunda açıklayıcı olabilir. Ekonomik sermayenin yanı sıra kültürel sermayenin dağılımı sonucu oluşan sınıfsal yapılanma içinde bireyleri kendi yaşam koşullarına bağlayan, günlük yaşam pratiklerini oluşturan bir prensibin varlığına yapılan gönderme, burada habitus kavramına geri dönmeyi gerektirir:

“Toplumsal sınıflar, neden-sonuç, belirleyen-belirlenen ilişkisi içinde, mülkiyete göre tanımlanmazlar (en belirleyici olabilecek ekonomik kapitalin miktarı ve kompozisyonu ile), ve yine sahip olunan özellikler dizisi ile de tanımlanmazlar (cinsiyet, yaş, toplumsal köken, etnik köken, eğitim düzeyi, yerli veya göçmen olmak vb.), ve hatta temel bir özellikten kaynaklanan özellikler dizisi ile de tanımlanmazlar (üretim ilişkileri içindeki konum), fakat tanımlayıcı olan bütün bu özellikler arasındaki ilişkilerin yapısıdır, her birinin özgün değerini ve pratikler üzerine etkisini oluşturan bu yapıdır” (Bourdieu, 1984, s. 106).

1.1.3.2. Toplumsal Sermaye

Bourdieu’ye göre toplumsal sermaye, “bir bireyin ya da bir grubun, kalıcı bir ilişkiler ağına, az çok kurumsallaşmış karşılıklı tanıma ve tanınmalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakların toplamıdır” (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 108). Bourdieu, eyleyenlerin belli bir alana girişlerinde ve bu alanda büyük miktarda sermaye edinmelerinde önemli bir işlev gören toplumsal sermayelerinin temel hareket noktasını, ilk toplumsallaşma alanı olarak aileden başlatmıştır.

Egemen olanların özelliklerinden biri, özel olarak geniş ve güçlü bir biçimde bütünleşmiş ailelere sahip olmalarıdır (büyüklerin büyük aileleri olur) çünkü bu aileler yalnızca habitusların yakınlığından dolayı değil aynı zamanda çıkarların dayanışmasından dolayı, yani hem sermaye aracılığı ile hem de sermaye için birleşirler: Bu tabii ki ekonomik sermayedir, ama asıl simgesel sermaye, özellikle de, belki toplumsal sermayedir (Bourdieu, 1995, s. 140).

Bourdieu, kavramı oluşturma amacını “bu özel sermaye türünün biriktiği, aktarıldığı, yeniden üretildiği tarzı meydana getiren mantığı çözümleme aracını, ekonomik sermayeye nasıl dönüştüğünü anlama aracını ve diğer yandan ekonomik sermayenin hangi çalışma pahasına toplumsal sermaye haline geldiğini anlama aracını, bu sermaye türünün birikim ve aktarım yeri olan kulüpler veya kısacası aile gibi kurumların işlevini kavrama” olarak açıklamıştır (Bourdieu, 1997, s. 52). Bu kavram, ilişkiler olarak tanımlanan ve bu yolla doğallaştırılan, önemsizleştirilen durumu açığa çıkarmakta, eyleyenlerin kendi yeteneklerine ya da zekâlarına bağlanan başarılarını sorgulanır kılmaktadır.

1.1.3.3. Simgesel Sermaye

Bourdieu, sermayenin türlerine ilişkin yaptığı analitik ayırım doğrultusunda kullandığı simgesel sermaye kavramı ile ekonomik dünya dışında kalan, simgesel düzeyde işleyen alanları çözümlenmeye çalışmaktadır. Burada amacı üretimin, pazarın, metaların, çıkarın, egemenliğin, iktidarın ve bunlara bağlı olarak şiddetin simgesel olduğu toplumsal yaşamın bu soyut, simgesel boyutunda, simgesel düzeyde işleyen mekanizmaların işleyişini ortaya koymaktır. Simgesel sermaye, diğer sermaye türlerinden herhangi birinin algı kategorileriyle kavrandığında büründüğü biçimdir. Söz konusu kategoriler, ilgili sermayenin özgül mantığını kabul etmekte ya da bu sermayeye sahip olmanın ve birikiminin keyfilğini yanlış bir biçimde tanımaktadır (Bourdieu ve Wacquant 2003, s. 108). Başka bir deyişle, simgesel sermaye kavramı, çok değişik mücadelelere sahne olan din, sanat, bürokrasi, eğitim gibi alanlarda iktidar ilişkilerinin simgesel formlar üzerinden meşrulaştırılmasının ve olağanlaştırılmasının benzer mekanizmalarını göstermek için oluşturulmuş bir kavramdır.

Bu ihtiyacın ürünü olan simgesel sermaye, “ele alınan alanda sermayenin dağılım yapısının ürünü olan algılama kategorilerinin ürünü olan görü ve bölünme ilkelerine, sınıflandırma sistemlerine, sınıflandırıcı kalıplara, bilgisel kalıplara göre algılandığı andaki şekliyle herhangi bir türden (ekonomik, kültürel, okula ilişkin ya da toplumsal) sermayedir” (Bourdieu, 1995, s. 158). Bourdieu’nün “bilgi temelli, yani bilgiye ve kabule dayalı” olarak gördüğü simgesel sermaye, ekonomik ve kültürel sermayeden farklı olarak biriktirilen bir

şeyden çok bir etki olarak hissedilen, varlığını kaynağının fark edilemezliğinden alan ve belki de bu yüzden en yaygın ve etkili olan sermaye türüdür. Tanımla bağlantılı olarak öne çıkan özellikler simgesel sermayeyi, hem simgesel alanda hem de toplumsal yapıya ilişkin açıklamalar için zorunlu hale getirmektedir.

Bourdieu'nün, simgesel metalar ekonomisinin çözümlenmesinde temel soruları formüle ederken kullandığı simgesel sermaye kavramının insanlarca kabul edilmeye dayalı özelliğini şu tanımla özetlemek mümkündür. “Simgesel sermaye, onu görmelerini, tanımlarını, kabul etmelerini sağlayan algılama ve değerlendirme kategorilerine sahip eyleyenler tarafından algılanarak, gerçek bir sihirli güç gibi simgesel anlamda etkili hale gelen, fiziksel güç, zenginlik, savaşçılık değeri gibi herhangi bir özelliktir” (Bourdieu, 1995, s. 187).

Ekonomik sermaye maddi varlıklar üzerinden kendini ifade ederken, ekonomik sermaye temelli bile olsa, simgesel sermaye, kendini bağımsız bir değer olarak gösterme ihtiyacı nedeniyle altyapıyı reddedebilmektedir. Simgesel olguların ekonomisi üzerinde yoğunlaşan bu özelliği vurgulamak üzere Bourdieu çalışmalarında, metaların, çıkarın, kazancın ve sermayenin simgesel olduğu bu dünyayı “tersine ekonomik dünya” olarak adlandırmaktadır (Bourdieu, 1999, s. 141). Bourdieu, “ne kadar alan varsa o kadar da çıkar türü vardır” düşüncesi çerçevesinde, tersine ekonomik dünyada da belli bir tür çıkarın devrede olduğunu simgesel metalar ekonomisine ilişkin şu sözlerle ifade etmektedir: “Simgesel metalar ekonomisi ekonomik çıkarın (sözcüğün kısıtlı anlamıyla) içe atılması ya da sanstür edilmesine dayanır. Sonuç olarak ekonomik gerçek, yani fiyat, etkin ya da edilgen bir biçimde gizlenmeli veya bulanık bırakılmalıdır” (Bourdieu, 1995, s. 208).

Bourdieu'ye göre, çıkarı olmak “belirli bir toplumsal oyunun bir anlam taşıdığını, kazanılıp kaybedileceklerin önemli ve peşinde koşulmaya değer olduğunu kabul etmektir” (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s. 105). Din görevlilerinin, entelektüellerin, bilim adamlarının çıkarları olmasına karşın çıkar gütmeyen gibi davranmaları, çıkar gözetmemekten çıkarları olmasından ve simgesel sermayelerini buna borçlu olmalarından kaynaklanmaktadır. Bourdieu, din görevlilerinin terfi ve ücret, maaş kavramlarını kendi alanları için kabullenmemelerini (Bourdieu, 1995, s. 205), telif haklarının ötesinde entelektüellerin prestij, simgesel ödüllendirmeleri önemsemelerini (Bourdieu, 1997, s. 74) bu özelliğin gündelik yansımaları olarak kabul etmektedir. Buna göre, simgesel sermayedarların konumlarını korumaları ve sermayelerini maksimize etmeye devam edebilmeleri, özetle kendilerini

yeniden üretmeleri, edimlerinin ekonomik boyutunun görmezden gelindiği tersine ekonomik dünyanın varlığına bağlıdır (Bourdieu, 1995, s. 206).

Simgesel sermayenin yeniden üretim süreci koşullarının yeniden üretimi ilgili alandaki simgesel sermayedarların aktif katılımına ihtiyaç duymaktadır. Toplumsal yapıda ekonomik sermaye, üretim sürecinde emek üzerinde sahip olduğu kontrol aracılığıyla elde ettiği artı değerle kendini yeniden üretirken benzer bir süreç tersine ekonomik dünyada da yaşanmaktadır. Ancak simgesel egemenliklerinin devamı için sürekli bir mücadele yürüten simgesel sermayedarlar bunu, gayri iktisadi dünyaya özgü kurallar çerçevesinde yapmaktadırlar. Thornstein Veblen'in "mal ve hizmetlerin, onlardan elde edilecek yarar için değil, sadece toplumsal statünün bir belirtisi olarak, gösteriş amacıyla tüketilmesi" (Veblen'den aktaran Mutlu, 2008, s. 118) olarak tanımladığı gösterişçi tüketim, gayri iktisadi dünyaya özgü kurallardan biridir.

1.2. Bourdieu'nün Kavramsal Araçları Çerçevesinde Kamu ve Kamunun Tutumları

Sosyal psikolojide tutum araştırmaları ve siyaset biliminde kamuoyu araştırmaları, bireyin belli bir konuda düşünce ve tutumunu ölçmeye dayanan bir dizi araştırma tekniğini gündeme getirmiştir. Kamunun gündeminde hangi sorunların 'önemli' olduğu ve bu önemli sorunlar konusunda bireylerin nasıl bir yargı geliştirdiği konusu, yönetenlerin meşruiyetlerini sağlamaları, diğer bir deyişle aldıkları kararları ve politikalarını haklılaştırmaları açısından 'bilinmesi' gereken eğilimler olarak tarif edilebilir. Bourdieu içinse bu araştırmaların bulmaya çalıştıkları şey aslında bulmak istediklerinden başka bir şey değildir. Kamuoyu araştırmalarının ardında yatan mantık, herkesin belli bir görüş geliştirme hakkına ve iktidarına sahip olduğuna ilişkin, liberal bireycilik anlayışı üzerine kurulu ön kabuldür. İnsanların iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırma yetisine sahip olduklarına dair rasyonalist yaklaşım, ekonomik liberalizmin mantığında gömülü olduğu kadar liberal siyasal düşüncenin içinde de vardır.

Siyasete ilgi, siyasal sürece ilişkin bilgi ile örtüşürken, sorunlara ilişkin yargılar geliştirebilmek, bireyin kendine has bir özelliği olmaktan öte, onun kültürel birikimi ile doğrudan ilişkili bir sorundur. Bourdieu, eğitimle kazanılan kültürel birikimin, bireylerin siyasal süreci kavramalarını kolaylaştırırken onların bu süreci kuran söylemleri yeniden üretme veya yenisini üretme konusunda beceriler geliştirmelerini de sağladığını belirtir. Bu

birikimin sadece biliş düzeyinde bir donanımdan öteye, söz söyleme üzerinde iktidar sahibi olmaya ve beceriye (konuşma, anlam oluşturabilme) dayalıdır. Bourdieu, bu iktidarın kabulü üzerine: “devlet başkanı kendini devlet başkanı sanan birisidir, ancak kendisini Napolyon sanan delinin tersine bunu yapmak için yetkili olarak kabul görmektedir” örneğini vermiştir (Bourdieu, 1995, s. 122). “Bu nedenledir ki, belli bir kültüre sahip olma biçimiyle beceri, aynı zamanda bir statü sahibi olma becerisidir, (...) sadece, buna sahip olması gerekenler bunu elde edebilenlerdir ve bu konuda otorite sahibi olduğu düşünülenler kendilerinin buna sahip olduklarını hissedenerlerdir” (Bourdieu, 1984, s. 410).

“Siyasal söylemlerin düzenine yönelik çıkarları ve deneyimleri geliştirebilme isteği ve becerisi, belli siyasal prensipler etrafında görüşleri bütünleştirebilme ve tutumlarını birleştirebilme eğilimi, gerçekten de eğitimden gelen sermayeye dayanır ve bunun yanında diğer sermaye türlerinin kompozisyonu ile ilişkilidir” (Bourdieu, 1984, s. 417).

Bourdieu'nun sınıfsal yapılaşma ve bu yapılaşma içinde gerek ekonomik gerek kültürel sermayenin dağılımına ilişkin kurduğu çerçeve içinde ‘siyasal’ olanın tanımına, bu tanıma kimin yapacağına, kimin bu tanıma yapma iktidarına sahip olduğuna ilişkin çıkarımlarına bakıldığında, siyasetin, siyaset yapmanın, siyasal görüş oluşturma hiyerarşik iktidar yapıları içinde belirlendiği görülmektedir. Sorunları belirleme, siyasal çözüm yolları önerme, siyasal söylemler oluşturma üzerine ‘yeti’ ve yetki sahibi olanlar, başkalarının ne hakkında ve nasıl düşünüyor olması gerektiğini tayin edenlerdir, yani soruları soranlar ve yanıtların yönünü saptayanlardır. Siyasete ilişkin konularda düşünce geliştirme becerisine en az sahip olanlar ise beceriyi elinde tutanların sordukları anket sorularına cevap üretmek durumunda kalanlardır.

Bourdieu, politikanın, bütün zamanını bu işe ayıran profesyonellerin işi olduğunu belirtir. Bu kişiler, politikacılar, partilerin üst düzey kademelerinde yer alanlar, siyasetle uğraşan gazeteciler ve profesyonel ideologlardır ki bu kişiler siyasal seçkinleri oluştururlar. Bu süreçte yer alan ve görüşlerini dolaşıma sokan kişiler ne kadar ‘üst düzey’ aktörlerse, kendi görüşlerinin kamuya mal olması da o düzeyde kolaylaşır. Siyasal sürece katılmanın beceri ve donanım gerektirdiğini düşünenecek olursak, Bourdieu'nün öne sürdüğü bu görüşlerin bir bütünlük oluşturduğunu da görürüz. Kişisel beceri ve donanımı daha fazla olanlar, bir yandan üst düzey mevkilere yükselip söylem oluşturma konumuna ulaşırken, bu süreçteki becerileri onları hegemonik mücadele içinde de konumlandırmaktadır. Var olan iktidar yapıları içinde iktidar konumunda olanlar, var olan iktidar yapılarını koruyan ve sürdüren söylemleri de oluşturmaktadırlar.

“(...) Senkronik biçimde işgal edilen konumla olan ilişkiyi tanımlayan ve bununla beraber toplumsal yaşama karşı takınılan pratik ve açık ‘duruşları’ da tanımlayan habitus’un dolayımı ile, sağ ve sol arasında siyasal görüşlerin dağılımı, sınıfların ve sınıf katmanlarının, ilk boyutu bütün kapitalin dağılım biçimi ve ikinci boyutu bu kapitalin kompozisyonu ile belirlenen uzam içinde oluşur. Sağ partilere oy verme eğilimi bütün kapitalin yükselmesi ile ve bu bütünlük içinde ekonomik kapitalin oranının görece ağırlık kazanması ile artarken, sol partilere oy verme eğilimi her ikisindeki azalma ile birlikte görülür” (Bourdieu, 1984, s. 428).

Bourdieu, siyasal görüşleri ve söylemleri kuranlar ve bunlara tabi olanlar arasındaki ayırımın görünür olduğu bir başka yerin medya olduğunu vurgulamıştır. “Sansasyonel medya” bir yandan duygulara seslenirken aynı zamanda pratikte de ‘duyguları ile karar verenler’ olarak tanımlanan kitlenin tüketimindedir. Bilgi veren “prestijli medya” ise, karar verenler, akılları ile hareket edenler, “duyguları ile düşünenlerin” yerine onlar için düşünenlerin tüketimine sunulmuştur. Yönetenler ve yönetilenlerin birbirinden ayrılmasının üzerine kurulu olduğu mantığı pazardaki talepler de haklılaştırmaktadır.

Bourdieu’nun siyasal süreci, siyasal kültürü, bu süreç içinde belli görüş ve söylemlerin dolaşıma girme mekanizmasını ele alma biçimini incelediğimizde, sınıfsal konum ve siyasal görüşler arasında karmaşık bir ilişki gözlemek mümkündür. Toplumsal iktidar yapıları içinde ortaya çıkan ve bu yapıları pekiştiren, haklılaştıran sermaye dağılımı kimin lehine işliyorsa, doğal olarak siyasal sistemin üreteceği politikalar da bu sınıf veya sınıf katmanlarının lehine gelişecektir. Gerek ekonomik gerekse kültürel kapital açısından güçsüz konumda olanların siyasal belirsizlikler karşısında ‘başkalarının’ düşüncelerine daha da fazla bağımlı bir konumda kaldıkları gözlenir.

Yine Bourdieu’yu takip ederek, kişilerin yaşam pratikleri ile bunları anlamlandırma biçimleri arasında farklılıklar olduğunu söyleyebiliriz. Kendi yaşam pratiklerini bu pratiklerle örtüşecek biçimde anlamlandırma donanımına sahip olmayanlar, “kendi söylemlerini üretebilecek araçlara sahip olamayanlar ve kendi “siyasal dilleri” olmayanlar” (Bourdieu, 1984, s. 461) bu pratikleri başkalarının anlamları dolayımı ile kavramak mecburiyetinde kalmaktadırlar.

“Deneyim ve anlamlandırmanın kesiştiği nokta söylemin profesyonel üreticileri ile ortaya çıkıyor; ve bu noktada uzmanlar ve sokaktaki insan karşısındaki ilişki, gösterenlerle gösterilenler arasındaki ilişki kuruluyor. En iyi yaklaşımla bu insanlar (sokaktaki insanlar), rolleri onlara kendi deneyimlerini nasıl tanımlamaları gerektiği konusunda araçlar sağlamak olan kendi sözcülerinin insafına kalmış durumdadır. Deneyim ve anlamlandırma arasındaki bu belirsizliğe eşlik eden diğer bir süreç de dilin egemen kullanımı dolayımı ile kurulan sansür ve empoze edilen meşruiyettir. Siyasal görüşleri ifade etmenin meşru biçimleri

tabi konumda olanların sözcüleri tarafından da kabul ediliyor. Egemen dil, tabi konumda olanların spontane siyasal söylemini değersizleştiriyor ve bozuyor.” (Bourdieu, 1984, s. 462)

Dil becerisi, belli söylemler üretebilme ve dolaşıma sokabilme becerisi, farklı sermaye türlerinin dağılımı içinde belirlendiğinde ve bu dağılımın ilişkisel olduğu düşünüldüğünde yani ekonomik sermaye açısından en kötü durumda olanların aynı zamanda kültürel sermaye açısından da çoğu zaman aynı konumda oldukları düşünüldüğünde, bu sınıflara (yönetilenlere) siyasal süreç içinde anlam oluşturma konumuna gelebilmek için ancak ve ancak egemen kültürün araçlarına erişebilmekten başka bir yol kalmadığı söylenebilir.

1.3. Kültürel Üretim Alanı Olarak Gazeteler

Gazetecilik alanı, hem endüstrileşen medya sektörünün hem de kültürel alanın bir parçası olduğu için, hem “ekonomik dünya”nın hem de “ekonomi dışı dünya”nın özelliklerine sahiptir. Bu nedenle, Bourdieu gazeteciliği, kültürel üretim alanı içerisinde büyük üretim ölçeğine sahip, görece özerkliği düşük, özellikle sosyal bilimler ve siyaset alanıyla etkileşim içinde konumlandmaktadır (Benson, 1998, s. 466; Bourdieu, 2005, s. 30). Gazetecilik alanı kültürel üretim alanları içinde kitlesellik açısından dış güçlere ve talebe en çok bağımlı olan alanlardandır (Bourdieu, 2000, s.59; 2005, s. 30). Alan, diğer alanlardan etkilendiği gibi diğer alanları da etkileme gücüne sahiptir. Sosyal bilimler, siyaset, ekonomi gibi birçok alanda kimlerin konuşacağına, kimlerin alana dahil olacağına ya da bu alanlarda kimlerin olumlanacağına dair büyük etkisi vardır (Bourdieu, 2000, s. 71). Bu güç, bir alana girişin gazetecilik alanında sık yer almaya bağlı olmasından kaynaklanır.

Günümüzde bu güç, enformasyon üretme ve yayma bakımından üstün olan anaakım medya tarafından, sermayelerine dayalı hiyerarşiye uygun oranlarda kullanılmaktadır. 1980 sonrasında büyüyen reklam pastası, dış sermaye girişi ve tekelleşme gibi etkilerin sonucu olarak, giderek ekonomik dünyaya daha yakın hale gelen anaakım medyanın, bunun sonucunda özerkliği azalmış, daha dışa bağımlı hale de gelmiştir. Tam da bu nedenle toplumsal alanda yaşanan değişimlerden daha çok etkilenen bu gazeteler, simgesel gücü sürekli kılmak için olası tüm değişimleri kontrol altında tutmak, içermek ve yönlendirmek, bunun sonucunda aynlaşmak ve burjuva gerçekçiliğinin profesyonellik ideolojisini benimsemek zorundadır.

Diğer taraftan, farklı sermaye türlerine sahip, görece özerk gazetelerin varlığı göz ardı edilmemelidir. Hallin ve Mancini'nin Akdeniz türü gazetecilik olarak adlandırdıkları (2004)

bir gazetecilik pratiğinin örnekleri olan gazeteleri, anaakım gazetelerin aksine, politik yönelimlerini rahatlıkla ortaya koyabilir. Akdeniz ya da kutuplaşmış çoğulcu model, görece olarak düşük tiraj ve seçkin odaklı basınla karakterize edilir. Basın özgürlüğü anlayışı ve ticari medya endüstrisinin gelişimi geç yaşanmıştır ve gazeteler genellikle ekonomik destek ihtiyacı içindedir. Bu modelde gazetelerin politik paralelliği yüksek olma eğilimi içindedir. Basın siyasal hayata odaklanmıştır, siyasal hayatın sunumunda dışsal çoğulculuk söz konusudur ve yorum- köşe yazısına yönelim, Avrupa'nın diğer yerlerine göre daha fazladır (Hallin ve Mancini, 2004, s. 73). Akdeniz türü gazetecilik pratiğinin örnekleri olan gazeteler, anaakım gazetelerin aksine, politik yönelimlerini rahatlıkla ortaya koyabilir. Sosyalistlik, milliyetçilik, muhafazakârlık gibi politik paralellikleri açık olan bu gazeteler, okur profilleri, dilleri, haber tercihleriyle rahatlıkla ayrıştırılabilirler ve omnibus² konulara yönelmek zorunda kalmazlar (Bourdieu, 2000, s. 22). Ancak bunun sonucunda anaakım medya tarafından yüceltilen profesyonelliğin dışına çıkmakla, “nesnellik, dengelilik” gibi kavramlardan uzaklaşmakla eleştirilirler.

1.4. Simgesel Sermaye Sahipleri Olarak Köşe Yazarları

Anaakım gazetelerin aksine profesyonellik ideolojisine bağlı olmayan ve politik yönelimleri merkezin nerede kurulduğuna göre farklılık göstermeyen bu gazeteler için köşe yazarlığı pratiği fikirleri iletme işlevi taşıırken, anakım gazeteler için çok daha önemli bir rol oynar. Benzer dile, haber seçimine, örgüt yapısına sahip olan ve daha fazla insanı kapsama iddiası nedeniyle de ayrılaşan anaakım gazetelerin farklılaştıkları en önemli nokta köşe yazıları olmaktadır. 1980 sonrasında “başyazarlıktan” ya da “fikir adamlığından devşirilen bu yeni yazar türünün oluşmasının sebebi (tüketimi körükleme isteğinin ya da başka medyalar nedeniyle gazetelerin verdikleri haberlerin artık “yeni” olmamasının yanı sıra) anaakımdaki bu farklılaşma isteğidir.

1990'larla beraber köşe yazılarına duyulan bu ihtiyaç nicel bir artışa da neden olmuştur. 1998 yılı Mart ayının son bir haftalık süresinde yapılan bir araştırmada ekleri ile birlikte 10 ulusal gazetede 108'i spor toplam 561 köşe yazarı tespit edilmiştir (İspirli, 2000, s. 81). Bir başka araştırmada 2004 yılında önde gelen 20 gazetede 695 köşe yazarı saptanmıştır (Gürel, 2004, s. 246).

²Sözcük, Latince omnis (herkes) ve bus (için) sözcüklerinden türetilerek “herkes için” anlamında kullanılmıştır. Bourdieu bu kavrama, hiç kimseyi şaşırtmayan, hiçbir tercih içermeyen, bölmeyen, uzlaşma sağlayan, herkesi ilgilendiren ama hiçbir çatışma konusuna yer vermeyen türden haberleri anlatmak için başvurur.

Göreceli olarak politik paralelliğin kuvvetli olduğu kutuplaşmış çoğulcu medya sistemlerinde (Hallin ve Mancini, 2004) gazetelerde ideolojik (milliyetçi, sosyalist, dini vb.) duruş, köşe yazarı olma noktasında belirleyici olmaktadır. Gazete için geçerli olan bu ölçüt dışında simgesel seçkinliğin kriterleri arasında sayılan akademik, sanatsal vb. sermayeye sahip olanlar arasından bu ideolojik yaklaşıma yakın olanlar da bu gazetelerde köşe yazarlığı yapabilmektedir. Simgesel güç açısından bakıldığında sınırlı ve kendi kamuoylarına dönük bir güce sahip olan bu köşe yazarlarının alana girişleri de, sahip oldukları sermaye türünün ve miktarının gazete ile uyumuna bağlıdır. Kutuplaşmış çoğulcu medya sistemlerinde her bir gazetenin köşe yazarlarının habitusları arasında benzerlik olmakla birlikte politik paralelliği yüksek olan gazetelerde bu benzerlik çok daha belirgindir.

Anaakım gazetelerde alana giriş için ihtiyaç duyulan sermaye türleri farklıdır. Bu gazetelerin bir özelliği güç/iktidar ağı içerisinde kişisel ilişkilerin önemli olmasıdır. Köşe yazarlığının önemli bir tür olarak ortaya çıkmasından sonra siyasal seçkinlerin köşe yazarlarını kendi iktidarlarının devamı için önemli bir müttefik olarak yanlarına çekmeye çalıştıkları ve bu amaçla onlarla doğrudan ve kişisel ilişkiler kurdukları görülmektedir. Diğer taraftan köşe yazarlarının varlıklarının özellikle siyasal seçkinlerle olan bağlarının gücüne bağımlı hale gelmesi karşılıklı bir ihtiyacı ortaya çıkarmıştır (Tılıç, 2001, s. 141). Bir yandan siyasi seçkinlerle iyi ilişkiler kuran köşe yazarları, ekonomik sermaye sahipleriyle de “içli dışlı” olmuşlardır. Öte yandan günlük yaşantılarını samimiyetle kaleme alan, tüketimi körükleyen bir başka köşe yazarı türü de ortaya çıkmıştır. Rıfat Bali bu türün ortaya çıkışını şöyle anlatmaktadır (Bali, 1999, s. 49):

“Özellikle lise, üniversite çağlarındaki genç kitle ile üniversiteden mezun olup iş hayatına atılan “genç profesyoneller”i hedef alan tüketim sektörünün daha da serpilip gelişmesinde en büyük desteği veren vasat medyaydı.... En büyük destek, lüks harcamaları kışkırtan, lüks ürünlerin tanıtımını yapan, lüks harcamalar yapabilen toplum kesimini örnek gösteren köşe yazıları ile “haber”i yapılan ürünün satışa sunulduğu mağaza veya tanıtımı yapılan lokantanın telefon numaraları ve adreslerini veren “haber” kıyafetine bürünmüş reklamlardan geliyordu. Medya tüketiciyi kışkırtması ve bunu da fevkalâde ustalıkla fazla hissettirmeden yaparken kullandığı en büyük vasat köşe yazarlarıydı..... Basın genç okur kitlesini kazanmak için genç dimağlara hitap eden ve “hoş” yazılar yazan köşe yazarlarını kadrolarına almaya gayret etti. Nora Romi, Kürşat Başar, Ayşe Arman, Murat Birsnel, Serdar Turgut, Perihan Mağden, Aylin Livaneli gibi onlarca genç gazeteci bu genç kitlenin hoşuna giden “hafif” yazıları yazmakta maharet gösterdiler ve tutuldular.”

Gerçekten Bâb-ı Âli'ye devrim yapmaya ve “rol modellerini Abdi İpekçi-Uğur Mumcu tekelden kurtarmaya” gittiğini söyleyen Ertuğrul Özkök, Ayşe Arman'ı keşfedişini şöyle anlatıyor:

“Ankara bürolarının rolünü azaltmak, "büyük gazeteci eşittir siyasi yazar" denklemine berhava etmek için tam teşebbüs halindeydim..... Köşe yazarlığına siyaset dışında devrimci yeni isimler kazandırmanın peşindeydim. Bunun için yeni insanlara ihtiyacım vardı. O yıllarda Tempo Dergisi'nin başında olan Mehmet Yılmaz, benimle mülakat yapmak üzere Ayşe Arman'ı görevlendirmişti. Ayşe gelip karşıma oturdu, henüz 20'li yaşlarında, sarışın, modern, çok güzel bir kızdı. Çok iyi hazırlanmış, benimle ilgili epey malzeme toplamıştı. Zekası, sempatikliği ve çalışkanlığıyla konuştuğu insanı çok güzel çözüyordu..... deşiyor, geçiştirmeye çalıştığım bir soru olunca, onun üstüne gidiyordu. Ayşe'ye kızamıyordunuz.... Ayşe'yi o mülakatta tanıdım ve Mehmet Yılmaz'dan, ona Hürriyet'in Kelebek ekinde yazı yazdırmama izin vermesini istedim...Ayşe, Hürriyet'te böyle başladı ve herkesi şaşırtan bir yükseliş grafiği izledi.... Gazeteciliğe yepyeni bir alanı açtı.... Kadınların başına gelen "şeyleri", hissettikleri "şeyleri", itiraf edemedikleri "şeyleri" apaçık yazmaya başladı.... Kafamdaki projenin ilk oyuncusu Ayşe Arman oldu....”(Özkök, 2009).

Özkök'ün projesinin ilk oyuncusu, yeni rol modeli olarak ortaya çıkan Ayşe Arman modern bir sanat galerisini andıran Dubai'deki evinde sadece onlarca yastığı olan, pufuduk yatağıyla yaşadığını, Hintli bahçıvan Ravi'yle birlikte Dubai kentinin biraz dışından aldığı begonvilleri ve Dubai'deki otellerin kaç milyon dolara mal olduğunu anlatarak tüketimi körüklemeye devam etmektedir (Arman, 2004). Diğer yandan, beğeniler bu gazetelerde köşe yazarı olabilmek için önemli ayıranlardır. Bu nedenle yazılarda sıklıkla şaraptan anlamaktan, müziği bilmekten söz edilmekte; beğeniler üzerinden kurulan iktidar televizyona da taşınabilmektedir. Yazılarda zaman zaman okul sermayesinden bahsedildiği gözlemlense de bahsi geçen okulların “Atatürk Lisesi”, “ Robert College” gibi kültürel sermayeden ziyade toplumsal sermaye sağladıkları bilinen okullar olmaları dikkat çekicidir.

1.5.Örnek Köşe Yazısı Araştırmaları

Köşe yazarları bahsi geçen sermaye türlerine sahip oldukları için 1990'lı yıllarla birlikte ticari medyada da önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Simgesel seçkinler olarak köşe yazarlarının bu rolü, akademik olarak da ilginin köşe yazarlarına ve köşe yazılarına yönelmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda köşe yazılarına ilişkin çok sayıda tez çalışması ve makale yapılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde araştırmaların spor gazeteciliğinde nesnellik, toplumsal cinsiyet, Avrupa Birliğine giriş süreci gibi, çok çeşitli konularda yazıldığı gözlenmektedir.

Spor gazeteciliğinde nesnellik, toplumsal cinsiyet, Avrupa Birliği'ne giriş süreci gibi çok çeşitli konularda köşe yazılarının incelendiği araştırmalara rastlanmaktadır. Çalışmalarda köşe yazarlığı ya da gazetecilik pratiğine ilişkin çıkarımlarda bulunmak, tek bir köşe yazarının ya da bir köşe yazarı grubunun konumlanışını irdelemek gibi amaçlara rastlanmakla birlikte, genel olarak çatışma yaratan bir konunun seçildiği ve bu konunun köşe yazıları üzerinden incelendiği görülmektedir. Çalışmaların önemli bir kısmında, aynı ya da farklı gazetelerdeki, belirli bir konu ya da olay nedeniyle araştırmacı tarafından önemli görülen kısa bir zaman dilimi seçilmekte ve bu zaman diliminde konu hakkında yayınlanan yazılar incelenmektedir. Bu çalışmalarda köşe yazılarının, çalışmanın araştırma sorularına ve alt sorularına denk düşen yöntemlerle incelendiği; köşe yazılarının yorum ağırlıklı yazılar olması nedeniyle nitel içerik çözümlemesi ya da söylem çözümlemesi tekniklerinin yöntem olarak tercih edildiği görülmektedir. Köşe yazılarının incelendiği çalışmalara Laika Funda Şenol'un (1996) "Türk Basınında Araştırmacı Gazetecilik"; Serpil Aydos-Özdemir'in (2002) "İslami Çevrelerdeki Dönüşüm Dindar Bir Gazeteci: Fehmi Kuru"; Tezcan Durna'nın (2002) "Türk Basınında Avrupa Birliği: Köşe Yazılarında Adaylık Sürecinin Sunumu (3-24 Aralık 1999)"; Filiz Bilgin'in (2003) "Köşe Yazarlarının 11 Eylül Olaylarına Yaklaşımı"; İsmail Bölükbaşı'nın, (2002) "Avrupa Birliği Sürecinde Farklı İdeolojik Kamplardaki Gazete ve Köşe Yazarlarının Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme"; Mehmet Erdem Gösterişli'nin (2002) "Spor Gazeteciliğinde Nesnellik: Fanatik, Fotomaç Spor Gazeteleri ve Star Gazetesi Köşe Yazıları İçerik Çözümlemesi"; İrem Inceoğlu'nun, (2000) "Siyasi Gündeme Toplumsal Cinsiyet Boyutu Katmak: Türkçe Gazetelerde Kadın Köşe Yazarları Üzerine Bir Çalışma (1999-2000)"; Gülsüm Songül Ercan'ın (2003) "Gazete Köşe Yazılarında Dil Kullanımı: Kaçınımlar ve Cinsiyet Değişkeni"; Adem Karabulut'un (2007) "Türkiye Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e Giriş Sürecinin Türk Basınındaki Yansımaları" adlı çalışmaları örnek olarak verilebilir.

Gözde Boğa'nın "An Analysis of The Role of Media in Conflict Escalation: The Case of The Armenian Conference in Turkey" (2006) ve Ece Koçal'ın "Avrupa Birliği Sürecinde Basında Milliyetçilik: Orhan Pamuk Davası Örneği" adlı yüksek lisans tezleri benzer örnek olayları inceledikleri için bu çalışma açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Ece Koçal, Hürriyet, Sabah ve Milliyet gazetelerindeki köşe yazarlarının Orhan Pamuk'un açıklamaları ve davasıyla ilgili olarak yazdıkları yazılardaki simge kelimeleri nicel içerik analizi yöntemiyle araştırmıştır. Yazılarda toplam 44 kelime taranmıştır. Bunlar: düşünce/fikir/ifade özgürlüğü; azınlık/Ermeni/Kürt; Türk/Türkiye; demokrasi/demokratik/

demokrat; Avrupa/Batı; Avrupa Birliği/AB; biz/onlar; milliyetçi/milliyetçilik; aydın/entel; haklı/haklılık; haksız/haksızlık; İktidar; ihanet/hain; düşman, kompleks, kimlik, tehlike; imaj; hakaret; eleştiri; çoğunluk; hukuk; adalet; kanıt; ikiyüzlü; Nobel; hoşgörü; tepki; öfke; iftira sözcükleridir.

Araştırmada yazarlar, a)Orhan Pamuk’u çeşitli nedenlerle sert bir dille eleştiren fakat yargılanıp yargılanmaması konusunda kesin bir görüş bildirmeyenler; b)Orhan Pamuk’un düşüncelerine karşı çıksa da, fikir özgürlüklerine önem verdiği için yargılanmasını doğru bulmayanlar; c) Orhan Pamuk’un düşüncelerine önem veren, onun fikirlerini özgürce söyleyebilmesini, artık Türkiye’de bu konuların konuşulması gerektiğini düşünen ve doğal olarak Pamuk’un yargılanmasına karşı çıkanlar olarak üç gruba ayrılmıştır.

Araştırma sonucunda birinci ve ikinci grupta yer alan; yani Orhan Pamuk’un “Bu topraklarda 1 milyon Ermeni, 30 bin de Kürt öldürüldü” şeklindeki açıklamalarına katılmayan ve bu açıklamaları eleştiren yazarların pek çoğunun, bu tarzdaki açıklamaların ifade özgürlüğü kapsamına girmediğini savunduğu ortaya çıkmıştır. Bu yazarların tipik söyleminin, Orhan Pamuk’un açıklamalarının “düşünce” olmadığını, söylenenin “ifade” değil “hakaret” olduğunu savunmak üzerine kurulduğu tespit edilmiştir. Orhan Pamuk’un açıklamalarına karşı çıktıklarını belirtmeseler de yargılanmasını doğru bulmadıklarını belirten köşe yazarlarının ise çoğunlukla Pamuk’a karşı çıkanların yorumlarını eleştirerek fikirlerini açıklamışlardır. İfade özgürlüğünün her şartta geçerli olduğunu savunan üçüncü gruptaki köşe yazarlarının da bu davanın milliyetçi görüşler adına bir simge haline gelmesini de eleştirirken milliyetçi argümanları kullandıkları tespit edilmiştir.

2. BÖLÜM

İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI İÇİNDE ÇERÇEVELEME KURAMI

19 yüzyılın ikinci yarısından itibaren, sanayileşme ve kentleşmeyle birlikte gazetelerin (ve daha sonra diğer medyaların) topluma etkisi merak konusu olmuştur. Amerika’da yapılan ilk çalışmalar, basının siyasete topluma ve bireylere etkilerini ve işleyişini açıklamaya çalışmış, sosyoloji, siyaset bilimi, sosyal psikoloji ve psikoloji alanlarında yapılmıştır (McQuail ve Windahl, 1993, s. 7). Medyanın izleyici/okur üzerinde önemli ve doğrudan etkileri olduğu varsayımına dayanan bu ilk çalışmalar zamanla yerini toplumsal sisteme, sosyokültürel kurumlara ve davranışlara odaklanan, izleyici/okuru bunlarla etkileşim içinde konumlandıran çalışmalara bırakmıştır.

Her ne kadar birbirinden farklılık gösterebilirler de, geçtiğimiz yüzyılda Amerika’da ortaya atılan medya etkileri kuramları, temel olarak dört tarihsel dönemde ele alınabilirler (Scheufele, 1999, s. 105).

2.1. İletişim Araştırmalarının Dönemleştirilmesi

İletişim araştırmalarına bakıldığında bu araştırmaların dört evrede ele alındığı görülmektedir. Birinci dönem, geçtiğimiz yüzyılın başında genel kabul gören “güçlü etkiler paradigması” dönemidir. I. Dünya Savaşının yaşandığı tarihlerde gazeteden sonra, radyonun da kitle iletişim aracı olarak ortaya çıkması savaş propagandasının daha önce hiç olmadığı kadar etkin olarak yapılmasına neden olmuştur. Kitle iletişim araçlarının etkin birer propaganda aracı olarak görülmesi nedeniyle medya mesajlarının tutumlar üzerindeki etkisi merak konusu olmuştur.

Kökünü davranışçı psikolojinin “uyarıcı- tepki” kuramına dayanan güçlü etkiler paradigması, kitle iletişim araçlarının toplum ve birey üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin nasıl meydana geldiğini araştırma konusu yapmıştır. Bu dönemde toplumsal, politik ve

ekonomik koşullara paralel olarak kamuoyu oluşturma yoluyla kitleleri yönetme, sosyal bilimlerde hâkim paradigma olmuş, iletişim araştırmalarının da başat temasını oluşturmuştur.

Davranışçı psikolojinin uyarın-tepki kuramını kitle iletişime uyarlayan Harold Laswell, “Kim, Kime, Hangi Kanaldan, Ne Etkiyle, Ne Söyler” formülünü geliştirerek iletişim alanında hakim Amerikan anlayışını ortaya koymuştur. Güçlü etkiler kuramı, çeşitli çalışmalarda “sihirli mermi kuramı”, “hipodermik iğne” gibi eğretilmelerle de ifade edilmiştir. Güçlü etkiler kuramına göre kitle iletişimine maruz kalan kitleler bu iletilere karşı pasif bir durumdadır ve bu iletilerden doğrudan etkilenirler. Bu kuramlarda hakim görüş, kitle iletişim araçlarının tek yönlü ve çok büyük etkiye sahip olduğu yönündedir (De Fleur ve Ball Rokeach, 1989, s. 163-65; Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 44-45; Severin ve Tankard, 1994, s. 183; Lazar, 2001, s. 104- 105; Işık, 2002, s. 20-21).

1930’lu yıllarda başlayan ikinci dönemde, güçlü medya etkileri paradigması yeniden gözden geçirilmiş, benzer şekilde tutum ve davranış değişikliği üzerine yoğunlaşmış; Bu dönemde, tutum davranış değişimi üzerindeki ana etki, kişisel etki olarak kabul edilmiştir. Bu dönemin yeni paradigması Columbia Üniversitesi Uygulamalı Sosyal Araştırmalar bürosundan Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet tarafından 1940 Amerikan seçimlerini konu alan The People’s Choice (Halkın Tercih) isimli çalışmada ortaya konmuş ve bunu izleyen araştırmalarda tutumların karmaşık yapısı ele alınmıştır. Columbia Üniversitesi’nden Gaudet, Berelson ve Lazarsfeld’in öncülüğünde yapılan ilk alan araştırmalarının ortaya çıkardığı sonuç, kişilerarası iletişimden doğan etkilerin medyadan kaynaklanan etkilerden daha güçlü olduğu şeklindedir (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 117-118) Bu araştırmacılar, medya etkilerinin önceden sanıldığından çok daha karmaşık bir doğaya sahip olduğunu ve büyük ölçüde insanların homojenlik gösteren sosyal ilişki ağlarına ve bilgi alışkanlarındaki seçiciliklere dayandığını ve bu mevcut tutumlarını değiştirmek yerine var olanları daha da güçlendirdiğini ileri sürmüşlerdir (Scheufele ve Tewksbury, 2007, s. 10). Bu araştırmaların sonucunda ortaya çıkan bulgular ise “İki Aşamalı Akış”, “Kanaat Önderliği” ve “Eşik Bekçisi” gibi yaklaşımlarla kavramsallaştırılmıştır (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 73).

Sınırlı etkiler paradigması içinde etki sorunsalını terk ederek, izleyicinin/okurun medyayı niçin kullandığı sorusuna odaklanan “kullanımlar ve doyumlar” yaklaşımının özel bir yeri vardır. Bu yaklaşım, etki araştırmalarının “iletişim araçlarının insanlara ne yaptığı” şeklinde formüle edilen temel sorusu yerine, “insanların iletişim araçlarıyla ne yaptığı” sorusunu koyan ve böylelikle araştırma sorunsalını araç ya da mesajdan izleyici/okuyucuya kaydıran

işlevselci bir yaklaşımdır. Bu soruya verilen cevapta, izleyicilerin televizyonu bazı gereksinimlerini gidermek yani bir fayda sağlamak amacıyla kullandıkları ifade edilmektedir. Bu yaklaşıma kültürel doyum modellerini ekleyerek katkıda bulunan McQuail vd. yaptıkları çalışmalar sonucunda etkin izleyicilerin araç sayesinde karşıladıkları ihtiyaçları sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırmaya göre izleyiciler, 1) Oyalanma, kaçış: Günlük hayatın sıkıntılarından uzaklaşma, eğlenme, arınma sağlama; 2) Kişisel ilişkiler: Yani televizyon dolayısıyla başkalarıyla ilişki kurmak, yalnızlık duygusunun hafiflemesi; 3) Kişisel kimlik: Program içeriğiyle izleyicinin kendi yaşamı arasında bağ kurması, olası sorunlarla ilgili bilgi edinme ve var olan değerlerin pekiştirilmesi; 4) Gözetim altına alma, dünya olaylarından haberdar olma, bilgilenme (Mutlu, 2008, s. 190-192) ihtiyaçlarını karşılarlar.

1970'lerde Elisabeth Noelle-Neumann'ın medyaya egemen olan solcu gazetecilerin kanaat iklimlerini biçimlendirdiklerini iddia etmesi (1973), Gerbner'in yetiştirme kuramıyla özellikle eğlence televizyonlarının, ticari yönelimli dünya görüşlerini destekleyen muhafazakâr medya guruplarının gerçeklik algısını biçimlendirdiğini ileri sürmesi (Scheufele ve Tewksbury, 2007, s. 10) iletişim araştırmalarındaki üçüncü dönemi işaret etmektedir.

Aynı yıllarda medya gündemi ve kararsız seçmenlerin düşüncelerini inceleyen McCombs ve Shaw'un çalışmaları (McCombs ve Shaw, 1972, s. 176) sınırlı etkiler paradigması savunucularının dikkatini çekmiştir. Çalışma, medyanın, sınırlı etkiler savunucularının odaklandığı tutum ve davranış değişikliğinden önce gerçekleşen, farkındalık yaratma aşamasında etkin olduğunu ortaya çıkarmıştır. McCombs ve Shaw'un çalışmasıyla ortaya atılan gündem belirleme kuramına göre tutum ve davranış değişikliği ancak biliş düzeyinde etkilenmeden sonra üçüncü aşamada ortaya çıkar. Başka bir deyişle medyanın etkisi, belli konu veya meseleleri, kullandığı dil ve haber kalıplarıyla yorumlayarak ilgi ve dikkatimizin yöneldiği konu ve sorunlarla ilgili önceliklerimizi belirlemede ortaya çıkar (McLeod ve Shaw, 2003, s. 144). Bu bakış açısıyla yapılan çalışma sonucunda medya gündemi ile seçmenlerin gündemi arasında güçlü bir ilişki ortaya çıkmıştır (McCombs ve Shaw, 2003, s. 184).

Bu dönemde, insanların ne hakkında düşüneceklerini medyanın belirlediğini ileri süren "Gündem Belirleme Kuramı"; toplumda yalıtılma korkusu içinde yaşayan bireylerin, medyanın bazı "sesleri" kamuoyunun hâkim kanaati olarak sunması nedeniyle, onaylanmama korkusuna kapılarak baskın kanaatleri benimsediğini ileri süren "Suskunluk Sarmalı Kuramı"; gelişmiş toplumlarda bireylerin medyaya daha fazla bağımlı hale geldiğini savunan

“Medya Bağımlılığı Kuramı” gibi kuramlar medyanın etkilerinin sanıldığından daha güçlü olduğunu ileri sürmüşlerdir (Lazar, 2001, s. 107-109; Yüksel, 2001, s. 18-19; İrvan, 2001, s. 69-70).

2.2. Gerçekliğin Toplumsal İnşası Paradigması ve Çerçeveleme

Gerçekliğin toplumsal inşası paradigması yukarıda anlatılan üç dönemi takip eden dördüncü dönem olarak iletişim araştırmaları yazınına girmiştir. 60’ların ikinci yarısından sonra Kıta Avrupa’sında yapılan çalışmalar Amerika’da yapılanlar gibi medyanın etkileri yerine, medya mesajlarının toplumsal dinamikleri, koşulları ve üretim süreçleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu süreçte, gelişen ve temel olarak Marksist bir toplum eleştirisine dayanan ve genel olarak kapitalist ekonomik düzene ve liberal siyasal sisteme yönelttikleri eleştiriler ile birlikte tanımlanan eleştirel çalışmaların ve ekonomi politik yaklaşımın (İnal, 1995, s. 60) temelleri atılmıştır.

Stuart Hall, Amerika’da yürütülen medya araştırmalarında ideolojiye dönük ilginin artmasının biri iç, öteki dış olmak üzere iki nedeni olduğuna dikkat çekmektedir. İlk olarak Amerikan sosyal bilim araştırmalarında etki araştırmalarının “mikro-sosyal etkileşimler”e odaklanması ve medyanın “durum tanımlayıcı özelliği” ile kimi kişi ya da grupları “sapkın” olarak etiketlemesi medya araştırmalarında baskın “pozitivistik ya da davranışçı” perspektifleri sorgulamaya açtı (Hall, 1989, s. 310). Ayrıca, Amerikan toplumunda 1970’lerin başından itibaren toplumsal ve siyasal çatışmalar ideolojik kutuplaşmayı hızlandırdı. Bu durum, Amerikan çoğulculuğunun dayandığı uylaşımçı toplum modelini eleştiriye açarken; medya da, çatışmanın yorumlanmasında oynadığı kilit rol nedeniyle, yeniden odak noktası haline geldi.

1980’lere gelindiğinde iletişim araştırmaları (ve genel olarak sosyal bilimler) 70’lerde gelişen “Gerçekliğin Toplumsal İnşası” yaklaşımının etkisi altındadır (Baran ve Davis, 2006, s. 280). Bu dönemde medya ile alıcıların tanımı, medyanın hem güçlü hem de sınırlı etkiler bakış açıları birleştirilerek yapılmıştır. Medya, öngörülebilir ve kalıplara uygun olarak gerçeklik imgelerini çerçeveleyerek toplumsal gerçekliği inşa eden güçlü bir etki sahibidir, diğer yandan medya etkileri, medya ile alıcılar arasındaki etkileşimle sınırlandırılmıştır (Scheufele, 1999, s. 105). “Medya söylemi, bireylerin anlam inşa ettikleri sürecin bir

parçasıdır ve kamuoyu da habercilerin kamusal söylemde anlamı geliştirip billurlaştırdıkları sürecin bir parçasıdır” (Gamson ve Modigliani, 1989, s. 2).

Gerçekliğin toplumsal inşası bakış açısında, medyanın, anlamların sürekli oluşturulup iletişime sokulduğu ve çeşitli sosyal grupların, kurumların ve ideolojilerin bu toplumsal yapıların koşul ve biçimleri üzerinde mücadele ettiği simgesel bir arena olduğu fikri yaygın olarak kabul görmüştür (Gamson vd. 1992, s. 376). Gamson ve Modigliani, medya söylemi ve kamuoyunu, anlamın inşa edildiği iki paralel sistem olarak görmüştür. Gerçekliğin toplumsal inşası, toplumsal süreçlerin ve medya aracılığıyla gerçekleşen süreçlerin de dahil olduğu birçok sürecin, insanların dünya, ülkeler, olaylar, insanlar, meseleler ve nesnelere hakkında sahip oldukları bilgileri belirledikleri anlamına gelir. Gerçekliğin toplumsal inşası, öncelikle simgelere dayanmakta olup “çerçeveleme”nin bir sonucudur (Gamson ve Modigliani 1989, s. 1-2; Gamson vd. 1992, s. 374; Al Zuhayyan, 2006, s. 36).

Kamusal alanın ne olduğu konusunda yapılan tartışmayı bir kenara bırakacak olursak, birçok araştırmacının medyanın kamusal söylemi etkilediğini kabul ettiğini söyleyebiliriz. Haller ve Ralph, medyanın “kamusal söylemi bir toplumsal mesele çevresinde” tanımlamaya yardımcı olduğunu ileri sürmüştür (Haller ve Ralph, 2001, s. 408), benzer şekilde başka araştırmacılar da medyanın kamuoyunu sadece yansıtmak yerine onu etki altına aldığını veya çeşitli alternatifler arasından çerçeveler seçerek kamusal söylemi biçimlendirdiğini kabul etmiştir (Gamson ve Modigliani, 1989, s. 34; Callaghan ve Schnell, 2001, s. 187; Thomas, 2002, s. 189).

Sosyal bilimlerin pek çok disiplinde kullanılıyor olmasına rağmen, çerçevelerin metinlere nasıl gömülü olduğunu, metinlerde kendilerini nasıl açığa vurduklarını ve düşünceyi nasıl şekillendirdiklerini net bir biçimde tanımlayan bir açıklama yoktur. Çerçevelemeyi sosyal bilimler literatürüne sokan sosyolog Erwin Goffman, “Frame Analysis” (1974) adlı kitabında gerçekliğin inşasını inceler. Goffman çerçeveyi, bireylere olayları kendi yaşam alanları ve genel olarak içinde yer aldıkları dünyaya göre belirleme, anlama, tanımlama ve etiketleme imkânı veren “bir yorum kalıbı” olarak tanımlamıştır. Çerçeveler, olayları anlamlandırarak ister bireysel ister kolektif olsun, deneyimleri düzenleme ve eylemi yönlendirme işlevini yerine getirirler. Goffman’a göre, gerçeğe ilişkin anlamın inşa edilmesi, toplumsal kuralların ve normların öğrenilmesi bizim bireysel katılımımızla gerçekleşir. Bu süreçte gerçekliğin değişik derecelerini içeren ve “çerçeve” olarak adlandırılan öznel gerçeklik inşa edilir. Goffman’a göre çerçeveler öznel olmakla

birlikte sadece zihinsel temelli değillerdir: etkinliklerimizi toplumsal kurallar yönlendirirken biz, belirli bir durum için kullanılan çerçeveyi uygulamayı öğreniriz. Kısaca olayları, kişileri, meseleleri anlamakta kullandığımız çerçeveler gerçekte neler olup bittiğini tanımlar (Goffman'dan akt. Uysal, 2003, s. 3).

Gerçekliğin toplumsal inşası bakış açısına göre, çerçeveleme gibi yaklaşımlar medyanın potansiyel olarak güçlü tutum etkilerine sahip olduğunu ama bu etkilerin yine büyük ölçüde, izleyicinin mesajları nasıl işleyeceğini etkileyen halihazırda sahip olunan tutum, şema ve diğer izleyici özellikleri fikrine dayanmaktadır (Scheufele ve Tewksbury, 2007, s. 11). Bu bakış açısıyla yapılan araştırmaların çoğu haberlerde olayların ve sorunların nasıl çerçevelendikleri üzerine yoğunlaşmıştır (Gamson vd. 1992, s. 384; Carragee ve Roefs, 2004, s. 215; Entman ve Rojecki, 1993, s. 171; Gitlin, 1980).

Medya çerçeveleri medya paketlerinin içsel yapılarını düzenleyerek izleyicilerin/okuyucuların önemli olayları fark etmesine yardımcı olur. “Büyük oranda bahsedilmeden ve söylenmeden de olsa medya çerçeveleri, dünyayı hem muhabirler hem de alıcılar (okuyucular/izleyiciler) için organize etmektedir” (Gitlin'den akt. Uysal, 2003, s. 16). Çerçevelerin bir medya öyküsündeki olay ve görüşlerin sunumunu düzenlediği ve habercilerin bir haberi nakletmek için tercih ettikleri çerçevelerin aynı olayın çok farklı sunumlarına yol açabileceği düşünülür. “Medya çerçeveleri simgeleri kullananların sürekli olarak ister görsel olsun ister sözlü olsun söylemi düzenledikleri anlama, yorumlama, sunum, seçme, vurgulama ve dışlama sabit kalıplarıdır” (Nelson vd., 1997, s. 7).

Çerçeveleri belli yorum kalıplarını içine alan “medya paketleri” olarak gören Gamson'a göre de, bir medya paketi simgesel bir araç olarak, yeni olayları tasarlanmış hareket rotasına göre ele alan temel çerçeve ve konum üzerine kurulmuştur. Bir medya paketi kültürel ve siyasal çıkarlara dayanan önyargılara göre muhabirler ve köşe yazarları tarafından seçilir. Medya seçkinleri hangi öykülerin işleneceği üstünde yaptıkları tercihlerle kamunun algılayışını etkilemektedirler.

Medya zaman ve mekân ekonomisinden dolayı haberler üstünde seçim yapmak zorundadır. Yapılacak bu seçimin zaten belli, alışılmış kalıpları vardır. Bu kalıplar gazetecilik rutinleri yanı sıra ideolojik tercihlerin de etkisi altındadır (Patterson ve Donsbach, 1996). Habercilerin ideolojik yönelimleri olayları tanımlamada sıklıkla yanlılığa neden olmaktadır (McCarthy v.d., 1996, s. 480). Haber yapma ve sunumdaki genel geçer yargılar medyanın çalışma tarzından kaynaklanabileceği gibi onun ideolojik tercihlerinden ve maddi

çıkarlarından da kaynaklanabilir. Tansey, haber sunumuyla ilgili olarak: “Siyasal yaşama dair bilginin ulaşılabilir olup olmaması, böyle bir bilgiye erişim sunan kanalların sayısı, bilginin aktarımını kimin, kim adına kontrol ettiği, alıcıların buna nasıl tepki gösterdiği ve medyanın kitleleri seçkinler nezdinde temsil edip etmediği” sorularını sorar (Tansey’den akt. Uysal, 2003, s. 17).

Medyanın sunduğu haberlerin gerçeğin toplumsal inşası olduğunu iddia eden sosyolog Tuchman’a göre medya, okuyucuların veya izleyicilerin kamusal olayları yorumlayıp tartışmada kullandıkları referans çerçevelerini etkin bir biçimde ortaya koyar (Tuchman’dan akt. Scheufele, 1999, s. 105; Severin ve Tankard, 1994, s. 536). İlk etapta, medya profesyonelleri, kendi örgütsel ve davranışsal sınırları, mesleki yargıları ve izleyici kitlesi hakkındaki belli yargıları ile hikâyeye bir şekil verirler. Burada vurgulanması gereken, hangi konuların önemli olduğuna veya hangi haberi hangi çerçevede aktaracağına karar verirken medyanın nadiren kendi başına bağımsız olarak hareket ettiğidir. Donohue ve diğerlerinin (1995, s. 121) de belirttiği gibi, medyanın neyi, nasıl aktardığı meselesi önemli ölçüde medya çalışanları ile muhtemel haber kaynaklarının etkileşimiyle belirlenmektedir. Bu kaynaklar genelde mevcut çıkar grupları, politikacılar, sivil toplum kuruluşları ve kendi gündemlerini savunan ve böylece medya gündemini baştan biçimlendiren diğer toplumsal “seçkinler”den oluşmaktadır (Entman, 2003, s. 420). Toplumsal, siyasal ve ekonomik olayların bir yorumcusu olan medya, bu etkileşim sonucunda, dil seçimi ve belli haber öykü kalıplarını tekrarlayarak gerçekliği farklı yollarla düzenler, yani çerçeveler (Durfee, 2006, s. 463).

Gerçekliğin toplumsal inşası yaklaşımına göre medya çerçevelerine maruz kalan insanların, aynı zamanda bilgiyi işleme ve yorumlamaları da bireylerin hazır anlam kalıpları veya şemaları tarafından etkilenmektedir. Medyanın çerçevelediği haberleri alan bireylerin bu haberler işlemede seçici tarama, etkin işleme ve düşünümsel bütünleştirme olmak üzere üç boyut kullandıkları tespit edilmiştir (McLeod v.d, 2003, s. 155; Kosicki ve McLeod’dan akt. Scheufele, 1999, s. 105). İlk olarak sahip oldukları sınırlı zaman içinde seçici tarama yapan bireyler medyada sadece kendileri için önemli olan bilgileri ararlar. İlgilerini çekmeyen veya onlara önemsiz gelen içeriği görmezden gelirler. Daha sonra etkin işleme yapan alımlayıcılar, bilgiyi ihtiyaçlarına göre yorumlamak için haber öyküsünün arka plânını ve bağlamını göz önünde bulundurmazlar. Etkin işlemede, medya aracılığıyla verilen bilginin genelde eksik, taraflı veya başka şekilde iletişimcinin niyetleri ile renklenmiş olduğu kanaatine dayanarak ek kaynaklar arayan birey fikrine atıfta bulunur. Son olarak, düşünümsel bütünleştirme yapan bireyler, medyadan topladıkları bilgilerin parçalı doğası

hakkında kafa yorarlara veya medyadan ne öğrendiklerini tam olarak anlamak için bunlar hakkında başkalarıyla konuşarak belli bilgileri zihinlerinde öne çıkarırlar. Scheufele, gerçekliğin toplumsal inşası yaklaşımından, izleyicilerin “kişisel deneyime, yaşadıkları toplumun veya grupların üyeleriyle yaşadıkları etkileşime ve kitle iletişim araçları seçkilerinin yorumlanması üzerine kurulu bir gerçeklik versiyonuna” dayandıklarını belirtir (Scheufele, 1999, s. 105). Sonuçta, bireysel düzeyde gerçekleşen bilgi işleme stratejileri de, insanların medya mesajlarını yorumlama ve anlamada kullandığı farklı çerçevelerle ve bilişsel şemalarla ilgilidir.

Çerçeveleme araştırmaları temel olarak yönetim-örgütlenme, toplumsal hareketler ve medya alanlarında yapılmıştır. Çerçevelemenin kuramsal arka planı sosyoloji, psikoloji, dilbilim, iletişim, siyaset bilimi gibi pek çok disiplinden beslenmektedir. Örneğin, sosyoloji alanında Goffman, ekonomi alanında Kahneman, psikoloji alanında Kahneman ve Tversky, bilişsel dilbilim alanında Lakoff ve iletişim alanında Iyengar teoriyi çeşitli disiplinlerde kullanan öncüler olarak sayılabilir. “Çerçeve” kavramını ilk olarak psikiyatrist Bateson kullanmıştır (Bateson, 1973, s. 177-194). Bateson’un tanımına göre çerçeveler, belli mesajları alıp diğerlerini dışarıda bırakarak gerçeklik algısını yönlendirmektedir. Sosyolog Goffman bu tartışmayı yüz yüze etkileşimi içine alacak biçimde genişletmiştir. Goffman’ın görüşüne göre çerçeveler şu soruya cevap sağlayarak toplumsal durumları tanımlamaktadır: “Burada cereyan eden nedir?” (akt., Dahinden, 2005, s. 1). Sosyolog Goffman çerçeveleri şöyle tanımlamıştır: “Bana göre, bir duruma yönelik tanımlamalar, olayları (ve bizim bunlarla kişisel ilgimizi) yöneten örgütsel ilkelere göre oluşturulmaktadır; işte tespit edebildiğim bu temel unsurlar için kullanmayı tercih ettiğim sözcük çerçevedir” (Goffman’dan aktaran Scheff, 2005, s. 370). Her ne kadar bugün çerçevenin anlamı Goffman’ın tanımladığından farklı olsa da, bu tanım kavramın çeşitli disiplinlerin literatürüne girmesine vesile olmuştur (Benford ve Snow, 2000, s. 611-612; Scheufele, 1999, s. 103-118).

Sosyoloji alanında Snow ve diğerlerinin toplumsal hareketler araştırmalarında çerçevelemeyi kullanmalarının ardından, çerçeveleme toplumsal hareketin kültürel yönlerini incelemede hakim kavram haline gelmiştir (Snow, 1997, s. 410; Levin, 2001, s. 21). Gerçekliğin toplumsal inşası yaklaşımı da çerçevelemenin medya kuramları arasında kavramlaştırılması sonucunu doğurmuştur. Scheufele çerçevelemenin medya etkileri de dahil olmak üzere, kitle iletişimiminin tüm aşamalarına uygulanabileceğine işaret etmiştir (Scheufele, 2000, s. 298). Toplumsal hareketlerin medyada nasıl çerçevelendiğini araştıran

Todd Gitlin, çerçeve unsurlarını şöyle özetlemiştir: “Çerçeveler, olan biten ve önemli olanın ne olduğu konusunda zımnî teoriklerden oluşan seçme, vurgu ve sunum ilkeleridir” (Gitlin’den aktaran Downey ve Koenig, 2006, s. 171).

Kamuoyu araştırmalarında ise ilk çalışmayı, Cumhuriyetçi Parti taraftarı kamuoyu araştırmacısı Frank Luntz, 1997 yılında yapmıştır. Luntz, odak grupları üzerine yaptığı araştırmada Cumhuriyetçi Parti’nin kampanya mesajlarını incelemiş ve izleyici kitlede kampanyada yer alan belli yorum kalıplarıyla insanların tutumlarında kaymalara yol açan terim ve ifadeleri belirlemiştir. Bu çalışmadan sonra George Lakoff da liberallere kendi mesajlarını nasıl başarılı bir şekilde çerçeveleyeceklerini gösteren “Fiili düşünme” adlı kısa bir el kitabı yazmıştır (Scheufele ve Tewksbury, 2007, s. 9). Hallahan ise çerçeveleme teorisinin kişisel, kişiler arası, grup içi, örgütsel ve örgütler arası düzeylere uygulanabilir olduğu için, halkla ilişkiler alanında da uygulanabilir olduğunu söylemiştir (Hallahan, 1999, s. 206).

Çerçeveleme analizi son on yılda medyayı konu edinen akademik araştırmalarda ağırlıklı olarak görülür. Bu araştırmalarda farklı çerçeve tanımlarından yola çıkılmıştır. Öncelikle McCombs ve diğerleri çerçevelemenin gündem belirlemenin bir devamı olduğunu ileri sürer. Medya sunum özelliklerinin, izleyicilerin haberleri yorumlayış biçimi üzerindeki etkisini tanımlamak için ikincil düzeyde gündem belirleme terimini kullanır (McCombs v.d., 2004, s. 87). Gerçekliğin inşasında haberlerin rolü ile ilgili araştırmalar yapan yazarlar, çerçevelemeyi gerçekliğin bazı yönlerini seçip diğer yönlerini ihmal ederek iletişim metinlerinin bireylerin algı ve tercihlerini biçimlendiren süreç olarak kabul eder (Entman, 2007, s. 164). Yani gündem belirlemede olduğu gibi medya içeriğinin seçilip dışarıda bırakılmasına değil, metin içinde belli yönlerin seçilip dışarıda bırakılmasını vurgular. Tuchman’a göre “Haber çerçevesi günlük gerçekliği düzenler, o hem günlük gerçekliğin bir parçası hem de günlük gerçekliğin bir biçimidir... Haber çerçevesi haberin asli bir özelliğidir” (Tuchman’dan akt. Scheufele, 1999, s. 104).

Gamson ve Modigliani çerçeveyi “önemli olaylara anlam kazandırmak için meselenin ne olduğunu ortaya atan bir merkezi düzenleyici fikir (central organizing idea)” olarak tanımlar. “Çerçeve, tartışmanın nedenini yani konunun özünü bildirir; yani bir olay akışına anlam veren merkezi bir fikir veya anlatım akışıdır.” (Gamson ve Modigliani’den akt. Berinsky ve Kinder, 2006, s. 641). Gamson çerçevelemeyi sloganlar, modeller, eğretilmeler, herkesçe bilinen sözdizimleri, betimlemeler ve görsel imgeler gibi yoğunlaştırma simgelerini içeren

işaret matrisi ile nedenler ve sonuçlar, ilkelere ya da ahlaki iddialara başvurma gibi akıl yürütme araçları biçiminde kavrar (Gamson 1992'den aktaran Weaver, 2007, s. 143). Özetle, çerçeveleme, metinlerin, seçme, vurgulama, yorumlama ve dışta bırakma kalıplarıyla düzenlenmesi olarak anlaşılabilir.

2.3 Çerçevelerin İşleyişi

Gerçekliğin inşasında haberlerin rolü ile ilgili araştırmalar yapan yazarlar, çerçevelemeyi iletişim metinlerinin bireylerin algı ve tercihlerini (gerçekliğin bazı yönlerini seçip diğer yönlerini ihmal ederek) biçimlendiren süreç olarak kabul eder (Entman, 2007, s. 164). Çerçeveler, “tekrar eden sunum kalıpları” aracılığıyla insanların olayları tespit edip etiketlendirmelerine, böylelikle birçok muhtemel gerçekliği düzenlemelerine olanak sağlar. Birden fazla muhtemel gerçekliğin olması ve bu durumun karmaşıklığı seçkinlerin, konuları okuyucu/ izleyicinin zihninde dili ve simgeleri belli kategorileri uyandıracak biçimde çerçeveleyerek “kamular inşa etme”sini sağlar (Edelman, 1993, s. 232). Yani, iletişim sadece ikna etmez; daha çok meseleler hakkında diğer düşünme biçimlerini ortadan kaldırır, düşünce ve eylem yollarını kapatır (Bennett, 1993, s. 107; Shah, 1999, s. 9).

Tuchman (1976, s. 94) bu süreçte habercilerin etkinliklerini öne çıkarmış ve habercilerin biçimlenmemiş olayları ayırt edilir haber olaylarına çevirmek için çerçeveler inşa ettiklerini ileri sürmüştü de, habercilerin çerçeveleri yalnızca bunun için kurduğu söylenemez. Haberciler toplumsal meseleleri “büyük çaptaki ayrıntılarıyla değil, fakat temsil ettikleri değerler olarak anlayan” halk için değerler bazında bir harita olarak inşa ederler; yani çerçevelerler (Shah, 1999, s. 10).

Medya çerçevelerinin meselelerin oluşturulup tanımlanmasında önemi büyüktür. Medya sadece kamusal söylemde gündem belirleme rolü oynamaz, aynı zamanda toplumsal meselelerin oluşturulması, tartışılması ve çözüme kavuşmasında rol oynar (Jasperson vd. 1997, s. 205- 206; Kosicki, 1993, s. 105). Ancak, çerçeveleme literatürü bize çerçevelerin her zaman aynı etkiyi göstermediğini, bazı iddiaların marjinalleştiğini bazılarının ise başarıya ulaştığını gösterir. Bir iddianın başarılı olup olamayacağı, çerçevenin itibarı (Benford, 1993), kültürel rezonans (Benford, 1993; Snow, v.d., 1986), ana çerçevenin erişilebilirliği (Snow ve Benford, 1992; Noonan, 1997; Miller 1993), güç ilişkileri (Spector ve Kitsuse, 2006), medyaya erişim imkânları (Gamson, 1992; Gamson ve Modigliani, 1989; Scheufele, 1999;

Gamson ve Meyer, 1996) kişilerin kendi deneyim ve güdüleri (Shah, 1999, s. 11) gibi birçok faktöre bağlıdır.

2.3.1. Medya Çerçevelerinin İşleyişi

İletişim alanında yapılan çerçeveleme araştırmalarının çoğu Entman'ın çalışmalarını kendine rehber edinmiştir. Entman'a göre medya çalışmalarında önemli bir araştırma konusu da habercilikteki mesleki ölçütlerin (habercilerin rutinleri, kurumsal düzeyde düzenleme kalıpları, haber kaynakları, seçkinler ve çerçeve sponsorları gibi olguların) haber üretimi üzerindeki etkileridir. Entman, medya çerçevelerinin rolünü araştırmış ve çoğu araştırmacı için referans kabul edilebilecek bir çerçeveleme tanımını geliştirmiştir. Entman'a göre, "çerçevelemek, algılanan bir gerçekliğin belli yönlerini seçerek bunları bir iletişim metni içinde daha önemli hale getirmek ve böylece belli bir problem tanımını, neden-sonuç yorumunu, ahlâki değerlendirmeyi ve/veya çözüm önerisini desteklemektir" (Entman, 1993, s. 52)

Entman'a göre çerçeveler:

- (a) Problemi tanımlar: Bir nedensel kaynağın neyi, hangi maliyet ve yararlarla yaptığını, genellikle ortak kültürel değerler bağlamında ölçerek tanımlar;
- (b) Nedenleri tanımlar: Problemi yaratan güçleri tespit eder;
- (c) Ahlâki yargılarda bulunur: Nedensel kaynakları ve bunların etkilerini değerlendirir;
- (d) Çözüm önerir: Problemlere çözümler önerir, bunları haklı gösterir ve olası etkileri hakkında tahminde bulunur.

Örneğin, yakın zamana kadar Amerikan dış haberlerinde hakim çerçeve olan "soğuk savaş" çerçevesi belli dış olayları, örneğin iç savaşları sorun olarak betimliyor, kaynaklarını tespit ediyor (komünist isyancılar), ahlaki yargılarda bulunuyor (dinsiz saldırganlar) ve özel çözümler öneriyordu (karşı tarafa Amerikan desteği) (Entman, 1993, s. 52; Maslog vd., 2006, s. 25) Tek bir cümle bu dört çerçeveleme işlevinden daha fazlasını yerine getirebildiği gibi, metindeki birçok çerçeve bunlardan hiç birini yerine getirmeyebilir (Entman, 1993, s. 52).

Çerçeveler, iletişim sürecinde iletişimci, metin, alıcı ve kültür düzlemlerinde iş görür. İletişimciler ne söyleyeceklerine karar verirken, inanç sistemlerini düzenleyen çerçeveler (şemalar) tarafından yönlendirilen bilinçli veya bilinçsiz çerçeveleme yargılarında bulunurlar. Metin, konuyu destekleyen veri veya yargı kümeleri sunan belli anahtar kelimelerin, basmakalıp laflar, klişeler, bilgi kaynakları ve cümlelerin varlığı veya yokluğu ile görünür hale gelen çerçeveler içerir. Alıcının düşünmesini ve kararını yönlendiren çerçeveler (bilişsel şemalar) metindeki çerçeveleri ve iletişimcinin çerçevelemedeki niyetini yansıtmaya kapasitesine sahiptir. Kültür ise yaygın olarak kullanılan ortak çerçeveler stok olarak tanımlanabilir (Entman, 1993, s. 52-53). Bu dört düzlemde de çerçeveleme benzer işlemlere sahiptir. Seçmek, dışarıda bırakmak, işaret etmek ve işaret edilen öğeleri kullanarak problemler, problemlerin kaynakları ve çözümleri hakkında argüman oluşturmak (Druckman, 2001, s. 1043).

Çerçeveler iletişime konu olan bir olgu, olay ya da durum hakkında bazı bilgi parçalarını işaret ederek bu parçaların belirgin hale gelmesini sağlarlar. “Belirginlik” kelimesi burada bir bilgi parçasının izleyiciler için daha çok dikkat çekici, anlamlı veya hatırlanabilir olmasını anlatır. Belirginlikteki bir artış alıcıların bilgiyi anlayacakları, anlam çıkaracakları ve böylece bilgiyi işleyecekleri, sonra da onu hafızaya alacakları olasılığını artırır (Entman, 1993, s. 53).

Metinler bilgi parçalarını konumlandırma veya tekrar yoluyla veya onları kültürel bakımdan tanıdık simgelerle ilişkilendirme yoluyla daha önemli hale getirebilir. Amaca göre çerçevenilmiş bir mesaj, bireysel şemalar ve onlarla yakından ilişkili kategoriler, senaryolar veya klişelerin uyandırdığı çağrışımlarla bireyin bilgi işleme biçimini yönlendiren, zihinde saklı fikir öbeklerini uyandırabilir (Entman, 1993, s. 53).

Bu güne kadar yapılmış çalışmalar çerçevelerin anlatılan bir gerçekliğin belli yönlerini seçip bunlara dikkat çektiğini, bunun mantıksal bir sonucu olarak da çerçevelerin aynı anda dikkati gerçekliğin diğer yönlerinden uzaklaştırdığını göstermektedir. Birçok çerçeve belirginleştirdikleri kadar es geçtikleri ile de tanımlanır. Problem tanımlarının, açıklamalarının, değerlendirmelerinin ve önerilerinin es geçilmesi, izleyicinin yönlendirilmesinde bunların verilmesi kadar önemli olabilir (Kühberger, 1999, s. 220). Yine de önem, metinler ile alıcıların etkileşiminin bir ürünü olduğundan, çerçevelerin, izleyicinin düşüncesinde etki oluşturacağına garanti yoktur (Entman, 1993, s. 54; Graber, 1989, s. 148-149; Graber, 2002, s. 335).

Edelman da anlatsal gerçeklikte “herhangi bir olgunun açıkça sunulan ya da bastırılan kısmında ve gözlemlerin sınıflandırılışında değişiklik yapıldığında olgunun özellikleri, nedenleri ve sonuçları büyük bir değişiklik gösterir. Toplumsal dünya, gözlemlerin çerçevelenmiş ve sınıflanmış biçimlerini değiştirmek suretiyle ortaya çıkmaya hazır muhtemel gerçekliklerin bir cümbüşüdür” (Edelman, 1993, s. 232) der. Alıcılar tek bir yorumlanmış biçimi hakkındaki bilgiyi algılayıp işlediklerinde ve alternatif biçimler hakkında az veya orantısız miktarda veriye sahip olduklarında alıcıların tepkilerinin etki altında kalacağı açıktır. Yorumların çerçeveler tarafından dışlanması, sonuçlar bakımından dahil edilme kadar önemli olmasının nedeni budur (Entman, 1993, s. 56).

Nelson ve diğerleri Klu Klux Klan toplantısı üzerine yaptıkları incelemede “kamu düzeninin bozulması” ve “ifade özgürlüğü” çerçevelerini kullanmışlardır. Çerçeveler olumlu ve olumsuz değerliğe sahip çerçeveler olarak kurgulanmış, “ifade özgürlüğü” görece olumlu, “kamu düzeninin bozulması” olumsuz çerçeve olarak sunulmuştur. Yazarlar, “ifade özgürlüğü” çerçevesinin kullanıldığı koşulda, “kamu düzenini bozma” koşuluna göre Klu Klux Klan nutuklarına veya toplantılarına karşı izleyicilerin gösterdiği hoşgörü üzerinde önemli çerçeveleme etkileri tespit etmişlerdir (Nelson, vd., 1997, s. 570).

Tversky ve Kahneman 1998 yılında yaptıkları çalışmada çerçevelemenin, gerçekliğin bazı özelliklerini seçip göstererek bazılarını es geçerek çalıştığını gösteren ve gücü hakkında fikir veren, belki de son zamanların en çok atıfta bulunulan örneğini vermişlerdir. Yazarlar deneklere aşağıdaki soruyu sormuşlardır:

“Şunu hayal edin: ABD alışılmamış ve 600 kişiyi öldürmesi beklenen Asya kökenli bir hastalık salgını için hazırlık yapmaktadır. Bu hastalıkla mücadele etmek için iki alternatif program önerilmiştir. Programların olası sonuçları hakkındaki bilimsel tahminler şu şekildedir: A Programı kabul edilirse 200 kişi kurtarılacaktır. B Programı kabul edilirse 600 kişinin kurtulacağına dair üçte bir olasılık ve hiç kimsenin kurtulmayacağına dair üçte iki olasılık bulunmaktadır. Bu iki programdan hangisini tercih ederdiniz?”

Bu deneyde, deneklerin yüzde yetmiş ikisi A programını; yüzde yirmi sekizi ise B programını seçmiştir. Bir sonraki deneyde anlatılan senaryo aynı durumda uygulanmak üzere aynı seçenekler olarak önerilmiş, fakat kurtarılacak olası canlar bakımından değil de olası ölümler bakımından çerçevelenmiştir: “C Programı kabul edilirse 400 kişi ölecektir. D Programı kabul edilirse üçte bir olasılıkla kimse ölmeyecek ve üçte iki olasılıkla 600 kişi ölecektir”. Çerçeveleme sonucunda tercih oranları tersine çevrilmiştir. C Programı yüzde

yirmi iki ile tercih edilmiştir -ikizi olan A programı yüzde yetmiş iki ile seçilmiştir-, D programı yüzde yetmiş sekiz oranında tercih edilmiştir -ikizi olan B Programı sadece yüzde yirmi sekizde kalmıştı (s. 453). Bu sonuçlar, çerçevelerin etkileriyle ilgili yapılan araştırmaların genelini gösterdiği gibi, çerçevelerin alıcı kitlelerinin büyük bölümü üzerinde ortak bir etkiye sahip olduğunu; ama yine de hepsi üzerinde evrensel bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir (Lewin, vd., 1998, s. 150). İşte bu noktada kişisel deneyimlerin, aidiyetlerin ve değerlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

2.3.2 Bilişsel Şemalar ve Medya Çerçevelerinin Etkileşimi

Çerçeveler sadece metinlerdeki düzenleme araçları olarak değil, şema denen zihin yapıları (inanç sınıfları) olarak da görülür (Scheufele, 2004, s. 404). Medya metinlerinin kaynak ve hedef arasında aktarımı sürecinde haber çerçeveleri olarak tarif edilen sunum kalıpları, mesajı alanların bireysel çerçeveleriyle (bilişsel şemalarıyla) etkileşime girer. Araştırmacıların bir kısmı (örneğin Valkenburg v.d, 1999, s. 551) izleyici/okuyucunun bilişsel kalıplarını (birey çerçeveleri) tarif ederken psikolojideki “şema”yla aynı anlama gelen (Wicks, 1986, s. 5) bir “çerçeve” tanımı yapmaktadırlar. Entman da (1993, s. 53) birey çerçevelerini “bireylerin bilgiyi işleyiş biçimlerini yönlendiren zihinde depolanmış fikir grupları” olarak tanımlamıştır.

İletişim alanındaki çerçeve araştırmalarını psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlarla birlikte ele alan Bertram Scheufele’ye göre, bir bilişsel şema tek bir nesne veya nesnelere arasındaki ilişkileri tarif eder. Bir kişinin farklı nesnelere veya ilişkiler için oluşturduğu şemalar, kalıcı bir beklentiler bileşimi oluşturabilir ki yazar, bunun için bilişsel çerçeve kavramını kullanır. (Scheufele, 2004, s. 404). Bilişsel bir çerçeve, söylemde ortaya çıkan, başka söylemlerle yer değiştiren ve bilginin işlenmesini etkileyen sıkı bir şekilde birbirine bağlı (tutarlı) bir şemalar demeti olarak tanımlanabilir.

Okuyucu-izleyicilerin bilişsel çerçeveleri toplumsal, siyasal ve metinsel şemaları medya mesajlarını işlemede “harita kalıbı” olarak kullandıkları söylenebilir. Bireyler bunları, gelen bilgiyi nasıl düzenleyeceklerini ve mevcut bilgiyle nasıl bütünleştireceklerini belirlemede kullanırlar (Scheufele, 2004, s. 405). İzleyici çerçeveleri, medyanın sunduğu “paketler” ile (Gamson ve Modigliani, 1989, s. 3) kişinin konumu, değerleri, siyasal inanç ve bilgisi ile toplumsal grupların siyasal normları ve söylemlerinin bir bileşimi sonucu ortaya çıkar.

Domke ve diğerlerinin çalışması da bunu kanıtlar niteliktedir. Araştırmacılar, medyada konuların değerler bakımından çerçevelenmesinin izleyici/okuyucu duygu ve düşüncelerini nasıl etkilediğini incelemişler ve farklı değer şemalarına sahip iki grup olan Evanjelik Hıristiyanlar ve üniversite öğrencileri arasında farklı etkilere rastlamışlardır (Domke, vd., 1998, s. 316) ki bu da bireysel şemaların etkisini gösterir. Çünkü bireylerin yorumları, mevcut metinsel ve bağlamsal çerçevelerle bilgi işleme sırasındaki duygu ve düşüncelerin etkileşimlerinin toplamıdır (Shah, 1999, s. 12).

Psikolojik araştırmalara dayanan zihinsel modeller veya durumsal modeller, medyanın nasıl yeni şemalar oluşturabildiğine veya mevcut şemaları değiştirebildiğine yönelik açıklamalar getirmeye çalışmıştır. Zihinsel modeller, bir gazete metninde anlatılan durumun temsilleridir (Johnson ve Laird, 1980, s. 98). Bir konu hakkında bir yazı okuyan kişi artık o konu hakkında bir fikre sahip olmuştur. Kişi, bu yazıda verilen bilgi üzerine kurulu bu modeli değiştirecek, genişletecek ve yeniden tasarlayacaktır. Böyle bir model üç bileşenden oluşmaktadır: Okunan yazının ilk ifadesi, yazıyı okurken etkinleştirilen şema ve oluşturulan modelin son hali. Zihinsel modellerin de şemalar gibi yuvaları (slotları) vardır ve bunlar alıcının cevaplanmamış soruları olarak tasavvur edilebilir. Bunlar ya yazıdan elde edilen bilgilerle ya da mevcut şemanın kendi değerleriyle doldurulurlar (Scheufele, 2004, s. 409).

Medya çerçeveleri ile okuyucunun/izleyicinin şemalarının birleşmesinde üç durum ortaya çıkabilir (Scheufele, 2004, s. 410-411).

- 1) Alıcıların mevcut şemaları, medya çerçevelemesi yoluyla etkinleştirilebilir: etkinleştirme etkisi (activation effect),
- 2) Alıcıların mevcut şemaları, medya çerçevelemesi yoluyla değiştirilebilir: dönüştürme etkisi (transformation effect) veya henüz varolmayan şemalar medya çerçevelemesi ile kurulabilir: Oluşturma etkisi (formation effect),
- 3) Son olarak mevcut tutumlar da değiştirilebilir: Tutumsal etki

2.4. Çerçeveleme Araştırmaları Türleri

Toplumsal hareketler, toplumsal cinsiyet çalışmaları, kamuoyu araştırmaları, medya araştırmaları gibi pek çok alanda kullanılan çerçeveleme araştırmalarında, metnin çerçevelenmiş biçimleri ile izleyicilerin bu çerçeveleri algılayıp çerçevelere tepki gösterme biçimlerini araştıran iki ana ilgi alanı dikkati çeker (Valkenburg v.d., 1999, s. 555). Bu araştırma alanları Gitlin'in çerçevelemeyi dünyayı hem onu anlatan haberciler hem de izleyiciler/okuyucular için organize eden bir araç olarak tanımlamasına uygun bir tasarımdır. (Downey ve Koenig, 2006, s. 173). Birinci grup araştırmalar hem metinleri hem de izleyicilerin bunlara verdikleri tepkileri inceler. Fakat bu araştırmaların asıl ilgi alanları metin çerçevelerinin ne olduğu değil, izleyici/okuyucuların bu çerçevelere verdikleri tepkiler, çerçeveyi algılayış biçimleri ya da genel olarak izleyici/okuyucuların zihinlerinde olup bitenlerdir. Bu verileri elde etmek için anket ya da mülakat gibi yöntemleri kullanırlar.

Yalnızca metnin incelendiği çalışmalar literatürde daha sık karşımıza çıkar. (Dahinden, 2005, s. 2) Araştırmacılar bu sıklığın nedeni daha kolay yapılması olabilir. Gerçekliğin (ya da anlamın) toplumsal olarak inşa edildiği ve medyanın bu konuda önemli bir rol oynadığı ön kabulüyle yapılan bu çalışmalar, daha çok kamusal söylem ve toplumsal hareket araştırmalarında kullanılmıştır. Medya metinlerini araştırmanın odağına yerleştiren çerçeve araştırmaları, geçtiğimiz 10 yılda popüler olmuş, Avrupa Birliği'nin genişleme süreci, ABD'nin 11 Eylül'den sonra yaptığı savaş propagandası, İslam'ın görüngüleri gibi konularda çözümleme aracı olarak kullanılmıştır (De Vreese ve Boomgarden, 2003; Lee v.d., 2006; Berinsky ve Kinder, 2006; Luther ve Miller, 2005). Bu çalışmalardan çıkan çerçeveler çeşitli araştırmacılar tarafından çeşitli düzeylerde sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

2.4.1. Genel çerçeveler ve soruna ilişkin çerçeveler

Geçmiş çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, çerçevelerin konuya (issue) özgü çerçeveler ve türe (generic) özgü çerçeveler olarak kabaca ikiye ayrılacağı görülür (De Vreese, 2005, s. 55). Tür çerçeveleri geniş bir konular yelpazesine uygulanarak konusal, kültürel veya zamansal sınırlamaları aşabilir (De Vreese ve Boomgarden, 2003, s. 363). Bu çalışma için önem taşıyan konuya ilişkin çerçeveler ise, belirli konular veya olayları anlamlandırmak açısından daha geniş olanaklar sunar.

2.4.1.1.Genel çerçeveler

Araştırmalar gazetecilik mesleğinin rutinleştirme etkinliklerinin bir takım kalıplar ortaya çıkardığını göstermiştir. “Habercilik kalıpları” olarak da adlandırılan (Koenig, 2006, s. 64) tür çerçeveleri, gazetecilik mesleğinin rutinleştirme pratiklerinin ortaya çıkardığı kalıplara ilişkindir.

Semetko ve Valkenburg (1999), Price ve diğerleri (1997) ile Valkenburg ve diğerleri (2000) tarafından yapılan araştırmalar genel olarak tüm konularda kullanılan 5 çerçeveyi ortaya koymuştur:

- Sorumluluk çerçeveleri: Bir meseleye veya probleme neden olma veya çözme sorumluluğunu hükümete, bir bireye veya bir gruba atar;
- Çatışma çerçeveleri: İzleyici ilgisini çekmek için bireyler, gruplar veya kurumlar arasındaki çatışmayı anlatır;
- İnsani ilgi çerçeveleri: İnsan yaşamına dair hikâyeleri ve duyguları öne çıkarır;
- Ahlâkîlik çerçevesi: Problemi veya konuyu dini inançlar veya ahlâki prensipler bağlamında ele alır.
- Ekonomik sonuçlar çerçeveleri: Konuları bireyler, gruplar, kurumlar, bölgeler veya ülkeler için doğuracağı maddi yararlar veya maliyetler bakımından anlatır (Semetko ve Valkenburg, 2000, s. 95).

Semetko ve Valkenburg (2000), bu çerçeveleri ayrıntılı bir içerik analiziyle tespit etmişler elde ettikleri bu çerçevelerle ilgili deneysel bir tasarım yapmışlar ve söz konusu tür çerçevelerinin etkisini araştırmışlardır. Valkenburg ve diğerleri (1999, s. 555) tarafından gerçekleştirilen araştırmada dört deneysel grup ve bir kontrol grubu tanımlanmıştır. Avrupa ortak para birimi ile yükselen suç oranları hakkında iki haber okutulan denekler, yazıları okurken akıllarına gelen tüm düşünceleri listelemişlerdir. Kodlanan düşüncelerden elde edilen bulgulara göre medyada sık kullanılan tür çerçevelerinin deneklerin düşüncelerini etkilediği kanıtlanmıştır (Valkenburg, vd., 1999, s. 565; ayrıca bkz. Price, v.d, 1997, s. 496). Yine de farklı yollardan yapılacak araştırmalarla başka çerçeveler elde etmek mümkündür (Dahinden, 2005, s. 7). Örneğin Dahinden, yaptığı benzer çalışmada en sık kullanılan 5 temel çerçeveyi tespit etmiştir. Dahinden’in bulguları büyük ölçüde diğerleriyle örtüşmüş ancak sorumluluk çerçevesi yerine ilerleme çerçevesinin daha sık tekrar edildiği bulunmuştur.

➤ İlerleme Çerçevesi: Bilim ve teknoloji tarafından üretilen ve verilmiş bir karar hakkında yeni bakış açılarına ve yeni seçenekler oluşturma imkânına sahip olan bilginin önemini öne çıkarır.

2.4.1.2. Soruna ilişkin çerçeveler

Iyengar, medya çerçevelerinin etkisini araştırdığı çalışmasında (1991), medya metinlerinde ya olaya özgü ya da soruna özgü haber çerçevelerinin kullanıldığını ortaya koymuştur. Iyengar'a göre olaya özgü çerçeveler kamusal sorunları somut örnekler ya da öznel olaylar olarak sunar (örneğin, işsizlik sorununu ele alan bir haberde işsiz bir insan prototip olarak karşımıza çıkarılır). Haber söyleminde yaygın olarak görülen olaya özgü çerçeveler, olaylar ve insanları öne çıkararak konuları bağlamlarından koparma eğilimindedirler. Buna karşılık, soruna özgü çerçeveler olayları daha genel ve soyut (örneğin terör haberi toplumsal ve siyasal bağlamdan kaynaklanan taleplerle birlikte sunulur) olarak ele alır (Iyengar, 1997, s. 244), konuları bağlamları içinde tartışır. Olaya özgü ve soruna özgü çerçeveler için ayırıcı özellik neden gösterme ve çözüm önermedir. Olaya özgü çerçevelerde bir sorun veya onun çözümünden tek bireyler sorumlu kılınırken, soruna özgü tematik çerçevelerde toplum veya sistem sorumlu kılınır.

Iyengar'ın araştırma bulguları genel bir sınıflandırma sunuyorsa da, fakirlikle ilgili bir başka deney, neden gösterme ve çözüm önermeyi etkileyen faktörlerden birinin de haberde sunulan kişi ya da kişilerin nitelikleri olduğunu göstermiş, Iyengar ve Simon, içerik analizini alan araştırması verileriyle birleştirmiştir. Yapılan içerik analizine göre 1990/91 Körfez Krizi sırasında akşam haberleri epizodik olarak ve artan biçimde bir askeri karşılaşma olarak çerçevelenmiştir. Anketten çıkan verilerde de medya izleme alışkanlığı yüksek izleyicilerin haber çerçevelerine paralel olarak diplomasi yerine askeri hareketi desteklediklerini ortaya koymuştur (Scheufele, 2004, s. 413).

Rhee (1997) Philadelphia yerel seçimlerinde kızışan yarış örneğini ele alarak konuya ilişkin çerçeveleme türünü incelemiştir. Rhee, araştırmasında başka bir sınıflandırmaya gitmiş, çerçeveleri stratejik ve tematik olarak ikiye ayırmıştır. Rhee, adayların tartışmalarına ve stratejilerine odaklanan çerçeveleri stratejik, sorunlarla ilgili konuları ise tematik çerçeveler olarak adlandırmıştır (Rhee, 1997, s. 35).

2.4.2. Değer yüklü haber çerçeveleri

De Vreese ve Boomgarden (2003), yaptıkları araştırmalarda bazı çerçevelerin kendi doğalarından kaynaklanan bir değerliliğe, yani “iyi-kötü”, “olumlu-olumsuz” referanslara sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Örneğin Entman (1991) ABD’nin İran Körfezi’nde düşürdüğü bir İran Havayolları uçağı ile SSCB’nin kendi hava sahasında düşürdüğü bir Güney Kore Havayolları uçağı hakkındaki haberler üzerine yaptığı incelemede çerçevelerin taşıdığı değerleri göstermiştir. Haberlerde, ABD’nin düşürdüğü İran Havayollarına ait sivil uçak “trajedi” ve “hata” sözcükleri seçilerek çerçeveselirken, SSCB’nin düşürdüğü Güney Kore Havayollarına ait sivil uçak haberleri “saldırı” ve “kasıtlı” kavramlarıyla çerçeveselmişlerdir. Yapılan başka araştırmalar da çerçevelerin sıklıkla doğal bir değerliliğe (valence) sahip olduklarını göstermiştir. Değerlikler, örneğin olumlu ya da olumsuz yönlerin öne çıkarılmasında ya da önerilen çözümlerde ortaya çıkar.

Rössler (2001) internetin yükselişinin Alman haber medyasında nasıl çerçeveselendiğini özellikle de internet hakkında genel bir olumlu veya olumsuz değerlendirilmenin bulunup bulunmadığını incelemiştir. Yazar, tüm yazıların dörtte üçünden çoğunun interneti olumlu çerçeveselediğini bulmuştur. Bir başka örnek de haberlerdeki genetik tartışmalarının çerçeveselmesini çözümleyen Conrad (2001) tarafından sunulmuştur. Yazar, 1980’lerde Amerikan gazetelerine hâkim olan “genetik iyimserlik” çerçeveselinin, tıpçıların bu çeşit araştırmaların tehlikelerine artan oranda işaret etmelerine rağmen yaşamaya devam ettiğini bulmuştur. Makale, haberlerde “genetik iyimserlik” lehindeki sunumun gelecekte “genetik karamsarlık”la dengeleneceğini öngörmektedir.

Siyasal iletişimde yapılan az sayıda araştırma, doğal bir değerliliğe sahip, yani bir konuyu olumlu veya olumsuz bakımdan açık seçik anlatan çerçevelerin ortaya çıkış özelliklerini ve etkilerini incelemiştir. Çerçeveselme etkilerinin iletişim araştırmalarının sağlık iletişimi gibi başka alanlarında iyi-kötü veya olumlu-olumsuz zıtlıklar bakımından sonuçları iyi bilinmektedir (Rothman ve Salovey, 1997, s. 15). Siyasal meselelerde de aracılı (medya üzerinden) iletişim bağlamında değerlikli çerçevelerin etkileri araştırılmaktadır.

Değerlikli haber çerçeveleri Van Gorp tarafından Belçika’daki sığınmacı haberlerinde araştırılmıştır. Yazar, söz konusu mesele hakkında açık değerlendirmeler taşıyan “sığınmacılar masum kurbanlardır” ile “sığınmacılar çıkarıcılar ve suçlulardır” biçiminde iki çerçeve tespit etmiştir. Yazar bu çerçevelerin kullanımının genelde gazetelerin siyasal

yönelimi ile gazetenin okur kitlesine bağlı olduğunu bulmuştur (Van Gorp'tan aktaran De Vreese ve Boomgarden, 2003, s. 364).

Değerlikli haber çerçevelerini araştıran birkaç çalışma bu çeşit çerçevelerin etkilerini ele almışlardır. Örneğin, McLeod ve Detenber (1999, s. 8) bir anarşist protesto yürüyüşünün televizyon haberlerindeki çerçevesinin söz konusu protesto eylemine yönelik izleyici desteği üzerine etkisini incelemişlerdir. Protestocuların sunumunda farklılık gösteren haberler, biraz daha olumlu bir sunumdan biraz daha olumsuz doğru sıralanan bir protestocu tasviri sunmuşlardır. Çerçevelerin sahip oldukları doğal değerlik izleyicileri o kadar etkilemiştir ki, haberlerde protestoculara yönelik desteğin az olması izleyicilerin bunlara daha çok eleştirel bakmasına ve kendilerini protestocularla daha az özdeşleştirmelerine, polisin tutumuna ise daha az eleştirel bakmalarına ve ifade özgürlüklerini daha az desteklemelerine yol açmıştır. Çerçeveler gerçekliğin bazı yönlerine dikkat çekerken başka unsurları örtmekte, bu da izleyicileri farklı tepkilere yönlendirebilmektedir.

2.4.3. Karşı Çerçeveleme ve Yeniden Çerçeveleme³

Bazı metinler bir çözümleme düzeyinde homojen bir çerçeveleme gösterirken diğer bir düzeyde yapılan çözümlemede ise rekabet halindeki çerçeveleri gösterebilmektedir. Bu çözümler, bir mesele hakkındaki güç oyununu ve söylemin sınırlarını yansıtmaktadır. Örneğin destek arayan politikacılar haber çerçeveleri konusunda hem birbirleriyle hem de habercilerle rekabet etmek zorunda kalmaktadır. Bu gerçekler ışığında çerçeveleme siyasal gücün uygulanmasında önemli bir rol oynayarak metne hâkim olma konusunda rekabet halinde olan aktörlerin ve çıkarların mühürlerini taşımaktadır (Entman, 1993, s. 5).

Çerçeveleme etkileri araştırmaları, toplumsal hareketlerle ilgili olarak önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu araştırmalar medyanın siyasal sorunları çerçeveleyiş biçimlerinin belli hareketlerin başarısı için hayati öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. İnsan hakları hareketlerine ilişkin medya sunumunun, bu hareketlerin karşısındaki polis baskısını ve şiddetini engellediği ya da etkisini azalttığı çerçeveleme etkileri araştırmalarının sonuçlarından biridir. Toplumsal hareketlerle ilgili çalışmalarda çerçeveleme perspektifi,

³ Bu bölümde verilen örnekler Özgün Açıklan ve Duygu Çeliker'in (2008) "Türbanın Üniversitelerde Serbestliğinin Köşe Yazılarında Çerçevesi" adlı çalışmasından hareketle verilmiştir.

toplumsal hareketler bünyesinde çerçeveleri anlamların karşı-çerçevlendirme ve çerçeve tartışmalarından dolayı sürekli şekillendirildiği bir süreç olarak ele almaktadır.

Benford karşı çerçevelemeyi, “bir grup ya da kişinin mitlerini, gerçeklik algısı ya da anlamsal kurgusunu baltalamaya, çürütmeye ya da etkişileştirmeye” yönelik çabalar olarak tarif etmiştir (Benford, 1987, s. 75). Karşı çerçevlendirme, toplumsal hareketlerin çerçevenmesinde etkililiği sıklıkla gözlenmiş bir yöntemdir (Benford ve Snow, 2000). Bu çerçevelerde kullanılan stratejiler, sosyal problem iddiaları karşısında sempatik ya da antipatik olabilmektedir (Iberra ve Kitsuse, 1993).

Bir çerçeveleme-karşı çerçeveleme sürecinde kullanılan olası çerçeve sayısı görünüşe göre sınırsızdır. Ancak bu çerçevelerden hangisinin kabul göreceği hangisinin reddedileceği (marjinalleştirileceği) ve bunun nasıl cereyan edeceği önemli bir sosyolojik soru olarak kalmaktadır. Öte yandan, Benford ve Hunt (2003), çerçeve türlerini ele aldıkları çalışmalarında sorun inkârı, karşı atıf, karşı tahmin ve görmezden gelme, akort etme, kapsama, mesafelendirme ve karşı iftira atma, vb. gibi karaktere saldırı ve hakaret cevapları üzerinde durmuşlardır. Bu nedenle bu çalışma çeşitli aktörlerin bulunduğu ve kitle medyasının arabulucu rolünü oynadığı bir bağlam için yararlı bir başlangıç noktası oluşturmuştur. Bununla birlikte, literatürde yer alan karşı çerçeveleme stratejilerini yedi başlık altında toplamak mümkündür:

- *Sorunun inkârı*: Iberra ve Kitsuse (1993) ile Benford ve Hunt (2003) tarafından belirtilen temel karşı çerçevlendirme stratejisidir. Iberra ve Kitsuse (1993) sorunun inkâr edilmesini sık karşılaşılmayan bir anekdot anlatmak, karşı örnekler anlatmak vb gibi çerçevlendirmenin şekilsizleştirilmesi biçiminde görmektedirler. Anekdot anlatımına bir örnek olarak, sigara içmenin zararlı olduğu tezine karşı birinin babam günde iki paket sigara içer ama hiçbir şey olmadı demesi verilebilir (Benford ve Hunt, 2003, s. 162).
- *Çarpıtma/şekilsizleştirme*: Bu çerçevede sorun başka bir noktadan ele alınarak yok sayılır ya da görüntüden ibaret kılınır. Örneğin türbanın üniversitelerde serbestliği konusu inanç özgürlüğüyle ilişkilendirilmektedir. Bunun karşı çerçevesi olarak camilerin çok olduğu söylenir, böylelikle hem konu çarpıtılmış hem de sorun görüntüden ibaret kılınmış olur.
- *Karşı atıf*: Bir sorun olduğunun kabul edildiği fakat bir nedeninin olduğunun gösterildiği karşı-çerçeveleme stratejisidir. (Benford ve Hunt, 2003). Karşı atıfla ortaya konulan neden, diğerlerindeki sorunun doğal ve önüne geçilemez olduğunu gösterdiğinden çoğu zaman sorunun meşrulaştırılması anlamına gelmektedir. (Benford ve Hunt, 2003, s. 163) Örneğin,

türbanlı kızlar okuyamıyor ama onlar okursa açıklar okuyamaz, baskı olur. Iberra ve Kitsuse, karşı atif yerine başka terimler tercih etmişlerdir. Bunlardan biri olan *etkisizleştirme*, sorunun doğal, genel ve önüne geçilemez olduğunu gösterme çabası taşımaktadır. Diğer terim ise sorunun çözümünün daha büyük sorunlar yaratacağı kabulüne işaret eden *maliyettir* (Iberra ve Kitsuse, 1993, s. 43).

➤ *Perspektifleştirme (perpectivizing)*: Bu karşı çerçeveleme stratejisinde sorunun sadece görüntüden ibaret olduğu söylenmektedir. Örneğin; türban meselesi genellikle demokrasinin yokluğu yönünden çerçevelenmiştir. Ancak türbanın demokratik bir hak kullanımını olduğu vurgusu bunun karşı çerçevesidir. Böylelikle demokrasi yok söylemi çürütülerek bunun sadece bir görüntü olduğunu anlatılmaktadır.

➤ *Karşı teşhis*: Benford ve Hunt'ın beşinci karşı çerçeveleme stratejisi sorunu kabul eden fakat çözümün başka yerde yattığını ileri süren karşı teşhistir. (2003, s. 165). Iberra ve Kitsuse de benzer şekilde taktiksel eleştirelliği kurgulamıştır. Örneğin, sorunun olduğu kabul edilmekte, ancak mağdurların tavırlarıyla bunu hak ettikleri ileri sürülmektedir.

➤ *Kişiliğe saldırı*: Benford ve Hunt'ın belirttiği, göze çarpan bir diğer strateji, karşı tarafın temsilcilerinin kişiliğine saldırmak ya da onları yaftalamaktır (2003, s. 166). Bu stratejide iddia sahibi çerçevlendirme yapan kişiler, karşı çerçevenciler tarafından ihanet, naiflik/safalık ya da samimiyetsizlikle suçlanmaktadır. Bu kişiler, “düşmanın hesabına çalışmak” hatta “tarihsel emeli ülkeyi bölmek olan batılı güçlere hizmet etmek”le itham edilirler ki bu da muhalefeti susturmada etkili bir yoldur.

➤ *İrrasyonellik (ya da histeri)*: Karşı tarafın akıl dışılığını ileri sürmeye yarayan bir başka karşı çerçeve stratejisi olarak kullanılır (Iberra and Kitsuse, 1993, s. 45-46).

Karşı-çerçevelemeye karşı kullanılan çerçeveleme stratejileri ise yeniden çerçeveleme stratejileri olarak adlandırılmaktadır. Benford ve Hunt (2003, s. 169-176) beş çeşit yeniden çerçeveleme stratejisi ayırt etmişlerdir:

➤ *Görmezden gelme*: Karşı tarafın suçlamalarını ciddiye almamak olarak nitelendirilmektedir.

➤ *Akort etme*: Bir grubun rakipleri tarafından kendilerine yapılan yakıştırmaları değiştirmeye kalkmasına Benford ve Hunt (2003), Goffmann'dan (1974, s. 43-44) ödünç alarak akort etme demişlerdir.

➤ *Kapsama*: Karşı çerçevencinin kendisine yönelttiği suçlamaları kabul ettiği stratejidir. Bu strateji, karşı çerçeve muhalifin kişiliğine yöneldiği için pek sık kullanılmamaktadır.

- *Mesafe koyma*: Karşı çerçevenin kendisine yöneltilen suçlamalarla arasına mesafe koyma stratejisidir. Örneğin islamcı bir örgütün kendisi ile El-Kaide arasına mesafe koymak için, gerçek islamda terör yoktur demesi gibi.
- *Karşı iftira atma*: Karşı çerçevecilerin kişiliğine saldırarak onları çifte standartlı olmakla, iyi olarak kodlanmış kimi değerlerle ilgili olarak (örneğin türbanda demokrasi ve insan hakları konusunda) samimi olmamakla ya da irrasyonel olmakla suçlamaktır.

Çerçeveler, herhangi bir anlatıda öne çıkarılan anahtar kelimeler, mecazlar (metafor), konseptler, simgeler ve görsel imgelerden oluşur ve bunlar içinde yerleşik olarak bulunur. Şimdiye kadar yapılan birçok araştırma, çerçevelerin, halkın olayları ve konuları yorumlayışı üzerindeki etkilerini inceleyerek haberlerdeki belli çerçevelerin önemini göstermiştir.

2.4.4. Örnek Çerçeveleme Araştırmaları

Son yıllarda çerçeveleme araştırmaları akademik alanda ilgi görmektedir. Proquest Digital Dissertations arama motorundan “media and frame” ya da “framing” anahtar sözcükleriyle yapılan aramada, onaylanmış 659 çerçeveleme araştırmasının 490’ının son 10 yıl içinde yapıldığı ortaya çıkmıştır. Son 10 yılda yapılan tezlerin 381’i doktora 109’u yüksek lisans tezidir ve 474’ü iletişim, kitle iletişimi, felsefe, psikoloji, sosyal yapı, sosyoloji alanlarından birinde yapılmıştır. Çerçeveleme konusunda literatür taraması yapan David Weaver (2007), Amerika Birleşik Devletleri’nde 2001-2005 yılları arasında 165 çerçeveleme araştırmasına karşın 43 gündem belirleme ve 25 önceleme araştırması yapıldığını belirlemiştir. Journal of Communication dergisinin 2007 Mart sayısını çerçeveleme araştırmalarına ayırmış olması da bu araştırmalara yoğunlaşan ilgiyi gösterir niteliktedir. Özellikle son yıllarda yapılan çerçeveleme araştırmaları iletişim alanında popüler bir araştırma konusu olarak öne çıkmaktadır.

Kimilerince bu çokluk, yeni araştırmaları teşvik eden canlı bir araştırma ortamı yarattığı ve bu sayede toplanan verilerle eski teorinin yenilenmesine yardımcı olduğu düşüncesiyle olumlu olarak görülmüştür (D’Angelo, 2002, s. 870). Ancak bu durum yazarları çerçeveleme araştırmalarını sınıflandırmaya itmiş, konunun farklı boyutlarına odaklanmış çeşitli tezler öne sürmüşlerdir. Örneğin D’Angelo’ya göre söz konusu aktif araştırma ortamı çerçeveleme etkisinin nasıl çalıştığını ve kamuoyunu nasıl etkilediğini açıklamak için dört alana bölünebilmektedir. D’Angelo, birinci grup olarak “çerçeveleri yaratan öncüllerin

incelenmesi”ni tanımlamıştır. Bu grubun araştırmaları bazı gazetecilik süreçlerinin ya da ortamlarının çerçevelemeyi etkilediği düşüncesindedir ve çalışmalar, bu süreçlerin nasıl çerçeveleme etkisi yaptığını konu almaktadır.

İkinci grup olarak “haberlerin izleyicinin önceki bilgileriyle etkileşime girerek yorumunu, bilgi çağırma ve karar vermeyi nasıl etkilediğinin incelenmesi” görülmektedir. Bu araştırmaların temel kabulü medya çerçevelerinin bireysel çerçeveler ile etkileşime girdiğidir. Bu etkileşim bir çember içinde cereyan edebilir: “Haber çerçeveleri ilk elden biçimlendirdikleri bilişsel ve sosyal davranışlar ile etkileşime girer” (D’Angelo, 2002, s. 870) derken, insanların haberleri geçmişteki haberlerce şekillendirilmiş hâlihazırdaki algılarıyla değerlendirdiklerini ve bu gözle gördüklerini anlatmak istemiştir. Bireysel çerçeve, yaş, cinsiyet gibi medya çerçevesi ile bireysel çerçeve arasında eşitsizlikler, alta yatan kültürel faktörlerden de etkilenebilir. Bu iki çerçeve birbirine geçtiğinde gerçekleşen müzakere geçmiş bilgilerin çağrılmasıyla yorum sürecinin hızlanmasına yardımcı olmaktadır. Eğer medya çerçevesi bireysel çerçeveye eklenemezse medya çerçevesi reddedilmektedir (D’Angelo, 2002, s. 873).

Haberlerin kamuoyunu ve kamu düzenini nasıl şekillendirdiğinin incelenmesi üçüncü inceleme grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışmalara göre çerçeveler politik konularla ilgili kamusal diyalogları genellikle güç sahiplerinin istediğı yönde şekillendirmektedir (D’Angelo, 2002, s. 873). Bu alana dair bir örnek olarak Druckman (2001) tarafından yapılmış bir çalışmada, bir konuyu çerçeveleme gücü kamuoyunca “itibarlı seçkinler” olarak tanımlanan gruba aittir. Çalışma, kamuoyunun “muhtelif farklı çerçeveler” içinden ayıklama yapmak için politik ve ekonomik seçkinlere dayandığı sonucuna varmıştır. İnsanlar güvendikleri ya da muteber addettikleri bu seçkinlerin “kapısını çalarak” hangi çerçeveye inanacaklarına karar vermektedirler. Druckman’ın bulgularına göre; insanlar Powell tarafından yapılan açıklamalara inanmaya ya da bunlar tarafından etkilenmeye Jerry Springer tarafından yapılanlara kıyasla daha meyillidirler. Bu ise Powell’in yüksek pozisyonu sayesinde kamuoyu nezdinde daha itibarlı olmasından dolayıdır. İtibarlı seçkinlerin kimler olduğı zamanla değişebilmektedir. Bu da, nükleer güç ya da savaş gibi konularda kamuoyu yönelimlerinin zaman içinde neden değişebildiğini açıklamaktadır.

Çerçevelerin toplumsal düzey sürecini nasıl şekillendirdiğinin incelenmesi D’Angelo’nun sınıflandırmasının son grubudur. Çerçevelemenin politik konulardaki kamu diyaloglarını şekillendirdiğini iddia eden bu bakış açısı, medyayı klasik çoğulcu yaklaşım içinde

değerlendirmektedir. Bu bakış açısı çerçevelemede çeşitli politik sonuçların varlığına dikkat çekmektedir (D'Angelo, 2002, s. 873-874).⁴

Dahinden ise çerçeve araştırmalarını veri toplama yöntemleri ve çerçeve tespit etmede kullandıkları yöntemler bakımından sınıflandırmıştır. Çerçeve araştırmaları veri toplama yöntemi bakımından metinlere yönelik içerik analizi kullanan çalışmalar ve birey çerçevelerine odaklanan çalışmalar olarak ikiye ayrılmıştır, Dahinden'in kullandığı ikinci çözümleme boyutu ise araştırmacıların görgül veriler içinde yer alan çerçeveleri tespit etmede kullandıkları işlemlerdir. Çerçeve tespiti için tümünden gelim, tümevarım ve istatistiksel tümevarım olmak üzere üç metodolojik seçenek bulunmaktadır (Dahinden, 2005, s. 1-4).

Tümdengelimci çerçeve tespit yaklaşımında, çerçeveler ya görgül kategorilere yönelik teorik akıl yürütme ile yukarıdan aşağıya süreçle tespit edilirler ya da belli medya çerçevelerine yönelik genel kültürel kalıplardan tespit edilirler. Nicel yöntem kullanan araştırmalarda tümdengelimci yaklaşım yaygındır. Bu yaklaşımın ana avantajı saydamlığı ve geniş veri gruplarına uygulanabilmesidir. Bununla birlikte en büyük zayıflığı, görgül malzemeye uzak olması nedeniyle, görgül veri içinde mevcut olduğu halde tümdengelim sürecinde araştırmacılar tarafından göz önünde bulundurulmadığı için görülmeyen yeni çerçevelerin tespitinin engellenmesidir.

Diğer bir yol ise nitel tümevarım yoluyla çerçeve tespitidir. Burada, mevcut görgül veriden, veri analizi için nitel teknikler kullanarak tabandan yukarıya bir süreçle daha genel yapılara gelinerek çerçeveler tespit edilir. Buradaki ana avantaj, tümdengelimci bir çerçeve tespitinde araştırmacıların aklına gelmeyen yeni çerçevelerin tespit edilebilme potansiyelidir. Ne var ki, nitel analiz yalnız küçük veri gruplarına uygulanabilir ve yöntembilimsel saydamlık genelde sınırlıdır.

Çerçeve tespitinde üçüncü bir yaklaşım da çerçevelerin istatistiksel tümevarım teknikleri yoluyla tespitine yönelik nicel tümevarım olarak adlandırılabilir yaklaşımdır. Bu veri analizi teknikleri belli bir nicel veri grubuna, muhtemel çerçeve unsurlarını tanımlayan (örn. sorun tanımlamaları, neden olma atıfları, değerlendirme, politika önerileri) bir dizi girdi değişkenleri aracılığıyla uygulanır. İstatistiksel işlemler, bu çerçeve tanımlama unsurlarının tipik, sık kombinasyonlarını ararlar ve teoride muhtemel olan büyük kombinasyonları, görgül

⁴ Bu çalışmada da politik çeşitlilikler göz önünde bulundurulduğu için sekiz gazete seçiliyor. Ancak çeşitli gazetelerin değişik düşünme biçimlerini ya da argümanları çerçeveledikleri fikri klasik çoğulcu yaklaşım içinde olmayı ve toplumun her kesiminin medya tarafından temsil edilmesini kabul etmeyi gerektirmeyebilir. Medyada sapkın konuların varlığı yani çeşitli konuların ya da görüşlerin hiçbir biçimde temsil edilmemesi bunun göstergesidir.

olarak gözlemlenebilir kombinasyonlara, yani belli çerçevelere indirir. Danhinden, veri toplama yöntemleri ve çerçeve tespit yöntemleri bakımından çerçeveleme araştırmaları dağılımlarını tabloyla da göstermiştir.

Tablo 2.1: Çerçeve Araştırmalarının Dağılımları

Çerçeve tespit yöntemi	İçerik analizi	Anket ve nitel görüşme	Çalışmaların toplam sayısı
Tümevarım (nitel)	9 çalışma (Gamson/Modigliani, 1989; Entman, 1991; Gerhards/Neidhardt/Rucht, 1998; Couldry, 1999; Wessler, 1999; Callaghan/Schnell, 2001; Kruse, 2001; Van Gorp, 2001; Scheufele, 2003)	3 çalışma (Graber, 1984; Renn, 1989; Just/Crigler/Neumann, 1996)	12
İstatistiksel tümevarım (nicel)	3 çalışma (Schöberl, 1995; Semetko/Valkenburg, 2000; Kohring/Matthes, 2002)	1 çalışma (Hornig, 1992)	3
Tümdengelim	6 çalışma (Iyengar, 1991; Durant/Bauer/Gaskell, 1998; Callaghan/Schnell, 2001; Miller/Riechert Parnell, 2001; Esser/D'Angelo, 2003)	3 çalışma (Tversky/Kahneman, 1981; Iyengar, 1991, McLeod/Detenber, 1999)	9
Çalışmaların toplam sayısı	17	7	24

2.4.4.1. Tümdengelim Yöntemini Kullanan Çerçeveleme Araştırmaları

Tümdengelimci yaklaşım, belli çerçeveleri içerik analizi değişkenleri olarak önceden tespit etmekte ve daha sonra da bu çerçevelerin haberlerde ne ölçüde görüldüğünü araştırmaktadır. Bu yaklaşım, haberlerde görülebilecek çerçeve türleri hakkında önceden belli bir birikimin olmasını gerektirmektedir. İlgili literatürde, haberlerde yaygın olarak görülen çerçeveler tespit edilmiştir. ABD ve Avrupa'daki haberlerin doğası hakkında yapılan araştırmalar incelendiğinde çatışma, insani ilgi, sorumluluk, ekonomik sonuçlar ve ahlâkîlik çerçevelerinin haber metinleri içerisinde en çok yer alan çerçeveler olduğu anlaşılmaktadır (Semetko ve Valkenburg, 2000; Valkenburg vd., 1999; Brants ve Neijens, 1998; De Vreese vd., 2001; de Vreese, 2004; Price vd., 1997; Price vd., 2005; Gan vd., 2005; de Vreese, 2005; Koenig, 2006; Kline vd., 2006). Görece daha kolay uygulanabilen bu yöntemin bir takım

dezavantajları da vardır. Öncelikle, bu yöntemle yapılan çalışmalarda, bir konu hakkında daha önce tespit edilmemiş çerçevelerin gözden kaçırılması mümkün olabilmektedir. Ayrıca tespit edilen çerçeveler, çok genel soyutlama düzeylerinde olduğundan, konu hakkında istenen ölçüde bilgi veremeyebilmektedirler.

Price ve diğerlerinin (1997) iki deney grubu ve bir kontrol grubu ile yaptığı bir deneyde üç haber çerçevesinin birbirlerine göre etkileri incelenmiştir. Araştırmacıların örneklemini oluşturan öğrenciler, üniversitelerine kaynak oluşturan devlet fonları hakkında hayali bir habere cevap vermişlerdir. Denekler, aynı çekirdek bilgiye sahip haberi, ait oldukları gruba göre farklı çerçevelerle okumuşlardır. Çatışma, insani ilgi ve kişisel sonuçlar gruplarından oluşan deneyde haberin merkezi bölümü söz konusu üç grupta da ortak olarak yer almış; fakat her gruba göre haberin başlığı, giriş ve sonuç paragrafları, ait olduğu çerçeveyi yansıtacak şekilde düzenlenmiştir. Sadece haberin ortak metninin yer aldığı kontrol grubu da dahil edilerek dört haber versiyonundan oluşan gruplara rasgele dağıtılan öğrencilerden haberi okurken sahip oldukları tüm düşünce ve duyguları yazmaları istenmiştir. Yazarların yaptığı testler sonucunda farklı haber çerçevelerinin deneklerin düşünce listeleme cevaplarındaki değerlendirme sonuçlarını önemli ölçüde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Valkenburg vd. (1999) ile Nelson vd. (1997) tarafından yapılan araştırmalar da bu tür çerçeveleme etkilerini kanıtlamıştır. Valkenburg vd. yaptığı deneyde dört içerik çerçevesi (sorumluluk, çatışma, insani ilgi, ekonomik sonuçlar)) tespit edilmiştir. Bir deney grubu ve bir kontrol grubundan oluşan deneklerin listelediği düşünceler, okudukları haberlerde maruz kaldıkları uyarıcı çerçevesiyle aynı yönde olmuştur (Valkenburg, vd., 1999, s. 560).

2.4.4.2. Tümevarım Yöntemini Kullanan Çerçeveleme Araştırmaları

Tümevarım yaklaşımı bir haberin, tüm olası çerçeve seçeneklerini ortaya koymak amacıyla haber öyküsünü açık bir bakışla çözümlenmeyi gerektirmektedir. Bu yaklaşımla yapılmış çalışmalara çerçevelerin çok serbest tanımlanmış taslak kavramları ile başlanmaktadır (bkz. Entman, 1993). Çalışmaya konu olan metinler önce açık okumayla incelenmekte; daha sonra ise buradan çıkan çerçeveler başlıklar altında toplanmaktadır. Bir konunun birçok olası çerçeveleşme biçimini tespit edebilen bu yaklaşımın problemli olan yanı, yöntemin ağır işçilik gerektirmesidir.

Berbrier, (2002) “Azınlıkları Yapmak: Kültürel Uzam, Damgalamaları Dönüştürme Çerçevesi” (2002) isimli çalışmasında sivil haklar çerçevesinde eşcinsellerin bir azınlık olarak nasıl çerçvelendiğini incelemiştir. Eşcinsellere karşı söylemlerinde Amerika’da, beyaz ırkın üstünlüğüne inanan bir maçist aktivist grubun arasında yapılmış ve bunların söylemlerinde eşcinselleri nasıl azınlık olarak tanımlandıkları üzerinde durulmuş, bunun için ise “utanç-dönüşümü” (stigma-transforming) kavramı odak çerçeve tanımlayıcı olarak belirlenmiştir. Bu ana tanımlayıcının altında, bu aktivist grubun eşcinselleri kendilerinden uzaklaştırmak ve onları azınlık olarak tanımlamak için ürettikleri iddialar tespit edilmiştir.

Berbrier (2002), azınlık yapıma sürecini analiz edebilmek için kültürel bir harita çıkarmaya çalışmış ve bu harita için bir takım çerçeveler oluşturmuştur. Buradaki çerçeveleri sağırılık olarak kavramsallaştırdığı kültürel uzaklık üst çerçevesinin altına yerleştirmiştir. Eşcinsellikle beyaz üstünlük (beyaz ırkın üstünlüğü algısı) arasındaki anlayış farklılığını kültürel uzaklık olarak tanımlamıştır. Berbrier’e göre; Eşcinsellik kültürel olarak anormal kabul edilmekte ve beyaz ırkın üstünlüğü algısından koparabilmek için bu grup utanç gibi dışlayıcı ve uzaklaştırıcı bir tematik kavramla kendi toplumsal uzamlarından uzak tutulmaya çalışılmaktadır.

Bu kültürel uzaklığı tanımlamak için birbirini karşılıklı olarak destekleyen iki farklı kategorik iddia bütününden bahseden bir tablo oluşturan Berbrier (2002), yakın komşuların iddialarını genellikle şöyle kategorize etmiştir: “biz buraya ait değiliz, böyle hastalıklı bir şeyi biz yapmayız” ”biz buraya ait değiliz, çünkü burası bize uygun değildir”; “şu insanlara bak, biz onların yaptıkları gibi yapmak zorunda değiliz”. Berbrier bunların fonksiyonlarını da “kurtarıcı olmayan, tutarlı olmayan, indeksleyici ayrımcılık” olarak tanımlamıştır. Bir diğer kategori ise sınırdaş/komşu iddialarıdır. Bunlar ise “biz buraya aidiz”, “kendimizi, azınlıklarla özdeş olarak görüyoruz”, “Biz buraya aidiz çünkü buradaki özelliklerin hepsi bize uygundur” olarak sıralanmıştır. Bunların fonksiyonlarını ise birbiriyle eşleştirici (özdeşleştirici), tutarlılık (consistency), indeksleyici topluluk olarak tanımlamıştır.

İrvan (2007), “karikatür krizi ve basın özgürlüğü” adlı çalışmasında Jyllans- Posten gazetesinde Muhammed’in karikatürlerinin yayınlanması üzerine yaşanan krizle ilgili çevrim içi olarak yayınlanan başyazı ve yorum yazılarını incelemiştir. Batı ve batı dışı medyada konunun nasıl çerçvelendiğini araştıran çalışmada, çerçeveler karikatürlerin yayınlanmasını destekleyici çerçeveler ve karikatürlerin yayınlamasına karşı çerçeveler olarak iki ana gruba ayrılmış, her gruptan üçer temel çerçeve tespit edilmiştir. Tartışma yaratan (controversial)

karikatürlerin yayınlanmasını destekleyen çerçevelerden biri özellikle batı medyasının islamla ilgili konularda sansürü ve otosansürü reddetmek için karikatürleri yayınlaması gerektiği yönündedir.

Terkildsen ve Schnell, "How Media Frames Move Public Opinion: An Analysis of the Women's Movement" adlı çalışmalarında 1950'lerden 90'lara haftalık haber dergilerinde yer alan kadın hareketini incelemiş; medyada yer alan cinsiyet rolleri, feminizm, politik haklar, ekonomik haklar ve anti-feminizm çerçevelerini tespit etmişlerdir. Time, Newsweek ve U.S. News and World Report dergilerini inceleyen yazarlar, "politikada kadın", "politik aktör olarak kadın," "kadın ve çalışma", "kadın ve mahkeme (the court)" konulu haberleri örneklerine dahil etmişlerdir. Daha sonra ağırlıklı olarak genç ve orta sınıf kadınlardan oluşan 141 kişi üzerinde anket yaparak bu çerçevelerin etkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, ekonomik haklar ve anti-feminizm çerçevelerinin cinsiyet eşitliği, kadın hakları destekleyiciliği, geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine destek ve Amerika Birleşik Devletleri'nin yüzleştiği en önemli konulardan biri olan "kadın sorunları"ndan bahseden konuların sıklığı üzerinde güçlü olumsuz etkileri olduğunu göstermiştir. Feminizm çerçevesinde de benzer negatif etkiler tespit edilirken, politik haklar çerçevesinin benzer cinsiyet tutumlarında olumlu etki yarattığı gözlenmiştir.

Çerçeveleme alan araştırmalarında da etkindir. Örneğin, anketlere verilen cevapların, soruların soruluş tarzına karşı duyarlılık gösterdiklerini ortaya koyan araştırmaların yanında belli bir soru biçiminin bazı bilgileri nasıl geçerli hale getirdiğini ve bazı değerlendirme ölçütlerini nasıl daha önemli hale getirdiğini deneylerle gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Zaller ve Feldman, 1992, s. 610). Yakın zamanlarda yapılan araştırmalara göre; Avrupa kamuoyu, Avrupa Birliği ve bununla bağlantılı konular hakkındaki kamuoyu araştırmalarında konu, anket sorularında çerçevesiz biçimine bağlı olarak kolayca farklı yönlerde çekilebilmiştir (Semetko ve Valkenburg, 2000, s. 94).

Sniderman vd. tarafından anket tekniği kullanarak yapılan bir çalışmanın sonucuna göre; "çerçevelemenin etkisi, farklı sıralamada, birinin ötekine karşı önem derecesini oluşturmada yatmaktadır. Bu nedenle halkın çoğunluğu bir kamuoyu araştırmasında, mesele vatandaşlık hakları bakımından ele alındığında, AIDS'lilerin haklarını desteklemektedir. Fakat mesele kamu sağlığı ele alınacak biçimde çerçevesiz olduğunda ise zorunlu testi desteklemektedirler" (Sniderman vd.'den akt. Entman, 1993, s. 57).

3. BÖLÜM

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KÖŞE YAZILARINDA ÇERÇEVELENMESİ

3.1. İfade Özgürlüğü

Temelini Fransız devrimi sonrası ortaya çıkan ve esas itibariyle burjuvazinin monarşi karşısında mülkiyet haklarını korumasına odaklanan 1789 İnsan Hakları beyannamesinden alan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinin hemen ardından, 1948 yılında ilan edilmiştir. Tüm insanların hakları bakımından eşit olduğu ifadesiyle başlayan bu beyanname, ifade özgürlüğünü de garanti altına almaktadır. Daha sonra Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ifade ve düşünce hürriyetini birbirine bağlı olarak iki madde halinde açıklar. Madde 18'e göre:

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olacaktır. Bu hak, herkesin istediği dine ya da inanca sahip olması ya da bunları benimsemesi özgürlüğünü ve herkesin aleni veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü de içerir.”

Bunu tamamlayan Madde 19'a göre ise,

1. Herkes, kimsenin müdahalesi olmaksızın istediği düşünceye sahip olma hakkına sahiptir.
2. Herkes, düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir.”

İnsan Hakları kavramı ışığında bu maddeler göz önüne alındığında düşünce ve ifade özgürlüğü şu şekilde tanımlanabilir: Herkes egemen olan fikirlere ne kadar aykırı olursa olsun yeni fikirler ve bilgiler edinme hakkına sahiptir.

3.1.1. Modern Öncesi “İfade Özgürlüğü” ve “İnsan Hakları” Yaklaşımları

Modern insan hakları anlayışı bireyi tanımlayarak onu devlet karşısında korumaya yöneliktir. Diğer bir deyişle, insan hakları, yalnızca politik alana indirgenen, iktidarın kötüye kullanılması karşısında bireyin korunmasını amaçlar. Bu çerçeveden bakıldığında düşünce ve

ifade özgürlüğü bireyin devletin kontrolü dışında istediği her şeyi düşünebilmesi ve ifade etmesi özgürlüğü ve bunun korunması anlamına gelmektedir.

Modern öncesi dönemde de iktidar ve iktidarın kötüye kullanılması fikrinin olduğu görülür. Antik Yunan'da yönetenin halka kendi çıkarları doğrultusunda, zalim ve adaletsiz davranmasına kötü bir değer atfedilir. Yönetenin yükümlülüğü bu şekilde davranmamak ve adalete hizmet etmektir (Freeman, 2008, s. 19). Kişi özgürlüğü ise özel alanda değil kamusal alanda tanımlanmıştır. Özgür olabilmek, bağlı bulunulan şehir devletinde vatandaş olmakla dolayısıyla köle ve kadın olmamakla mümkündür (Doğan, 2002, s. 10).

Antik Yunan'da karşımıza çıkan *parrhesia* kavramı düşüncenin açıkça ifade edilmesi bakımından ifade özgürlüğü ile ilişkilendirilebilir. İlk kez Euripides tarafından M.Ö. 5. yüzyılda kullanılmış bu kavram (Foucault, 2001, s. 9) hiçbir şeyi saklamamak, 'doğruyu söylemek' anlamına gelir (Foucault, 2001, s. 10). Burada 'doğru'dan kasıt, herkesin bildiği ve kimseyi rahatsız etmeyen bir hakikat değil; herkesin bilmediği ve daha güçlü olanı rahatsız edebilecek olandır. Yani doğruyu söylemek esasen korkmadan (*fearless speech*) Foucault'ya göre *parrhesia*'nın işlevi güçsüzün güçlüye eleştirisini sunmasıyla gerçekleşir. Burada konuşmacının hakikati söylemesi ve eleştiri yapması yükümlülüktür. Hakikatin ifadesinin haktan ziyade yükümlülük olarak tanımlanması, kamusal alana işaret eder. Diğer yandan bu ifade ediş, risk ve cesareti de barındırır. Çünkü iktidar olan karşısında doğruyu söylemek olası cezalara da göğüs germek anlamına gelmektedir. Elbette bu kavramda da hakikati söylecek kişi köle ya da kadın değil; erkek ve vatandaş olandır (Foucault, 2001, s. 12-16).

Roma'da da hakların birey açısından değil yine kamusal alanda yönetici açısından ele alındığı görülür. Cumhuriyetten monarşiye geçişe kadar toplumun seçkin sınıfını temsil eden vatandaşların eleştiriler yapmasının mümkün olduğu görülebilir (Bauman, 2000, s. 101-103). Fakat cumhuriyetten monarşiye geçiş döneminde karşıt görüşler üzerinde sansür politikaları uygulanmış ve bazı kitapları yaktırılmıştır (Cramer, 1945, s. 162-163).

Orta Çağ'da insan haklarının gelişimi ve bireyin devlet karşısında güçlenmesi yolundaki en önemli adım, İngiliz baronlarının kralın yetkilerini sınırlandırdığı Magna Carta olmuş, fakat bu bildirgede ifade özgürlüğüne dair bir şey söylenmemiştir. Dolayısıyla bu dönemde ifade özgürlüğü kavramı açısından değişen bir şey olmadığı ve modern öncesi dönemde kavramın daha çok yükümlülükler ekseninde, kamusal alanda ele alındığı söylenebilir.

3.1.2. Modern Anlamda İfade Özgürlüğü ve İnsan Hakları Yaklaşımları

17. yüzyıl aynı zamanda modern anlamda ifade özgürlüğü ve insan hakları kavramlarının da gelişmeye başladığı bir yüzyıl olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan yaklaşımlar, Keane’i izleyerek 4 başlık altında toplanabilir. Bu yaklaşımlar, teolojik yaklaşım, bireysel haklar yaklaşımı, faydacılık ve hakikate ulaşma yaklaşımları şeklinde kronolojik olarak sıralanabilir.

3.1.2.1. Teolojik yaklaşım

Teolojik yaklaşıma göre, sansür Tanrı’nın insanlara verdiği akla karşı çıkmak, dolayısıyla Tanrı’ya karşı gelmektir. Bu görüşün başlıca savunucuları olarak Henry Burton, Henry Robinson, Wiliam Walwyn ve John Milton olarak sayılabilir. John Milton günümüz ifade özgürlüğü anlayışının temellerini attığı için önemlidir. Milton, 17. yüzyıl İngiliz iç savaşı sırasında Kral I. Charles’ın matbaalara yasaklar getirerek bazı kitapların basılmasını engellemesi, bazılarının sansürlenmesi yönünde aldığı kararlara duyduğu tepkiyi 1644 yılında yazdığı *Areopagitica* isimli eserinde dile getirmiştir. Burada Milton özgür basını savunarak, sınırlamaları eleştirmiştir. Ona göre insanlar zaten kendilerine Tanrı tarafından bahşedilen bir akılla doğmuşlardır. Bu akıl sayesinde iyi ve kötüyü birbirinden ayırt edebilirler. Dolayısıyla sansür faydasız; faydasız olduğu kadar da anlamsızdır. Bireylerin gelişimini ve doğrunun keşfedilmesini engeller (Joseph ve Francis, 2004, 159-161). Öte yandan Milton’ın kayıtsız şartsız bir basın özgürlüğü savunucusu olduğu söylenemez. Hoşgörüsüz din adamlarının eserlerinin sansürlenmesinde bir sakınca görmemektedir (Keane, 1993, s. 30). Fakat fikirlerin toptan yasaklanmasının insanlığın aklına ve Tanrı’ya karşı çıkmak olduğunu belirtmiştir (Keane, 1993, s. 31).

Akla, bilime ve insan rasyonalitesine yaptığı vurgu bakımından ele alındığında Immanuel Kant da bu yaklaşım içerisinde değerlendirilebilir. Kant, 1785 tarihli *What is Enlightenment?* isimli eserinde sansüre karşı çıkar (Guyer, 2004). Ona göre sansür, temel insan haklarından olan düşünce ve ifade özgürlüğünün önünde engel yaratır (Alexander, 2007, s. 16). Dolayısıyla engellenmesi gerekmektedir.

Teolojik yaklaşımda Tanrı’ya ve ondan geldiği için insan aklına büyük değer biçilmektedir. Bu sebepten sansür yeryüzüne ait bir gücün ilahi güce karşı gelmesi olarak yorumlanmaktadır. Fakat Tanrı’ya yapılan vurgu, yaklaşımın anti-seküler olması anlamına gelmez. Zira Tanrı ile beraber insan aklına yapılan gönderme, ifade önündeki kısıtlamaları

rasyonel kurallara da uymamak olarak değerlendirildiğinden, Aydınlanma Avrupa'sının işaretlerini vermektedir.

3.1.2.2. Bireysel Haklar Yaklaşımı

Bu anlayış teolojik yaklaşımı bir adım öteye taşıyarak ifade özgürlüğünün kısıtlanmasını Tanrı'nın buyruğuna karşı çıkmakla açıklamakla kalmaz, aynı zamanda bu özgürlüğün bireyin doğal haklarından olduğunu savunur. Bu yaklaşımı ilk kez geliştiren, *Reason Against Restraining the Press* isimli eseriyle Matthew Tindal'dır. Tindal, 1704 yılında yazdığı bu eserinde özellikle kilisenin ve ruhban sınıfının basını kontrol etmedeki gücüne dikkat çeker (Lalor, 2006, s. 47). Ona göre, bu sınıf ve devlet sansür uygulayarak hem Hıristiyanlık dininin gereklerine hem de doğal haklara ters düşmüştür. Tindal bu düşüncesini iki şekilde açıklar. İlk olarak kilise ve devletin Tanrı'nın insanlara bahsettiği akla, dolayısıyla Tanrı'nın buyruğuna karşı çıktığını belirtir. İkinci olarak ise "öğrenme ve bilgiye ulaşma özgürlüğünü" bireylerin sadece insan olmalarından kaynaklanan ve hiçbir otorite tarafından çiğnenemez bir doğal hak olarak tanımlar. Bu doğrultuda, Tindal basın özgürlüğünü doğal haklar çerçevesinde savunur (Levy, 1995, s. 292). Tindal'a göre matbaacılık insanları kilise baskısından kurtarmak için bizzat Tanrı'nın verdiği akıl sayesinde insanlar tarafından icat edilmiştir. Dolayısıyla insanların bu icadı kullanması gereklidir. Böylelikle insanlar bir şeyler öğrenebilir, gelişebilir ve devlet ile kilisenin köleleri olmaktan kurtulurlar; eğer bireyler köle olmaktan kurtulursa hukuk düzeninin rasyonelliği içinde, kendi akılları sayesinde özgürce seçilmiş hükümetler oluşturabilirler (Keane, 1993, s. 32). Aslında Tindal'ın yaptığı şey ifade özgürlüğünü burjuvazinin elinde tuttuğu bir hak, daha çok bir 'ayrıcalık' olmaktan çıkartıp herkese (Levy, 1995, s. 292) yaymaya çalışmaktır.

Tindal'ın düşünceleri, aynı dönemde yazılmış John Locke'un *Epistola de Tolerantia ad Clarissimum Virum*, John Asgill'in *An Essay for the Press*, John Trenchard ve Thomas Gordon'ın *The Independent Whig*, Thomas Hayter'in *An Essay on the Liberty of Press*'inde de karşılığını bulur. Bu dönemde, İngiliz Devrimi'ne ek olarak 1776 Amerikan Devrimi ve 1789 Fransız Devrimi'nin insanların hak ve özgürlüklerine değer verip ideal yönetim şeklinin onlar olmadan kurulamayacağını iddia eden görüşlerinin saygınlık kazandığı görülür. Bu çerçevede Tom Paine'in 1791 tarihli *Rights of Man*'i ve Mary Wollstonecraft'ın 1792 tarihli *Vindication of the Rights of Woman*'ı da düşünülürse (Keane, 1993, s. 32), doğal haklar kavramının gelişmekte ve daha geniş kitleleri ilgilendiren bir şekilde yayılmakta olduğu ortaya çıkar.

3.1.2.3. Faydacılık

Bu yaklaşım, yönetilenlerin mutluluğunun ideal hükümetin kanıtı olduğunu savunur (Hayden, 2001, s. 118-119). Bu çerçevede özgürlüğünün kısıtlanması ve sansür baskıcı bir yönetim şekli yaratarak yönetilenlerin mutluluğunu engeller. Bu düşünce özellikle Jeremy Bentham tarafından *On the Liberty of Press and Public Discourse* eserinde geliştirilmiştir. Ona göre, en ideal hükümet ve en ideal yasalar en fazla insan için en fazla mutluluk sağlayanlardır. En önemli sorun ise baskıcı olmayan hükümetleri seçecek sistemi oluşturmak olarak görülmektedir (Keane, 1993, s. 32). Bentham'a göre basın özgürlüğü tam bu noktada önem kazanmaktadır. Basın özgürlüğünün olmadığı yerde seçmenlerin kararlarını istedikleri gibi belirtip, özgür iradeleriyle kendilerini yönetenleri seçtikleri söylenemez (Keane, 1993, s. 33).

Bentham'a göre genel olarak hükümetlerde, hükümet ve iktidar olmanın verdiği hırsla kişisel çıkarlar öne geçer (Çetin, 2000, s. 220). Bu çerçevede İngiltere ve İspanya'yı bu tür hükümetlere örnek olarak veren Bentham, Amerika'yı genişletilmiş seçmen hakkı ve gizli oy sistemlerini uyguladığı için olumlar. Basın özgürlüğü topluma, hükümetlerin elindeki iktidarı dengeleyecek ve denetleyecek önemli bir unsur olarak hizmet eder. Bu unsur, hükümetin saklamaya çalıştıklarını açığa çıkarır ve kamuoyuna sunar. Böylelikle insanların bilgi edinmesini sağlar. Bu denetim en sonunda daha fazla insanın mutlu ve memnun olacağı bir yönetim biçiminin doğmasını sağlar. Dolayısıyla faydacılık yaklaşımına göre, basın ve ifade özgürlüğü insanların mutluluğunu sağlayacak yönetim şekillerinin gelişmesine yardım eder (Keane, 1993, s. 34).

Bentham'a ek olarak William Godwin'in 1842 tarihinde yazdığı *Enquiry Concerning Political Justice*'nda ve James Mill'in 1823'te yazdığı *Liberty of the Press* adlı eserinde de faydacılık yaklaşımının izlerini bulmak mümkündür (Keane, 1993, 33). Esasen 18. ve 19. yüzyıllar Avrupa'da mutlak monarşilerin ve despotizmin eleştirildiği zamanlardır. Bu yüzyıllarda ideal hükümet şekli çeşitli yollarla sorgulanmış ve tüm insanlığı yüceltecek bir sistem, bir formül bulunmaya çalışılmıştır. Faydacılık anlayışı doğrultusunda yazılan eserler de bu eleştiri atmosferinin devrimlerden sonraki ürünleridir.

3.1.2.4. Hakikate Ulaşma Yaklaşımı

Bu yaklaşım, hakikate bireylerin aralarında tartışmaları ile ulaşabileceği üzerine kurulmuştur. Bu tartışma hiçbir kısıtlama olmadan yapılmalıdır. Sansür ise hakikate ulaşmada engel teşkil eder. Dolayısıyla, basın ve ifade özgürlüğü hakikate ulaşmayı sağladığı için önemli ve gereklidir. Leonard Busher'ın 1614'te yazılmış *Religion's Peace or A Plea for Liberty of Conscience* adlı yapıtı ve Joseph Priestler'ın 1768 tarihli *An Essay on the First Principles of Government and The Nature of Political, Civil and Religious Liberty*'si bu yaklaşım ışığında yazılmış önemli örneklerdir (Keane, 1993, s. 34).

İfade özgürlüğü yoluyla hakikate ulaşma yaklaşımının en etkili savunucusu 1859'da yazdığı *On Liberty* isimli eseriyle John Stuart Mill olmuştur. Mill hakikate ulaşmanın önemini fazla vurgulamadığı gerekçesiyle faydacılık kuramını eleştirir ve gerçek faydanın ancak hakikate ulaşarak elde edilebileceğini savunur. Hakikat ancak farklı görüşlerin çarpışması ile keşfedilebilir. Bunun gerçekleşmesinin yolu da basın ve ifade özgürlüğünden geçer (Nicol, Millar, Sharland, 2001, s. 2).

Basın özgürlüğünün gerekliliği konusunda Mill'in üç temel gerekçesi vardır. Birincisi, hükümet ya da sivil toplum tarafından sansürlenmiş bir düşünce aslında doğru olabilir. Bu doğruyu sansürleyenler kendi düşüncelerinin en doğru olduğunu iddia etmiş olurlar ki bu durum gerçek hakikate ulaşmayı engeller (Keane, 1993, s. 35). Mill'in ikinci gerekçesine göre, bir düşünce yanlış bile olsa içinde her zaman biraz hakikat vardır. Dolayısıyla her görüş ortaya serilmeli ve çarpıştırılmalıdır. Tüm görüşlerin uzlaştırılması toplumsal meselelerin çözülmesi için önemlidir. Üçüncü gerekçeye göre ise, bir görüş hakikatin ta kendisi bile olsa eğer karşıt görüşler tarafından sorgulanmazsa zamanla bir önyargıya dönüşür (Keane, 1993, s. 36). Diğer bir deyişle, doğruluğu kabul edilmiş görüş her zaman ve her koşulda doğru olmayabilir. Bu yüzden, karşıt görüşlerle doğruluğunun sınanması gereklidir. Mill'e göre işte tüm bunlar, basın ve ifade özgürlüğünün sağlanmasıyla gerçekleşebilir. Böylelikle ideal hükümet şekilleri kurulup, tüm insanların 'fayda' elde etmesi sağlanır.

Tarihsel olarak böyle bir süreçte geliştirilmiş olan genelde ifade özgürlüğü, özelde ise basın özgürlüğü fikri, medyanın kamusal tartışmalarda etkin bir rol oynama kapasitesine sahip olduğu ve toplum adına bu özgürlüğü kullanabileceği kabulü ile gelişmiştir. Burada söz konusu olan, toplumun adına belli bir özgürlüğü yerine getirebilme serbestliğidir. Haberleşme hakkı, eleştirme hakkı, eser yaratma hakkı olarak 3 grupta toplayabileceğimiz basın özgürlüğü söylemiyle yurttaşların habere ulaşma özgürlüğü de kastedilmektedir. Basın

özgürlüğü ile medya kuruluşlarının özgür haber yapma ve çeşitli organlar aracılığıyla da bu haberleri kitlelere yaymaları kastedilmektedir. Böylece bireylerin yönlendirilmelerinin değil, bilgi edinme haklarının altı çizilmiş olmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde özgürlük, sadece sermaye sahiplerinin ya da gazetecilerin kullandığı bir özgürlük olmaktan çıkmaktadır, (Chomsky, 1999, s. 99).

Medyanın toplum adına basın özgürlüğünü kullanması, belli konular/sorunlar ekseninde kampanyalar yürütmek, hoşnutsuzluklar konusunda tepkileri yönetenlere iletmek, halkı bilgilendirmek gibi toplumsal görevlerini yerine getirmesiyle mümkündür. Özellikle seçim dönemlerinde medya bu durumda olabildiğince geniş bir zeminde farklı programları olan partilere yer vererek halkın yapacağı tercihe yardımcı olur. Ancak bunu yaparken partizanca davranmamalı ve var olan alternatifleri halkın değerlendirmesine sunmalıdır. Medyanın nasıl davranması gerektiği; profesyonel gazeteciliğin nesnellik, dengelilik, tarafsızlık gibi ilkeleri ile desteklenir. Basın özgürlüğüne atfedilen önem, bu ilkere uyulduğu takdirde basının gerçeği ayna gibi yansıtılabileceği fikrinden kaynaklanmaktadır. Oysa, medyanın gerçekleri yansıtması nasıl yapısal olarak mümkün değilse, kapitalist üretim ilişkileri içinde egemen toplumsal ilişkilerin yeniden üreticisi olarak yalnızca bilgi vermeleri de mümkün değildir.

Duverger bu durumu, “çoğulcu bir rejimde kitle iletişim araçları devlet karşısında özgürdür; ama para karşısında özgür değildir. Kapitalist iletişim, normal zamanlarda yurttaşları uyutmak, galeyan halinde olduklarında da onları kışkırtmak eğilimindedir. Oysa normal zamanda yurttaşları uyanık tutmak, kızgınlığa kapıldığında da yatıştırmak gerekir” (Duverger’den aktaran Kışlalı, 1991, s. 21) şeklinde açıklamıştır.

3.1.3. Yasal Sınırlamalar

Liberal medya anlayışı içinde, medya, demokratik rejimlerin vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir. Ancak bu durum medya üzerinde hiçbir denetimin olmadığı anlamına gelmez. Siyasal iktidarlar kitle iletişim araçlarını her zaman denetim altında tutmak istemiş, günümüzün demokratik rejimlerinde medya üzerindeki kısmi denetimi yasal düzenlemeler aracılığıyla sağlamaya çalışmışlardır. Basın özgürlüğünün hukuki sınırlarını; kişilerin, genel ahlâkın, kamu düzeninin, kamunun huzur ve sükûnunun, meslek sırrının, adli görevlerin, devletin korunması için getirilen kısıtlamalar şeklinde çerçevelememiz mümkündür. Türkiye’de, İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı raporlarına göre, Askeri Ceza Kanunu, Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Siyasi

Partiler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüş Kanunu ve Türk Ceza Kanunu kapsamında ifade özgürlüğüne ilişkin sınırlamalar tanımlanmaktadır.

Bu çalışma kapsamında TCK'nın 216, 301, 312 ve 318'inci maddelerinden, 5187 sayılı Basın Kanununun 19. maddesinden ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlara İlişkin Kanun'un 1. maddesinden açılmış davalara ilişkin köşe yazıları incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, medyada önemli bir yeri olan köşe yazarlarının metin içi içerme, dışlama, ilişkilendirme, ahlaki yargılarda bulunma, çözüm önerme, neden gösterme gibi etkinliklerle izleyici/okuru etkilediği ön kabulüyle yapılmıştır. Bu ön kabul doğrultusunda ifade özgürlüğünün köşe yazılarında nasıl çerçvelendiği araştırılmıştır.

Çalışmada sıralanan varsayımlar şunlardır:

1. İfade özgürlüğü yaygın olarak benimsenen bir özgürlük olduğu için medya tarafından genelde olumlu çerçevelerle tartışılmaktadır.
2. Medya, ifade özgürlüğü davalarında soruna değil olaylara ve kişilere odaklanmaktadır.
3. Medya, ifade özgürlüğü davalarını, ifade özgürlüğüyle değil, davalara yol açan kişilerle adlandırmaktadır.
4. Türkiye'de gazetelerde içsel çoğulculuktan çok dışsal çoğulculuk söz konusudur. Gazeteler ifade özgürlüğü davalarına içsel bir tutarlılıkla yaklaşmaktadırlar.

3.3. Çalışmanın Evreni ve Örnekleme

İfade özgürlüğü ile ilişkilendirilebilecek 10 örnek olay seçilmiştir. Örnek olayların seçiminde medyada görece sık yer almaları ve davaların farklı yasa metinlerinden açılmış olmaları etkili olmuştur. Abdurrahman Dilipak, Elif Şafak, Hakan Albayrak, Hrant Dink, M. Şevket Eygi, Musa Kart, Orhan Pamuk, Perihan Mağden, Ragıp Zarakolu ve Hasan Cemal, İsmet Berkan, Haluk Şahin, Murat Kantarcıoğlu'nun birleştirilmiş davaları örnek olay olarak seçilmiştir. Davalar: "Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni alenen aşağılama" iddiasıyla TCK'nın 301. maddesinde; "Görülmekte olan bir dava kesin kararlar sonuçlanıncaya kadar, bu dava ile ilgili hâkim veya mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan ile ilgili olan davalar ve yargıyı etkileme" iddiasıyla 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 19. maddesinden; "Halkı sınıf, din, ırk, mezhep ve bölge farklılığı gözeterek kin

ve düşmanlığa tahrik etme iddiasıyla TCK'nın 312. maddesinden; "Halkı, askerlik hizmetinden soğutacak etkinlikte teşvik veya telkinde bulunanlara veya propaganda" yapmak iddiasıyla TCK'nın 318. maddesinden; Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama başlığı altında TCK'nın 216. maddesinden, ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlara İlişkin Kanun'un 1. maddesinden açılmıştır.

Bu davalara konu olan yazıların tespiti için, duruşma günleri, temyiz tarihleri gibi önemli olabilecek tarihler belirlenerek bu tarihlerden önceki 3 gün ve sonraki bir haftada seçilen gazeteler taranmıştır. Tarihler: Abdurrahman Dilipak davası için: 09 Temmuz 2002, 29 Ağustos 2003, 24 Aralık 2003, 12 Temmuz 2004, 07 Eylül 2005, 18 Nisan 2006, 20 Kasım 2007; Elif Şafak⁵ için: 21 Eylül 2006; Hasan Cemal, İsmet Berkan, Haluk Şahin, Murat Kantarcıoğlu için, 7 Şubat 2005, 25 Mayıs 2005, 23 Eylül 2005, 07 Aralık 2005; Hakan Albayrak⁶ için: 20 Mayıs 2004, 13 Kasım 2004; Hrant Dink⁷ davası için: 26 Şubat 2004, 08 Temmuz 2005, 07 Ekim 2005, 19 Ekim 2005, 1 Aralık 2005, 27 Aralık 2005, 18 Şubat 2006, 2 Mayıs 2006, 16 Mayıs 2006, 7 Haziran 2006, 15 Eylül 2006, 15 Haziran 2007, 9 Ekim 2007, 24 Aralık 2007; Mehmet Şevket Eyiğ⁸ için: 16 Mart 2005, 12 Mayıs 2005, 09 Mayıs 2006; Musa Kart için: 29 Mart 2002, 09 Mayıs 2004, 04 Şubat 2005 19 Şubat 2005,

⁵ Yazar Elif Şafak hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı Temmuz ayı içinde "Basın yoluyla Türklüğü aşağılama" gerekçesiyle dava açtı. Savcılığın hazırladığı iddianamede, Şafak'ın "Baba ve Piç" isimli kitabının bazı bölümlerinde yer alan sözlerle yer verildi. Şafak'ın kitabında bu sözlerle yer vererek Türklüğü aşağıladığının değerlendirildiği kaydedilen iddianamede, yazarın 5237 sayılı TCK'nın 301/1. maddesi gereği cezalandırılması istendi.

Soruşturma, Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığınca, Avukat Kemal Kerinçsiz'in şikayeti üzerine başlatılmıştı. Beyoğlu Cumhuriyet Savcısı, yazar Elif Sağlık, yayıncı Hüseyin Sökmen ve çevirmen Aslı Biçen hakkında, "Kovuşturmaya yer olmadığına" karar vermişti. Kerinçsiz, savcılığın bu kararı üzerine bir üst mahkeme olan İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesine başvurmuş, mahkeme yaptığı inceleme sonucu, "delillerin takdiri, kullanılan kelimeler, yazı içeriği ile suç unsurlarının mahkemesince değerlendirilmesi gerektiğini" öngörerek itirazı kabul etmişti. Temmuz ayı sonunda Elif Şafak hakkında "Baba ve Piç" adlı kitabında "Türklüğe hakaret edildiği (Türk Ceza Kanunu madde 301)" iddiasıyla dava açıldı. Dava, 21 Eylül günü Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Mahkeme, "suçun yasal unsurları oluşmadığı ve delil yetersizliği" gerekçesi ile Şafak hakkında beraat kararı verdi.

Duruşma sonrası adliye önünde basın mensuplarına açıklama yapan müşteki Kerinçsiz, davanın siyasi iktidar tarafından yönlendirildiğini ileri sürerek, Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eş Başkanı Joost Lagendijk ve birkaç parlamenterin duruşmaya gelerek hakim ve savcılara tesir altına aldığını savundu. Kerinçsiz, "Yargıyı bu duruma düşüren siyasi iktidarı protesto ediyorum. Adalet Bakanı'nı protesto ediyorum" dedi. Büyük Hukukçular Birliğinden Avukat Hanifi Altaş'ın basın mensuplarına açıklama yaptığı sırada, adliye bahçesinde bulunan başka bir gruptan sözlü sataşma oldu. Avukatların da karşılık vermesi üzerine 2 grup arasında arbede yaşandı.

⁶ Gazeteci Hakan Albayrak ve Gerçek Hayat dergisi Yazışmaları Müdürü Atilla Bayramoğlu hakkında Albayrak'ın Gerçek Hayat dergisinde yayınlanan "6 Ok'tan Geriye Ne Kaldı" başlıklı yazısında "orduya hakaret edildiği" iddiasıyla İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Dava 5 Nisan 2004 tarihinde yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı.

⁷ Ermeni Kimliği üzerine yazdığı 8 bölümlük yazı dizisinin 13 Şubat 2004 tarihli bölümü nedeniyle gazeteci yazar Hrant Dink hakkında "Türklüğü neşren tahkir ve tezyif etmek" suçundan dava açıldı. Açılan davada mahkeme yazıda herhangi bir suç unsurunun bulunup bulunmadığının tespit edilmesi için bilirkişi tayin etti. Dava sonunda yazıda herhangi bir suç unsuru olmadığı yönünde hazırlanan bilirkişi raporuna rağmen Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 7 Ekim 2005 tarihli kararı ile Hrant Dink 6 ay hapis cezasına mahkum edildi. Yargıtay 9. Ceza Dairesi kararı onadı ve böylece Hrant Dink hakkındaki hapis cezası kesinleşmiş oldu. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu karara itiraz etti, ancak itirazı Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından reddedildi. Hrant Dink'in karara ilişkin açıklamaları üzerine de 'yargıyı etkilemeye çalışmak'tan bir başka dava açıldı. Davanın ilk duruşmasına gerek adliyenin dışında, gerek koridorlarda ve duruşma salonunda davaya müdahil olmak isteyen kişiler protesto gösterilerinde bulundu. Hrant Dink, adliye salonuna polislin oluşturduğu bir koridordan polis ve avukatı eşliğinde girebildi. Bu sırada çeşitli saldırılar yaşandı.

09 Kasım 2005, 22 Kasım 2005, 18 Nisan 2006, 24 Mayıs 2006; Orhan Pamuk davası için: 9 Şubat 2005, 16 Aralık 2005, 07 Şubat 2006; Perihan Mağden⁹ için: 08 Ocak 2006, 07 Haziran 2006, 27 Temmuz 2006, Murat Belge, İsmet Berkan, Hasan Cemal, Erol Katırcıoğlu ve Haluk Şahin¹⁰ için ve Ragıp Zarakolu için 8 Mart 2003, 02 Mart 2005, 14 Aralık 2006, 15 Mart 2007 olarak belirlenmiştir.

Gazeteler Cumhuriyet, Evrensel, Hürriyet, Orta Doğu, Radikal, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman olarak belirlenmiştir. Gazeteler simgesel sermayelerine göre seçilmiştir. Benzer simgesel sermayelere sahip olan Hürriyet ve Sabah gazetelerinin örnekleme dahil edilme nedeni ise sahiplik yapılarıdır. Devlet ile burjuvazi arasındaki ilişkiler göz önüne alındığında tekil sermayedarın günlük çıkarının haber çerçevelerine etki edebileceği düşüncesi, sınıf olarak burjuvazinin genel ve uzun dönemli çıkarlarını ayırıştırabilmek açısından iki ayrı sermaye grubuna ait gazeteleri seçme zorunluluğu doğurmuştur (Boratav, 1995, s, 62) Çerçeveler tümevarım yöntemiyle belirlenmiştir. Bu taramalarda elde edilen 524¹¹ köşe yazısı nicel olarak sınıflandırılmış, gazetelerde konuya ilişkin yayınlanan yazıların gazetelere, yıllara ve davalara göre dağılımı gösterilmeye çalışılmıştır.

⁹ Gazeteci-yazar Perihan Mağden hakkında dava, yazarın Yeni Aktüel dergisi için kaleme aldığı Vicdani ret bir insan hakkıdır" başlıklı yazısına dayanıyor. "Her Türk asker doğmaz. Doğmayacaktır. Doğmaması gerekir" diyen Mağden, bu satırları nedeniyle TCK'nın 318'inci maddesinden, 7 Haziran 2006 tarihinde yargı önüne çıktı. Mağden, savunmasını "Yazım yalnızca vicdani reddin bir insan hakkı olması halini savunmaktadır. 1970'lerde BM tarafından tanınan bir haktan söz ediyoruz. Avrupa Konseyi'ne üye 46 ülke arasında yalnızca Türkiye ve Azerbaycan'ın tanımadığı bir haktan. Vicdani reddi savunmak benim hem hakkımdır hem de işimin tanımı gereği görev alanıma girmektedir." şeklinde yaptı. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmanın başlamasından önce, yakınları çatışmalarda ölen bir grup, Kuvay-i Milliye Derneği ve Muharip Gaziler Derneği üyeleri adliye önünde protesto gösterisi düzenledi. Duruşmadan sonra yapılan protestolar nedeniyle, Mağden ve izleyiciler, adliyeden polis koruması altında çıkarıldı. 27 Temmuz günü sonuçlanan davanın gerekçeli kararında Anayasanın ve AİHS'in düşünce özgürlüğüne ilişkin maddelerine atıfta bulunuldu; Mağden hakkında "yazıda suç unsuru bulunmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verildi. Perihan Mağden'in ayrıca, "Pınar Selek Kimdir?" başlıklı yazısı nedeniyle "Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (Türk Ceza Kanunu madde 288)" iddiasıyla ve "Trabzon'da Santa Maria Katolik Kilisesi'nin papazı Andrea Santaro'yu öldüren Oğuzhan Akdin ve babasına hakaret ettiği" iddiasıyla yargılandığı davalar da 14 Kasım 2006 tarihinde beraatla sonuçlandı.

¹⁰ İstanbul Bağcılar Cumhuriyet Savcılığı, Radikal gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İsmet Berkan, yazarlar Erol Katırcıoğlu, Murat Belge, Haluk Şahin ve Milliyet yazarı Hasan Cemal hakkında "Mayıs ayında Boğaziçi Üniversitesi tarafından düzenlenmesi planlanan Ermeni Konferansı'nın Hukukçular Birliği'nin suç duyurusu üzerine ertelenmesi" konusundaki yazıları nedeniyle 2004 yılı Aralık ayında dava açtı. Savcılık tarafından hazırlanan iddianamede, "yazılarda, yargının etkilenmeye çalışıldığı ve devletin yargı organlarının aşağılandığı" gerekçeleriyle Hasan Cemal ve Murat Belge'nin yeni Türk Ceza Kanunu'nun 288. (soruşturma süresince yargıyı etkilemeye çalışmak) ve Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddeleri uyarınca ikişer kez; Haluk Şahin ve Erol Katırcıoğlu'nun her iki madde uyarınca birer kez; İsmet Berkan'ın ise sadece 288. madde uyarınca cezalandırılması istendi. Dava, 7 Şubat 2006 tarihinde Bağcılar 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görüldü.

Davaya katılma ve hakim reddi talepleri reddedilen Büyük Hukukçular Birliği Başkanı Avukat Kemal Kerinçsiz salonu terk ederken hakim ile tartıştı. Kerinçsiz ve altı müştekiye ilişkin dilekçe ve ifade tutanaklarının incelenmek üzere Bağcılar Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesine; ayrıca mesleki etik açısından değerlendirilmesi için İstanbul Barosuna gönderilmesine karar verildi. Dava 11 Nisan 2006 tarihinde karara bağlandı. Kararda, yazıları nedeniyle yargılanan Hasan Cemal Kaya, Mehmet İsmet Berkan, Haluk Şahin ve Erol Katırcıoğlu hakkındaki davalar düştü. Kararı açıklayan hakim, sanıklar hakkında CMK'nın 8. maddesinde belirtilen bağlantının bulunmadığını belirtti. Murat Belge hakkındaki kamu davasının ise ayrılarak ayrı bir esasa kaydedilip devam edilmesine karar verildi. Hakim Bulut, diğer sanıklar Katırcıoğlu, Şahin, Berkan ve Cemal hakkındaki kamu davalarını ise Basın kanunu 26. maddesine dayanarak ayrı ayrı düşürülmesine karar verdi.

¹¹ Köşe yazılarının tam listesi ek 1'de verilmiştir.

Çalışmada, izleyici/okuyucuların çerçevelere verdikleri tepkileri de değerlendirmeyi mümkün kılan çerçeveleme yaklaşımı kullanılmıştır. Buna rağmen bu tür verilerin elde edilmesi için anket ya da mülakat gibi yöntemleri kullanarak bir araştırma yapılmamış olması çalışmanın sınırlılıkları içinde değerlendirilmelidir.

3.4. Araştırmanın Nicel Bulguları

2002-2007 yılları arasında belirlenen tarihlerde yapılan taramada 2002 yılında ifade özgürlüğü ile ya da örnek davalarla ilişkilendirilebilecek köşe yazısı tespit edilememiştir. 2003 yılında tespit edilen iki yazıdan ilki Ortadoğu gazetesinde Meşad Başer tarafından yazılan “Apo'nun, İblisin, Hainlerin Mahkemesi: AİHM” başlıklı yazıdır. Diğeri ise Fatih Altaylı'nın Abdurrahman Dilipak'la ilgili olarak yazdığı “N.Ç. Tutanakları, Televizyon ve Gazete” başlıklı yazısıdır.

Diğer yıllardaki köşe yazıları konuya ve gazetelere göre aşağıda tablolaştırılmıştır. Yazılarda belirlenen davalılardan birden fazlasının ismi geçmiş, dava edilmesine neden olan yazıdan ya da yargılandığı maddeden bahsedilmiş ise yazının içeriğine göre 301, TCK ya da ifade özgürlüğü grubunda değerlendirilmiştir.

Tablo 3.1: Köşe yazılarının 2004 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı

Konu / Gazete	İfade Özgürlüğü	Musa Kart	Toplam
Cumhuriyet	1		1
Evrensel	5		5
Hürriyet			
Orta Doğu	2		2
Radikal	4		4
Sabah			
Yeni Şafak	3	1	4
Toplam	15	1	16

2004 yılında ifade özgürlüğüyle ilgili 16 yazı yayınlanmıştır. Bu yazılar arasında Evrensel gazetesinde yayınlanan köşe yazılarının diğer yıllara göre çokluğu dikkat çekmektedir. Genel olarak az sayıda köşe yazısı yayımlayan Evrensel gazetesinde bu yılda yayımlanan köşe yazıları diğer yıllara ve diğer gazetelere oranla daha fazladır. Bunun nedeni öncelikle diğer gazetelerde 2005 yılı içerisinde tartışılmaya başlanan Türk Ceza Kanunu'nun

Evrensel gazetesinde bu yılın Eylül ayında tartışmaya açılması ve bu konuda iki yazı yazılmasıdır. Yazılardan bir diğeri de Evrensel gazetesinin kendisine açılan bir dava ile ilgilidir. Radikal gazetesinde yayımlanan yazılardan, Murat Çelikkın'ın "TCK Skandalı" isimli yazısı ise seçilen davalarla ilgili olmamasına rağmen örnekleme dahil edilmiştir. Yazı, Fikret Başkaya'nın daha sonra çıkacak 301. madde ile benzer hükümleri içeren Türk Ceza Kanununun 159. maddeden yargılanmasını konu edinmektedir.

Tablo 3.2: Köşe yazılarının 2005 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı

Gazete	Konu										
	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Cemal Berkan...	Hrant Dink	Musa Kart	Aydar Eygi	Perihan Mağden	Orhan Pamuk	Ragıp Zarakolu	Toplam
Cumhuriyet	5	5	3	-	3	9	-	-	22	-	47
Evrensel	8	2	2	-	-	-	-	-	-	-	12
Hürriyet	12	4	-	-	5	2	-	-	7	-	30
Ortadoğu	13	1	-	-	13*	1	-	-	60*	-	81*
Radikal	16	7	7	1	3	-	-	1	33	1	69
Sabah	23	3	4	-	-	3	-	-	28	-	61
Yeni Şafak	16	8	3	-	4	6	4	-	17	-	58
Zaman	3	2	1	-	-	-	2	-	4	-	12
Toplam	96	32	20	1	28	20	7	1	168	1	370

*Hrant Dink'le Orhan Pamuk'un aynı yazıda birlikte anılmaları nedeniyle çifte kodlama yapılmıştır.

2005 yılı ifade özgürlüğü üzerine en çok yazının çıktığı yıl olmuştur. Bunun nedeni hem yeni Türk Ceza Kanunu'nun çıkması öncesi yaşanan tartışmalar hem de yasa çıktıktan sonra "popüler" denebilecek 301 yargılamalarının yapılmasıdır. Bu yıl yayınlanan 370 yazıdan 244'ü doğrudan 2005 yılı içinde değiştirilen Türk Ceza Kanunu ile ilişkilidir. 2005 yılı içinde yargılanan Mehmet Şevket Eygi hakkında çıkan yazılar genellikle aynı maddeden yargılanan Selahattin Aydar'ı da konu ettiğinden birlikte alınmıştır. Bu davaların köşe yazılarında birlikte ele alınmasının sebebi 40 gün arayla görülmesi, Aydar'ın berat etmesi, Eygi'nin ise mahkûm edilmesidir. Hasan Cemal, İsmet Berkan, Haluk Şahin, Murat Kantarcıoğlu hakkındaki dava bu yıl içinde görülmemiş, dolayısıyla diğer gazetelere konu olmamış olsa da İsmet Berkan, "Mahkemeyi Etkilemeye Çalışmak mı Dediniz" adlı bir yazı yazmış, yazıyı başka bir olay üzerine kurmuştur.

Tablo 3.3: Köşe yazılarının 2006 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı

Konu Gazete	İfade	TCK	301	Cemal	Hrant Dink	Musa Kart	Perihan	Orhan	Elif Şafak	Toplam
	Özgürlüğü			Berkan...			Mağden	Pamuk		
Cumhuriyet	2	-	-	-	2	3	-	3	9	19
Evrensel	-	-	2	-	2	-	-	-	4	8
Hürriyet	1	1	1	-	1	-	1	-	10	15
Ortadoğu	2	-	2	-	4*	-	1	4*	6	17*
Radikal	1	-	6	7	3	-	1	-	6	24
Sabah	-	-	-	1	3	1	2	1	3	11
Yeni Şafak	2	1	2	-	1	1	1	-	2	10
Zaman	1	1	2	-	-	-	1	-	5	10
Toplam	9	3	15	8	16	5	7	8	45	114

* Aynı yazının birden fazla kodlanması nedeniyle toplamda farklılık söz konudur.

2006 yılında medyada sıkça yer bulan 301 davaları devam etmektedir. Ancak 2005 yılında yapılan Türk Ceza Kanunu tartışmaları son bulmuş, o yıl içinde hakkında 171 yazı yayımlanan Orhan Pamuk davası önemini görece olarak yitirmiştir. 2005 yılına oranla, ifade özgürlüğü ile ilişkilendirilen konularda yazılan köşe yazılarının sayısında gözlemlenen düşüş buna bağlanabilir. Rakamlar çok dikkat çekici görünmese de, Zaman gazetesinin bu yıl içinde görülen Elif Şafak davasına diğer 301 davalarıyla karşılaştırıldığında daha fazla ilgi gösterdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 3.4: Köşe yazılarının 2007 yılında gazetelere ve konulara göre dağılımı

Konu Gazete	İfade	301	Hrant Dink	Orhan	Toplam
	Özgürlüğü			Pamuk	
Cumhuriyet	1	-	1	-	2
Evrensel	1	1	-	-	2
Hürriyet	-	-	-	-	-
Ortadoğu	1	2	2*	2*	7*
Radikal	2	4	3	-	9
Sabah	-	1	1	-	2
Yeni Şafak	-	1	1	-	2
Zaman	-	1	-	-	1
Toplam	5	10	8	2	23

* Aynı yazının birden fazla kodlanması nedeniyle toplamda farklılık söz konudur.

2007 yılında seçilen davalardan yalnızca Hrant Dink ve Ragıp Zarakolu davaları devam ettiği için 12 Mart- 22 Mart ve 2 Kasım-12 Kasım tarihleri arasındaki gazeteler taranmıştır. 2- 12 Kasım tarihleri arasında yayımlanmış da olsa Hrant Dink davasının yalnızca Dink'in

ölümü ile ilgili olduğu, davayla ilişkilendirilmediği durumlarda yazılar örnekleme dahil edilmemiştir.

Tablolarda görüldüğü gibi, 2005 yılı ifade özgürlüğü ile ilgili tartışmaların medyaya en çok yansıdığı yıl olmuştur. Bu yılın Ekim ayında Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki müzakerelere başlanmıştır. Müzakere sürecine girme hazırlıkları çok sayıda kanunun değişmesine, bu süreçte tartışılmasına neden olmuştur. Eski Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesiyle benzer içeriğe sahip olan 301. maddeden açılan davaların ünlü yazar ve gazetecilere açılması, konun popülerliğini arttırmıştır. Bu süreçte, 2004 yılı Aralık ayı öncesinde, örnekleme alınan tarihlerde medyanın gündemine neredeyse hiç girememiş olan “Halkı, askerlik hizmetinden soğutacak etkinlikte teşvik veya telkinde bulunmak veya propaganda yapmak” (TCK 318), “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama” (TCK 216), 5816 sayılı Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlara İlişkin Kanun, “Halkı sınıf, din, ırk, mezhep ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etme” (TCK 312) gibi konular medyada yer bulabilmiştir.

Tablo 3.5: 2002-2007 yılları arasında konuların gazetelere göre dağılımı

Konu Gazete	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Cemal Berkan...	Hrant Dink	Eygi Aydar	Musa Kart	Perihan Mağden	Orhan Pamuk	Elif Şafak	Ragıp Zarakolu	Toplam
Cumhuriyet	9	5	3		6		12		25	9		69
Evrensel	14	2	5		2					4		27
Hürriyet	13	5	1		6		2	1	7	10		45
Ortadoğu	19	1	4		19*	1		1	66*	6		117*
Radikal	23	7	17	8	9			2	33	6	1	106
Sabah	23	3	5	1	4		4	2	29	3		74
Yeni Şafak	21	9	6		6	4	8	1	17	2		74
Zaman	3	3	4	1		2		1	4	5		23
Toplam	125	35	45	10	52	7	26	8	181	45	1	524

* Aynı yazının birden fazla kodlanması nedeniyle toplamda farklılık söz konudur.

Yukarıdaki genel tablodan da görüldüğü gibi, 2002-2007 yılları arasında köşe yazılarında en çok Orhan Pamuk davası ele alınmıştır.

3.5. Çerçeve Çözümlemesinin Sonuçları

Çalışmada çerçevelerin çözümü yapılıırken, “301 ifade özgürlüğünü kısıtlayan bir maddedir”, “301 sınırları belirgin olmayan bir maddedir”, “İsnat edilen suç, suçtur ve işlenmiştir”, “Yazarın ifadesi suç değildir (hakaret değildir/halkı askerlikten soğutmaz...)” gibi ifadeler problem tanımlaması olarak görülmüştür. Genel çerçeveler içinde bulunan sorumluluk yükleme, çözüm önerme çerçeveleri, “Sorumlusu hükümettir/ adalet bakanıdır/AKP’dir”, “Sorumlu uygulayıcıdır/mahkemelerdir”, “Hükümet çözümü üretsin”, “Yasa kaldırılсын/ değiştirilsin/ çıkarılmasın”, “yargılama yapılmasın” şeklindedir. “Yazarın düşüncesine katılmıyorum ama yargılanmamalı” şeklindeki ifadeler hem çözüm önermekte hem de konuyu ifade özgürlüğü ile ilişkilendirmektedir. İnsani ilgi çerçeveleri, Hrant Dink, Elif Şafak, Perihan Mağden’de (kurban) olumlu, Orhan Pamuk’ta iki yüzlülük, ödül düşkünlüğü gibi olumsuz ifadelerle kurulmuştur. Avrupa Birliği ile ilgili olarak kurulan çerçeveler doğrudan maddi girdilere işaret etmese de ekonomik sonuçlar sınıfı içinde değerlendirilmiştir. Çatışma çerçeveleri, genellikle olumsuz değer yüklü çerçeveler ile kurulmuştur. Demokrasi, özgürlük, insan hakları, çağdaşlık gibi olumlu değer yüklü çerçevelerin ise ifade özgürlüğü lehinde kullanıldığı görülmüştür. Soruna özgü tematik çerçevelemede sorunun nedeni olarak da çözümleyicisi olarak da toplum gösterilir. Bu bakımdan Evrensel gazetesinde devlete ve ekonomik sisteme dayalı neden gösterme, soruna ilişkin çerçeveler olarak değerlendirilebilir. Bunun dışında soruna ilişkin çerçeve bulunamadığından çözümleme sırasında gruplanmamıştır. Karşı çerçeveleme etkinlikleri içerisinde bulunan İrrasyonelleştirme, “rezil oluyoruz”, “asıl davalar beni aşağılıyor” şeklinde ifade edilen karşı atıf ve samimiyezsizlik çerçeveleri tablolarda yer almıştır. Çerçeveleme araştırmalarında sıklıkla rastlanan “olumlu çerçeveler”-“olumsuz çerçeveler” şeklindeki ayırım, aynı gazetede nadiren görüldüğünden bu çalışmada kullanılmamıştır.

3.5.1. Cumhuriyet gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.6: Cumhuriyet gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular Çerçeveler	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Musa Kart	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Perihan Mağden	Hrant Dink
AB'ye/ dünyaya/ batıya/ rezil oluyoruz		2			2	6		3
Yasa belirsiz					2			1
Yasa kaldırılın/ çıkmasın/ değiştirilsin	3	3	1		4			2
Yargılanmasın								4
Katılmıyorum ama yargılanmasın						12		
Hükümet sorumlu	3	2						
Suç İşlenmemiştir							1	2
AB	3			2	2			
AB İçin Değil	1		1					
Dava açmak tahammülsüzlük				7		8		
Dava açmak irrasyoneldir		2		7	1			
İnsani ilgi (olumlu)					3		1	3
İnsani ilgi (olumsuz)Nobel/ ün/ samimiyetsizlik	2					16		
Protestolar	8		1		7	20	1	4
İhanet						1		
Çığ					3			
Hocalı Katliamı						1		
Değer yüklü Temalar	Çağdışı		1		2			1
	Laiklik					1		
	Demokrasi	3	2	2	2	2		
	Özgürlük				2	2	4	
	Atatürk	2					1	

Cumhuriyet gazetesinde Orhan Pamuk davası dışında kalan konularda davanın açılmasını haklı bulan ya da davalı kişiye olumsuz özellikler atfeden bir çerçeve gözlemlenmemiştir. Orhan Pamuk davası ile ilgili olarak olumsuz değer yüklenen “ açıklamayı Nobel için, şöhret için yaptı” şeklinde samimiyetsizlik çerçevesini kullanan yazıların 12’sinde ise buna rağmen yargılanmaması gerektiği belirtilmiştir. Davalar, Cumhuriyet gazetesinde en çok mahkeme önündeki protestolar konu edilerek tartışılmıştır. Elif Şafak davasının Muazzez İlmiye Çığ davası ile birlikte anılması yalnızca bu gazetede görülmüş, bu davanın basında yer almaması

eleştirilmiştir. Örneğin Orhan Birgit, 22 Eylül 2006 tarihli “Elif Şafak Davası” adlı yazısında bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Hrant Dink, Orhan Pamuk, Perihan Mağden, İsmet Berkan, Hasan Cemal, Haluk Şahin ve Erol Kantarcıoğlu tüm bu davaları haklı bir yakınlık içinde izleyen bizim kamuoyunun yanı sıra AB'nin hem merkezindeki ajanları.... Peki... 301 düşünce adamları için gösterilen bu duyarlılığı, mesela 92 yaşındaki Muazzez İlmiye Çığ için kaç yazar paylaştı?”

3.5.2. Evrensel gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.7: Evrensel gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular		İfade Özgürlüğü	TCK	301	Elif Şafak	Hrant Dink
Çerçeveler						
Yasa kaldırılmsın/ çıkmasın/ değiştirilsin			2	3	3	2
Hükümet sorumlu		3		3		
Devlet sorumlu		7		2		
Devlet Şiddeti						2
Dava açmak irrasyoneldir				1		
Hiçbir koşulda düşünce suç olmasın						2
Hükümet İkiyüzlü				2		
Değişen Bir Şey Yok				3		
Piyasa/ kapitalizm					3	
Değer yüklü Temalar	Demokrasi	3			3	3
	Özgürlük	7				
	Çoğulculuk					2
	İnsan hakları	2	2			

Kimi çerçeve ve temalar sadece Evrensel gazetesinde görülmektedir. Ekonomik sistemle ilişkilendirme, sorumlu gösterme konusunda devlet ve hükümet ayırımına gitme, demokrasi teması ile birlikte çoğulculuğu da kullanma gibi etkinlikler, bu gazetenin politik yöneliminden kaynaklanan farklılıklardır.

3.5.3. Hürriyet gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.8: Hürriyet gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Çerçeveler	Konular							
	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Musa Kart	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Perihan Mağden	Hrant Dink
Yasakçı	1		2	1		2		
AB'ye/ dünyaya/ batıya/ rezil oluyoruz		2			8	4		4
Yasa belirsiz			4		2			
Yasa kaldırılсын/ çıkmasın/ değiştirilsin		2	4		2			
Katılmıyorum ama yargılanmasın						3		
Medya sorumlu		1						
Hükümet sorumlu								2
Suç İşlenmemiştir								2
AB		2			2			
AB (olumsuz)						1		
AB İçin Değil						1		
Dava açmak tahammülsüzlük				1				
Dava açmak irrasyonel	3				6			
İnsani ilgi (olumlu)					3		1	1
İnsani ilgi (olumsuz) Nobel/ ün/ samimiyetsizlik						6		
Protestolar			3		2		1	
İhanet								
Biz de acı çektik						2		
Değer yükü Temalar	Çağdışı				2			
	Demokrasi		4	1				
	Özgürlük				1			
	Atatürk	1						

“Hürriyet gazetesinde, Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi, Orhan Pamuk davası dışında kalan konularda davanın açılmasını haklı bulan ya da davalı kişiye olumsuz özellikler atfeden bir çerçeve gözlemlenmemiştir. Orhan Pamuk davası ile ilgili olarak belirlenen tarihler arasında çıkan 7 yazıdan 6’sında olumsuz değer yüklenen “açıklamayı Nobel için, şöhret için yaptı” şeklindeki samimiyetsizlik çerçevesi kullanılmıştır. İfadeler yanlış ve/veya samimiyetsiz bulunmasına rağmen açıkça suçtur, hakarettir şeklinde tanımlanmamıştır.

3.5.4. Ortadoğu gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.9: Ortadoğu gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular		İfade Özgürlüğü	TCK	301	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Aydar Eysi	Hrant Dink
AB/ ABD (olumsuz)		8		5	5	17	1	4
Sorumlu hükümet					2			
Yargılamalara ilişkin	Bağımsız yargı					16		9
	Yargıya baskı	2	1		2			
	Sömürge		1			23		
Suç işlenmiştir					6	26		
İnsani ilgi (olumsuz)						9		3
Protesto çağrısı					4	11		
Hocalı Katliamı		2				6		
Biz – onlar								19
İfadelere ilişkin	Bölücülük					15		12
	İhanet				4	30		
	Kökten dincilik						1	
	Ayrımcılık	6						
	İftira					27		
	Sövmek				4	32		
	Hakaret etmek	4			3	14		
Değer yüklü eşleşmeler	Öcalan / PKK					11		11
	Yahudi					8		
	Ermeni	11						

Ortadoğu gazetesinde örnekleme alınan hiçbir dava olumlu olarak çerçevenmemiştir. 301. madde Türklüğe hakareti engelleyen madde olarak tanımlanmış, davaların açılması ya da davalının hüküm giymesi yargı bağımsızlığıyla ilişkilendirilmiştir. Joost Lagendijk'in davayı izlemesi, berat kararları gibi olaylar yargıya müdahale ve sömürge olmak gibi kavramlarla çerçevenmiştir. Ortadoğu gazetesinde sık sık olumsuz değer yüklü ifadelerle başvurularak çatışma çerçevesi kurulmuştur.

3.5.5. Radikal gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.10: Radikal gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular Çerçeveler	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Berkan Ceman...	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Zarakolu	Perihan Mağden	Hrant Dink
Yasakçı/ cezalar ağır	17								
Yasa belirsiz			4		2				
Yasa kaldırılсын/ çıkmasın/ değiştirilsin			8			8			
Katılmıyorum ama yargılanmasın						2			
Yargılanmasın						4		2	2
Uygulama sorunlu					1				
Hükümet / adalet bakanı/AKP sorumlu	7	4	4						
Suç İşlenmemiştir									2
AB		2	2			19			
Dava açmak irrasyonel				1	3				
İnsani ilgi (olumlu)						6			
İnsani ilgi (olumsuz)Nobel/ ün/ samimiyetsizlik						2			
Protestolar	4		6	2	4	5			2
AKP samimiyetsiz	2								
İfade özgürlüğü tanımı	2			1					
Hukuk	5	3			2				
Hiçbir koşulda düşünce suç olmasın	17					5	1	2	
Değişen bir şey yok		2							
Değer yüklü Temalar	Az gelişmişlik					4			
	Demokrasi	12		7		4	6		3
	Özgürlük	7		6			16		4
	Batı normları/ evrensel normlar		2	7			4		2
	İnsan hakları			4					

Radikal gazetesinde örnekleme alınan davalar genel olarak ifade özgürlüğü ile çerçevelenmiş olumsuz çerçeveleme kullanılmamıştır. Orhan pamuk'a ilişkin kullanılan samimiyetsizlik çerçevesi "otuzbin kürt bir milyon ermeni öldürüldü" ifadesi için değil bunu

kendisinden başka dile getiren olmadığını söylediği için kullanılmıştır. Ragıp Zarakolu davası yalnızca Murat Çelikkan'ın 2 Mart 2005 Tarihli "İki Yıl Önce Dün" başlıklı yazısında, bu gazetede yer bulabilmiştir.

3.5.6. Sabah gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.11: Sabah gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular Çerçeveler	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Musa Kart	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Berkan Ceman...	Perihan Mağden	Hrant Dink
Yasakçı/ cezalar ağır	8	2							
AB'ye/ dünyaya/ batıya/ rezil oluyoruz					4	17			
Yasa belirsiz			3						
Yasa kaldırılсын/ çıkmasın/ değiştirilsin		3	4						2
Katılmıyorum ama yargılanmasın						7	1		
Uygulama sorunlu						3			3
Hükümet/ adalet bakanı/ AKP sorumlu	2					4	2		
Suç İşlenmemiştir									2
AB	5	1	3	1	2	20	1		
AB İçin Değil									1
Dava açmak tahammülsüzlük				3					
Dava açmak irrasyonel					2				
İnsani ilgi (olumlu)					3			2	1
İnsani ilgi (olumsuz) Nobel/ ün/ samimiyetsizlik						12			
Protestolar					1	7		1	
AKP ikiyüzlü		1							
Değer yükü Temalar	Çağdışı								
	Demokrasi	6		2	1	2	2		
	Özgürlük	8				4			
	Atatürk	2							

Sabah gazetesinde davalarla ilgili en çok Avrupa Birliği ile ilgili çerçevelere rastlanmıştır. Gazetede kullanılan "Avrupa Birliği için değil kendimiz için yasayı değiştirmeliyiz/ yargılamayı yapmamalıyız" çerçevesi ve ifade özgürlüğünü ortak değer

olarak görülen Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirme, Sabah gazetesi ile birlikte Hürriyet ve Cumhuriyet gazetesinde de yer almakta, diğer gazetelerde bu ifadeler yer bulamamaktadır.

3.5.7. Yeni Şafak gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.12: Yeni Şafak gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular		İfade Özgürlüğü	TCK	301	Musa Kart	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Aydar Eygi	Perihan Mağden	Hrant Dink
Yasakçı/ cezalar ağır						8			1	
AB'ye/ dünyaya/ batıya/ rezil oluyoruz							6		1	
Yasa belirsiz				3				1		
Yasa kaldırılmsın/ çıkmasın/ değiştirilsin			6	2	1	2	4			3
Hükümet / AKP sorumlu		2								
Başbakan/ hükümet sorumlu değil	Avukatlar / danışmanlar sorumlu				5					
	Adalet bakanı sorumlu					2	4			
	Medya sorumlu	2	1				2			
	CHP sorumlu			2						
	Zihniyet/ Resmi tezler sorumlu	4	3	2						
Uygulayıcı sorumlu		2	4	2			5			2
Suç İşlenmemiştir					8			2	1	1
AB		3		2			6			2
Dava açmak tahammülsüzlüktür					4					
Protestolar							5			2
Mahkeme kararları/ davanın açılması ideolojik							2	2		
İfade özgürlüğü hakareti kapsamaz		1								
Hiçbir koşulda düşünce suç olmasın					6		6			
Değişen bir şey yok			3							
Değer yüklü Temalar	Çağdaşlık						2		1	
	Demokrasi	4					2			
	Özgürlük	6		2			6	2		
	Batı normları/ evrensel normlar						2		1	

Örnekleme alınan davalar Yeni Şafak gazetesinde de Radikal gazetesine benzer şekilde ifade özgürlüğü ile ilişkilendirilmiştir. Bu gazetede davaların, yasanın sorumlusunun hükümet olduğu 2 kez ifade edilirken sorumluların hükümetin dışında ya da hükümetten bağımsız olduğuna 41 kez işaret edilmiştir. Yalnızca bu gazetede, sorumlu olarak Cemil Çiçek, hükümetten belirgin şekilde ayrı tutularak gösterilmiştir. Yine aynı gazetede 301'in değişmemesinin sorumlusu CHP olarak gösterilmiştir. Musa Kart davasını Başbakanın kendisi değil avukatları açmıştır şeklindeki ifadelere de yine sadece bu gazetede rastlanmıştır. Sorumluların başbakan ya da hükümet olmadığı konusundaki örneklerden biri Ahmet Kekeç'in 26 şubat 2005 tarihinde yazdığı "Kedidir Kedi" başlıklı yazısıdır. Ahmet Kekeç, "eminim Başbakanın bilgisi haricinde gerçekleşiyordur bu işler ve umarım bazı avukatların işgüzarlığıdır" şeklinde bir ifadeyle Başbakanı açılan davadan ayırmaya çalışmakta, en azından böyle olmasını temenni etmektedir.

3.5.7. Zaman gazetesindeki yazılarda yer alan çerçeveler

Tablo 3.13: Zaman gazetesinde yer alan çerçevelerin konulara göre dağılımı

Konular Çerçeveler	İfade Özgürlüğü	TCK	301	Musa Kart	Elif Şafak	Orhan Pamuk	Aydar Eydi	Perihan Mağden
Yasakçı/ cezalar ağır		1			2			
AB'ye/ dünyaya/ batıya/ rezil oluyoruz					4			
Yasa belirsiz			2					
Yasa kaldırılmalı/ çıkmalı/ değiştirilsin	2	1	2					
Medya öz denetim uygulanmalı	1							
Uygulayıcı Sorumlu			3					
Zihniyet/ Resmi tezler			1		2			
Yargılanmasın						2		1
İnsani ilgi (olumlu)					3			
İnsani ilgi (olumsuz) ün/ samimiyetsizlik						2		
AB						3		1
Dava açmak irrasyoneldir					2			
Protestolar								
Mahkeme kararları/						2		

davanın açılması ideolojik								
Hiçbir koşulda düşünce suç olmasın		3	2	3			1	1
Değer yükü Temalar	Çağdaşlık							1
	Demokrasi	3		3		4		
	Özgürlük	3		3		2		1

Zaman gazetesinde örnek olay olarak alınan davalarla ilgili köşe yazılarının azlığı çerçevelere de yansımıştır. En çok çerçeve 8 yazının yayınlandığı Elif Şafak davası hakkında kurulmuştur. Gazetede dikkati çeken, Yeni Şafak gazetesiyle birlikte kullandığı sorunun resmi tezlerde/zihniyette olduğuyula ilgili çözümleridir. Herkül Milas, 19 Ekim 2006 tarihinde yazdığı “Değişen Gündem ve Öncelik” adlı yazısında romanda suç aramayı hastalık olarak tanımlamış ve davanın açılmasını irrasyonelleştirmiştir. Milas, “temel sorun; korkutan-özgürlüğü kısıtlayan güvensizleştiren patolojik ortam” ifadesi ile sorumluluğu hükümet dışına taşımış, sorunu toplumsal, tarihsel koşullara bağlamıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İfade özgürlüğünün köşe yazılarında çerçevelenmesi başlıklı çalışmada, Türkiye’de açılan kimi ifade özgürlüğü davalarının medyada nasıl çerçevelendiği analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın amacı girişte belirttiğimiz varsayımlar temelinde liberal medya ve demokrasi anlayışı içerisinde medyanın demokrasiye hizmet edebilmesinin birincil koşulu olarak görülen ifade özgürlüğünün nasıl çerçevelendiğini ortaya koymaktır. Bu amacı ortaya koyabilmek için sadece benzer olan çerçeveleri değil, farklı olan çerçeveleri de içeren gazeteleri seçmeye çalıştık. İdeolojik- politik yönelimleri ve mülkiyet yapıları farklı sekiz gazete davalar açısından önemli bulunun tarihlerde tarandı, ilgili köşe yazılarının çerçeveleri çözümlendi. Gazeteler; Cumhuriyet, Evrensel, Hürriyet, Ortadoğu, Radikal, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman olarak seçildi. Araştırmanın sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz.

İfade özgürlüğü yaygın olarak benimsenen bir özgürlük olduğu için medya tarafından genelde olumlu çerçevelerle tartışılmaktadır.

Araştırmada hiçbir gazetede ifade özgürlüğünün doğrudan olumsuz çerçevelendiği görülmemiştir. Davalara konu olan ifadeler olumsuz olarak çerçevelenmişse, çerçeveler ifade özgürlüğü bağlamının dışında kurulmuştur. Örnek olarak alınan davaların hiçbirisinin olumlu olarak çerçevelenmediği Ortadoğu gazetesi dahil olmak üzere olumsuz olarak çerçevelenen tüm davalar ya başka bağlamda ele alınmış ya da davalara konu olan ifadelerin ifade özgürlüğü sınırlarının dışında olduğu ifade edilmiştir.

Medya, ifade özgürlüğü davalarında soruna değil olaylara ve kişilere odaklanmaktadır.

İfade özgürlüğünü konu alan yazılarda soruna ilişkin çerçeveler kullanılmamıştır. Soruna ilişkin çerçeveler olayları genel ve soyut olarak ele alır, konuları bağlamları içinde tartışır. Soruna özgü tematik çerçevelenmede sorunun nedeni olarak da çözümleyicisi olarak da toplum gösterilir. Evrensel gazetesinde devlete ve ekonomik sisteme dayalı neden gösterme, soruna ilişkin çerçeveler sıklıkla kullanılmıştır. Bunun dışında Yeni Şafak gazetesinde resmi söyleme yapılan atıflar, grupları, kurumları sorunun nedeni olarak göstermektedir. Bu nedenle soruna ilişkin çerçeveler olarak değerlendirilemez. Radikal

gazetesinde soyut olarak sürdürülen hukuk tartışmaları ise sorun tanımlama olarak değerlendirilmelidir.

Bu nedenle köşe yazılarında soruna ilişkin çerçevelerin yok denecek kadar az kullanıldığı, öte yandan davaların sıklıkla olaylarla ilişkilendirilerek ele alındığı söylenebilir. Örneğin mahkeme önünde yaşanan protestolara sık sık atıf yapılmış, bu yolla özellikle Perihan Mağden, Elif Şafak ve Hrant Dink ile insani ilgi kurulmuştur. Bu anlatılarda, olay haberlerine özgü bir anlatım olduğu düşünülen “kurban merkezli” yaklaşım kullanılmıştır. Başka davalarda da protestolar olmasına karşın o davalarda, korku, annelik gibi davalıyı kurbanlaştıran ve kurbanı merkeze alan temaların kullanılmadığı gözlenmiştir. Bu tür temaların ikisi kadın biri azınlık mensubu olan 3 davalı için kullanılması dikkat çekicidir.

Medya, ifade özgürlüğü davalarını, ifade özgürlüğüyle değil, davalara yol açan kişilerle adlandırmaktadır.

Davaların Hrant Dink Davası, Orhan Pamuk Davası, Elif Şafak davası şeklinde anılması tartışmanın kişiler üzerinden yürümesini kolaylaştırmıştır. Yukarıda bahsi geçen “kurbanlaştırmanın” dışında yazarların kitaplarının ya da yazı dillerinin konuşulmasına, iyi niyetli, patavatsız ya da kötü niyetli kişiler olarak değerlendirilmelerine neden olmuştur. Bu şekilde kişilerin geçmişleri, alışkanlıkları, yaşam koşulları da tartışmaya açılabilmiştir.

Türkiye’de gazetelerde içsel çoğulculuktan çok dışsal çoğulculuk söz konusudur. Gazeteler ifade özgürlüğü davalarına içsel bir tutarlılıkla yaklaşmaktadırlar.

Hürriyet, Sabah ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan Orhan Pamuk davası yazıları dışında, hiçbir gazetede aynı dava için olumlu ve olumsuz çerçevelerin bir arada kullanıldığı gözlemlenmemiştir. Ayrıca kimi çerçevelerin ve/veya temaların tek bir gazetede kullanıldığı, belirli çevrelerde de gazetelerin yayın politikalarına göre ortaklaştığı gözlemlenmektedir. Örneğin: Cumhuriyet, Sabah ve Hürriyet’te Atatürk’ün sözlerine gönderme yapılmış, yine bu 3 gazetede “İfade özgürlüğünü AB için değil kendimiz için sağlamalıyız” çerçevesi baskın olarak kurulmuştur. Ayrıca 1992 yılında yaşanan “Hocalı katliamı” ile ilişkilendirme sadece Cumhuriyet ve Ortadoğu’da yer bulmuştur. Sadece Cumhuriyet gazetesinde Elif Şafak’la birlikte Muazzez İlmiye Çığ’a yer verilmiş, diğer gazeteler bu davaya yer vermediği için eleştirilmiştir. Ortadoğu gazetesi dışında Orhan Pamuk davası dışında kalan hiçbir dava açıkça olumsuz olarak çerçevelenmemiştir. Bu gazetede hiçbir dava ifade özgürlüğü bakımından çerçevelenmemiştir. Ekonomik sistemle ilişkilendirme sadece Evrensel

gazetesinde görülmektedir, yine diğer gazetelerde sıkça yer alan “hükümet sorumlu” çerçevesinin yanı sıra sorumluyu hükümet olarak değil devlet olarak tanımlamak sadece Evrensel gazetesinde açıkça gözlemlenmiştir. Sadece Yeni Şafak gazetesinde sorumlu olarak Cemil Çiçek hükümetten belirgin şekilde ayrı tutularak gösterilmiştir. Yine aynı gazetede 301’in değişmemesinin sorumlusu CHP olarak gösterilmiştir. Musa Kart davasını “Başbakanın kendisi değil avukatları açmıştır. ” şeklindeki ifadeler de yine sadece bu gazetede rastlanmıştır.

Tüm bu örnekler, Türkiye’deki gazetelerde kutuplaşmış çoğulculuğun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Orhan Pamuk davası özelinde ticari medya örnekleri olarak değerlendirebileceğimiz Hürriyet ve Sabah gazetelerinde farklı görüşlerin yer alması, bir anlamda içsel çoğulculuğun sağlanması için bir strateji olarak görülebilir. Ancak bu gazetelerde yer alan köşe yazıları da, alternatif bir görüşü değil, konuyu başka bir bağlamda kurarak yine yaygın görüşü dillendirmektedir.

Köşe yazarları egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda kanaat üretirler.

Brüksel zirvesinin medya gündemine girmesinden önce ifade özgürlüğüyle ilgili iki yazının çıkması, bu yazıların da konuyu olumsuz olarak çerçevelemesi, konunun aslında Avrupa Birliği’ne girişle birlikte ele alınmaya başlandığının göstergesidir.

Ticari medyadaki köşe yazarları toplumsal yapı içerisindeki egemen sınıfların çıkarlarına hizmet edecek şekilde kitlesel rıza elde etmek için kanaat üretirler. Bu nedenle Avrupa Birliği’ne katılım müzakerelerinin başlaması için önemli bir belirleyen olan ifade özgürlüğünün bu dönemde köşe yazarlarının gündemine girdiği söylenebilir. Politik paralelliği yüksek olan gazetelerde neden 2004 öncesi köşe yazılarına yansımadağı ise ticari medyanın politik paralelliği yüksek gazetelerin gündemini de belirleme gücü olarak değerlendirilebilir.

Seçilen davaların medyada yer alma sıklıkları göz önüne alınarak seçildikleri düşünülürse, ifadelerin ancak egemen görüşle çatıştığında dava konusu olduğu ve medyada yer bulabildiği fikri doğrulanır. Bu nedenle ifade özgürlüğü çerçevesinde bir araya gelebilecek örnek olayları incelemek, kamuoyunda yer eden çatışma konularını incelemek anlamına gelir. Seçilen örnek olaylarda “Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni alenen aşağılama” iddiasıyla TCK’nın 301. maddesinden açılmış davalar ve “Görülmekte olan bir dava kesin kararlar sonuçlanıncaya kadar, bu dava ile ilgili hâkim veya

mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan ile ilgili olan davalar ve yargıyı etkileme” iddiasıyla 5187 sayılı basın kanununun 19 maddesinden açılmış davaların Ermeni sorunuyla ilişkilendiği görülmektedir. Diğer davalar ise “Halkı, askerlik hizmetinden soğutacak etkinlikte teşvik veya telkinde bulunmak veya propaganda yapmak” iddiasıyla TCK’nın 318. maddesinden, “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşışılama” başlığı altında TCK’nın 216. maddesinden ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlara İlişkin Kanun’un 1. maddesinden açılmıştır. Bu davaların yalnızca birinin Basın Kanununa muhalefetten açıldığı görülmektedir. Dava açılan yazıların içeriği göz önüne alındığında, davaların tarihsel olarak üretilmiş “bölünme” korkusuyla ilişkili olduğu ya da ilişkilendirildiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Adaklı G., **Türkiye'de Medya Endüstrisi - Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2006.

Alexander S., **Resting in the Court of Reason: Kant's Resolution to the Antinomy of Pure Reason**,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Georgia State Üniversitesi, 2007.

Al-Zuhayyan A., **A Construction of Saudi Arabia's Social Reality Before and After September 11, 2001 by US Mainstream Television News Organizations in Relation to US Government Officials' News Framing**, Yayınlanmamış Doktora tezi, The University of Memphis, USA, 2006.

Aydos-Özdemir S., "İslami Çevrelerdeki Dönüşüm ve Dindar Bir Gazeteci: Fehmi Kuru" **Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, (2002), 127-143.

Bali R. N., "Yeni Aristokratlar: Köşe Yazarları", **Birikim**, Sayı:117, (1999), s. 48-56.

Baran S. J. ve Davis D. K., **Mass Communication Theory: Foundations, Ferment, and Future**, Thomson Wadsworth, Belmont, USA, 2006.

Bateson G., **Steps to an Ecology of Mind**, The University of Chicago Press, Illinois, 1973.

Bauman R. A., **Human Rights in Ancient Rome**, Routledge, London, 2000.

Benford R. D., "Frame Disputes within the Nuclear Disarmament Movement", **Social Forces**, March, Vol. 71, No. 3, (1993), 101-118.

Benford R. D., **Framing Activity Meaning and Social Movement Participant: The Nuclear Disarmament Movement**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Texas, 1987.

Benford R. D. ve Snow D.A., "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment", **Annual Review of Sociology**, Vol. 26, (2000), 611-639.

Benford, R.D. ve Hunt S.A., "Interactional Dynamics in Public Problems Marketplaces: Movements and the Counterframing and Reframing of Public Problems", **Challenges and Choices: Constructionist Perspectives on Social Problems**, Der. Holstein J. A. ve Hawthorne G. M., 53-86, NewYork, Aldine de Gruyter 2003.

Bennett W. L., "Constucting Publics and Their Opinions", **Political Communication**, Vol. 10, No:2, (1993), 101-120.

Benson D. A., **The Fractional Advection-Dispersion Equation: Development and Application**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Nevada Reno, 1998.

Berbrier M., "Making Minorities: Cultural Space, Stigma Transformation Frames, and the Categorical Status Claims of Deaf, Gay, and White Supremacist Activists in Late Twentieth Century America", **Sociological Forum**, Vol. 17, (2002), 553-591.

Berinsky A.J. ve Kinder D.R., "Making Sense of Issues Through Media Frames: Understanding the Kosovo Crisis", **The Journal of Politics**, Vol. 68, No. 3, (2006), 640-656.

Bilgin F., **Köşe Yazarlarının 11 Eylül Olaylarına Yaklaşımı**, Kocaeli Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003.

Bocok R., **Tüketim**, Çev. Kutluk İ., Dost Yayınevi, Ankara, 1997.

Boğa G., **An Analysis of The Role of Media in Conflict Escalation: The Case of The Armenian Conference in Turkey**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi, 2006.

Boratav K., **İstanbul ve Anadolu'dan Sınıf Profilleri**, Tarih Vakfı/Yurt Yayınları, İstanbul, 1995.

Bourdieu P. ve Wacquant L., **An Invitation to Reflexive Sociology**, University of Chicago Press, Chicago, 1992.

Bourdieu P. ve Wacquant L., **Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar**, Çev. Ökten N., İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

- Bourdieu P., **Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste**, Çev. Nice R., 1984.
- Bourdieu P., **In Other Words**, Polity Press, Cambridge, 1990.
- Bourdieu P., **Pratik Nedenler**, Çev. Tufan H., Kesit Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- Bourdieu P., **Toplumbilim Sorunları**, Çev. Ergüden İ., İstanbul, Kesit Yayıncılık, 1997.
- Bourdieu P., **Sanatın Kuralları**, Çev. Sevil N. K., YKY Yayınları, İstanbul, 1999.
- Bourdieu P., **Televizyon Üzerine**, Çev. Ilgaz T., İstanbul, YKY, 2000.
- Bourdieu P., “The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field”, **Bourdieu and the Journalistic Field**, Der. Benson R. ve Neveu E., 29-47, Cambridge, Polity 2005.
- Bölükbaşı İ., **Avrupa Birliği Sürecinde Farklı İdeolojik Kamplardaki Gazete ve Köşe Yazarlarının Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.
- Brants K. ve Neijens P., “The Infotainment of Politics”, **Political Communication**, Vol. 15, (1998), 149-164.
- Brubaker R., “Rethinking Classical Theory: The Sociological Vision of Pierre Bourdieu”, **Theory and Society**, Vol. 14, (1985), 723-744.
- Calhoun C., “Habitus, Field and Capital: The Question of Historical Specificity”, **Bourdieu: Critical Perspectives**, Der. Calhoun C., Lipuma E. ve Postone M., 61 - 88, University of Chicago Press, Chicago, 1993.
- Calhoun C., “Habitus, Field and Capital: Historical Specificity in the Theory of Practice”, **Critical Social Theory**, Der. Calhoun C., Lipuma E. ve Postone M., 132 - 162, Blackwell Publishers, Oxford, 1995.
- Calhoun C., “Pierre Bourdieu”, **The Blackwell Companion to Major Social Theorists**, Der., Ritzer G., 696-730, Blackwell Publishers, Oxford, 2000.
- Calhoun C., “Bourdieu Sosyolojisinin Ana Hatları”, **Ocak ve Zanaat**, Der. Çeğin G. Göker E. Aralı A. Tatlıcan Ü., 77 - 131, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2007.

- Callaghan K. ve Schnell F., "Assessing the Democratic Debate: How the News Media Frame Elite Policy Discourse", **Political Communication**, Vol. 18, (2001), 183-213.
- Carragee K.M. ve Roefs W., "The Neglect of Power in Recent Framing Research", **Journal of Communication**, Vol. 54, No. 2, (2004), 214-237.
- Chomsky N., "Uluslararası Terörizm: Görünüş ile Gerçek", **Terörizm Efsanesi**, Der., George A., Edward S. Herman, O'Sullivan G., Chomsky N., 7-49, Ayraç, Ankara, 1999 .
- Conrad P., "Genetic Optimism: Framing Genes and Mental Illness in the News", **Culture Medicine and Psychiatry**, Vol. 25, No. 2, (2001), 225-247.
- Couldry N., "Disrupting the Media Frame at Greenham Common: A New Chapter in the History of Mediations?" **Media, Culture & Society** Vol. 21, No. 3, (1999), 337-358.
- Cramer F. H., "Bookburning and Censorship in Ancient Rome: A Chapter from the History of Freedom of Speech", **Journal of the History of Ideas**, Cilt 6, No. 2, (1945), 157-196.
- Çetin H., "Liberalizmin Temel İlkeleri.", **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, (2000), 219-237.
- D'Angelo P., "News Framing as a Multi-Paradigmatic Research Program: A Response to Entman", **Journal of Communication**, Vol. 52, (2002), 870-888.
- Dahinden U., "Framing: A Decade of Research Experience", Conference Papers of International Communication Association, 2005 Annual Meeting, New York, 2005.
- De Fleur M. L. ve Ball-Rokeach S., **Theories of Mass Communication**, Longman, New York, USA, 1989.
- De Vreese C. H., "The Effects of Frames in Political Television News on Issue Interpretation and Frame Saliency", **Journalism & Mass Communication Quarterly**, Vol. 81, No. 1, (2004), 36-52.
- De Vreese C. H., "News Framing: Theory and Typology", **Information Design Journal**, Vol. 13, No. 1, (2005), 51-62.

De Vreese C.H. ve Boomgarden H., “Valenced News Frames and Public Support For The EU”, **Communications**, Vol. 28, (2003), 361-381.

De Vreese C.H., Peter J. ve Semetko H. A., “Framing Politics at the Launch of the Euro: A Cross-National Comparative Study of Frames in the News”, **Political Communication**, Vol. 18, No. 2, (2001), 107-122.

Diken B., “Melezlik ve Sosyal Teori”, **Toplum ve Bilim**, Sayı 73, (1997), 74-110.

Doğan İ., **Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum**, Alfa Kitabevi, İstanbul, 2002.

Domke D., Shah D.V. ve Wackman D. B., “Moral Referendums: Values, News Media, and the Process of Candidate Choice”, **Political Communication**, No.15, (1998), 301-321.

Donohue G.A., Tichenor P.J. ve Olein C. N., “A Guard Dog Perspective On The Role Of Media”, **Journal of Communication**, Vol. 45, No. 2, (1995), 115-132.

Downey J., Koenig T., “Is There a European Public Sphere? The Berlusconi-Schulz Case”, **European Journal of Communication**, Vol. 21, No. 2, (2006), 165-187.

Druckman J. N., “On the Limits of Framing Effects: Who Can Frame?”, **The Journal of Politics**, Vol. 63, No. 4, Kasım (2001), 1041-1066.

Durant J., Bauerw., Gaskell M. G., **Biotechnology in the Public Sphere: A European Sourcebook**, Cromwell Press, London,1998.

Durfee J.L., “Social Change” and “Status Quo” Framing Effects on Risk Perception: An Exploratory Experiment”, **Science Communication**, Vol. 27, No. 4, June, (2006), 449-459.

Durna T., **Türk Basımında Avrupa Birliği: Köşe Yazılarında Adaylık Sürecinin Sunumu (3-24 Aralık 1999)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Dye T., **Top Down Policymaking**, Chatham House Publishers Seven Bridges Press, LLC New York, London, 2001.

- Edelman M., "Contestable Categories and Public Opinion", **Political Communication**, UK, Vol. 10, No. 3, (1993), 231-242.
- Edgar A. ve Sedwick P., **Cultural Theory: The Key Thinkers**, Routledge, London, 2002.,
Entman R.M., "Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11", **Political Communication**, Vol. 20, (2003), 415 - 432.
- Entman R.M., "Framing US Coverage of International News: Contrasts in Narratives of The KAL and Iran Air Incidents", **Journal of Communication**, Vol.41, No.4, (1991), 6-27.
- Entman R.M., "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", **Journal of Communication**, Vol. 43, No. 4, (1993), 51-58.
- Entman R. M., "Framing Bias: Media in the Distribution of Power", **Journal of Communication**, Vol. 57, No. 1,(2007), 163-173.
- Entman R. M., "Theorizing Mediated Public Diplomacy: The U.S. Case", **The International Journal of Press/Politics**, Vol. 13, No. 2, (2008), 87-102.
- Entman R. ve Rocecki A., "Freezing Out the Public: Elite and Media Framing of the U.S. Anti-Nuclear Movement", **Political Communication**, Vol.10, (1993), 155-173
- Ercan G. S., **Gazete Köşe Yazılarında Dil Kullanımı: Kaçınmalar ve Cinsiyet Değişkeni**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Erdoğan İ. ve Alemdar K., **Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi**, Erk Yayınları, Ankara, 2005.
- Eser F. ve D'Angelo P., "Framing the Press and the Publicity Process A Content Analysis of Meta-Coverage in Campaign 2000 Network News", **American Behavioral Scientist**, Vol. 46, No. 5, (Ocak 2003), 617-641.
- Foucault M., **Doğruyu Söylemek**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001.
- Francis S., Joseph T., **Encyclopedia of World Great Poets**, Anmol Publications, India, 2004.

Freeman M., **İnsan Hakları: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım**, Birleşik Yayınları, Ankara, 2008.

Gamson W.A., Croteau D., Hoynes W. ve Sason T., "Media Images and Social Construction of Reality", **Annual Review of Sociology**, Vol. 18, (1992),373-393.

Gamson W.A. ve Meyer D., "Framing Political Opportunity", **Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures and Cultural Framing Politics**, Der. Mc Adam D., Mc Carthy J. D. ve Zald M. N., 275-291, Cambridge University Pres, Cambridge, 1996.

Gamson W.A. ve Modigliani A., "Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach", **The American Journal of Sociology**, Vol. 95, No. 1, (Temmuz 1989), 1-37.

Gamson, W. A., **Talking Politics**, New York: Cambridge University Pres, Cambridge, 1992.

Gan F. ve Teo J. L. ve Detenber B. H., "Framing The Battle for the White House: A Comparison of Two National Newspapers'Coverage of the 2000 United States Presidential Election", **Gazette: The International Journal for Communication Studies**, Vol. 67, No.5, (2005), 441-467.

Gerhards, J., Neidhardt F. ve Rucht D., **Zwischen Palaver und Diskurs: Strukturen öffentlicher Meinungsbildung am Beispiel der deutschen Diskussion zur Abtreibung**, Westdeutscher Verlag, Opladen, 1998.

Gitlin T., **The Whole Word is Watching: Mass Media in The Making and Unmaking of The New Left**, Uiversity of California Press, Berkeley, 1980.

Gofman E., **Frame Analysis: An Essey on The Organisation of Experience**, Harper and Row, New York, 1974.

Göker E., "Ekonomik İndirgemeci mi Dediniz?", **Ocak ve Zanaat Der.** Çeğin G. Göker E. Aralı A. Tatlıcan Ü., 277 - 303, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Gösterişli M. E., **Spor Gazeteciliğinde Nesnellik:Fanatik, Fotomaç Spor Gazeteleri ve Star Gazetesi Köşe yazıları İçerik Çözümlemesi** , Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Graber D. A., **Processing the News: How People Tame the Information Tide**, New York, Longman. 1984.

Graber D. A., **Mass Media and American Politics** (6. Basım), Congressional Quarterly Press, Washington, 2002.

Graber, D.A., **Mass Media and American Politics** (3. Basım), Washington DC, Congressional Quarterly Press, 1989.

Gramsci A., **Hapishane Notları**, Çev. Tokatlı A., İstanbul, Gerçek, 2003

Guyer P., "Kant, Immanuel", **Routledge Encyclopedia of Philosophy**, Der. Craig E., Routledge, London, 2004.

Gürel N., **Şu Bizim Medya**, Bas-Has Yayınları, İstanbul, 2004.

Hall S., "Ideology", **International Encyclopedia of Communication**, Der. Barnouw E., 307-311, Oxford University Press, 1989.

Hallahan K., "Seven Models of Framing: Implications for Public Relations", **Journal of Public Relations Research**, Vol. 11, No. 3, (1999), 205-242

Haller B. ve Ralph S., "Not Worth Keeping Alive? News Framing of Physician-Assisted Suicide in the United States and Great Britain", **Journalism Studies**, August, Vol. 2, No.3, (2001), 407 - 421.

Hallin D. C. ve Mancini P., **Comparing Media Systems Three Models of Media and Politics**, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

Hayden J., "Explaining the Collapse of Communism in Poland: How the Strategic Misperception of Round Table Negotiators Produced an Unanticipated Outcome", **The Journal of Communist Studies and Transition Politics**, Vol. 17, No.4, (2001) 108-29.

Honneth A., Hermann K. ve Bernd S., "The Struggle for symbolic Order: An interview with Pierre Bourdieu", **Theory, Culture and Society** Vol. 3, (1986), 35-51.

Hornig S. "Framing Risk: Audience and Reader Factors", **Journalism Quarterly**, Vol. 69, (1992), 679-689.

Ibarra P.R. Ve Kitsuse J.I., "Vernacular Constituents of Moral Discourse: An Interactionist Proposal For The Study of Social Problem", **Reconsidering Social Constructionism: Debates in Social Problems Theory**, Der. Holstein J.A. ve Miller, Transaction Publishers, New Jersey, 1993.

Işık M., **Kitle İletişim Teorilerine Giriş**, Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya, 2002.

Iyengar S., "Siyasette Erişim Yanlılığı: Televizyon Haberleri ve Kamuoyu", **Medya Kültür Siyaset Çev./Der. İrvan S.**, Ankara, Ark Yayınları, 1997.

Iyengar S., **Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues**, The University of Chicago Press, Chicago, USA, 1991.

İnal M. A., **Haberi Okumak**, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996.

İnal M.A., "Kültürel Çalışmalar ve İzleyici Sorunu Üzerine", **Kuram**, Sayı 8, (1995)

İnceoğlu İ., **Siyasi Gündeme Toplumsal Cinsiyet Boyutu Katmak: Türkçe Gazetelerde Kadın Köşe Yazarları Üzerine Bir Çalışma**, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (1999- 2000).

İrvan S., "Gündem Belirleme Yaklaşımının Genel Bir Değerlendirmesi," **İletişim**, No. 9, (2001), 69-107.

İrvan S., "Cartoon Crisis and Freedom of the Press," **Akdeniz İletişim Dergisi**, Sayı 7, (2007), 27-53.

İspirli M., **Medya Gerçeği ve Haberciler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.

Jasperson A.E., Shah D.V., Watts M., Faber R.J. ve Fan, D. P. "Framing and the Public Agenda: Media Effects on the Importance of the Federal Budget Deficit", **Political Communication**, Vol.15, No. 2, (1998), 205-224.

Johnson-Laird, P. N. "Mental Models in Cognitive Science", **Cognitive Science**, Vol. 4, (1980), 71-115.

Just M., Crigler A. ve Neumann R.l: "Cognitive and Affective Dimensions of Political Conceptualization" **The Psychology of Political Communication**, Der. Crigler A., 133-148, Ann Arbor, The University of Michigan Pres, 1996.

Karabulut A., **Gazete Köşe Yazılarında Dil Kullanımı: Kaçınmalar ve Cinsiyet Değişkeni**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Kaya A., "Pierre Bourdieu'nün Pratik Kuramının Kilidi: Alan Kavramı", **Ocak ve Zanaat**, Der. Çeğin G., Göker E., Aralı A., Tatlıcan Ü., 397 - 421, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Keane J., **Medya ve Demokrasi**, Çev., H. Şahin, Ayrıntı Yayınları, 2.Basım, İstanbul, 1993.

Kışlalı A. T., **Siyasal Sistemler**, İmge, Ankara, 1991.

Kline S., Karel A. ve Chatterjee K., "Media Frames and Coverage of Adoption Issues in Broadcast Media" Annual Meeting of the International Communication Association, New York, 2006.

Koçal E., **Avrupa Birliği Sürecinde Basında Milliyetçilik: Orhan Pamuk Davası Örneği**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Koenig T., "Compounding Mixed-Methods Problems in Frame Analysis Through Comparative Research", **Qualitative Research**, Vol. 6, No. 1, (2006), 61-76.

Kohring M. ve Matthes J., "The face(t)s of biotech in the nineties: how the German pres framed modern biotechnology", **Public Understanding of Science**, Vol.11, No.2, (2002), 143-154.

Kosicki G. M., "Problems and Opportunities in Agenda-Setting Research", **Journal of Communication**, Vol. 2, No. 43, (1993), 100-127.

Kruse C.R. "The Movement and the Media: Framing the Debate Over Animal Experimentation" **Political Communication**, Vol. 18, No. 1(2001), 67-87.

Kühberger A., Schulte Mecklenbeck M. ve Perner J., “The Effects of Framing, Reflection, Probability, and Payoff on Risk Preference in Choice Tasks”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, Vol. 78, No. 3, (Haziran 1999), 204-231.

Lalor S., **Mathew Tindal Freethinker: An Eighteenth Century Assault on Religion**, Continuum International Publishing Group, New York, 2006.

Lazar J., **İletişim Bilimi**, Çev. Anık C., Vadi Yayınları, Ankara, 2001.

Lee S. T., Maslog C.C ve Kim H.S., “Asian Conflicts and The Iraq War a Comparative Framing Analysis”, **The International Communication Gazete**, Vol. 68, No. 5-6, (2006), 499-518.

Lev I.P., Schneider S. L.ve Gaeth G. J. , “All Frames are not Created Equal: A Typology and Critical Analysis of Framing Effects”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, Vol. 76, No. 2, (Kasım, 1998), 149-188

Levin D.J., **Framing Peace: Examining the Impact of Social Movement Activity Upon Public Opinion**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Faculty of the School of Public Affairs of American University, Washington, 2001.

Levin I. P., Schneider S. L. ve Gaeth, G. J. “All Frames are not Created Equal: A Typology and Critical Analysis of Framing Effects” **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, Vol. 76, No. 2, (Kasım 1998), 149-188.

Levy L.W., **Blasphemy: Verbal Offense Against the Sacred, From Moses to Salman Rushdie**, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1995.

Luther C. A ve Miller M. M., Framing of The 2003 U.S.-Iraq War Demonstrations: an Analeysis of News And Partisan Texts, **Journalism and Mass Communication Quarterly**, Vol. 82, No.1, (2005), 78 -96.

Mann N., “The Origins of Humanism”, **The Cambridge Companion to Renaissance Humanism**, Der. Craye J., Cambridge University Press, Cambridge, 1996.

Marshall G., **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Akınhay O. ve Kömürcü D., Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1999.

Maslog C.C., Lee S.T.ve Kim H.S., "Framing Analysis of a Conflict: How Newspapers in Five Asian Countries Covered the Iraq War", **Asian Journal of Communication**, Vol. 16, No. 1, March, (2006) 19-39.

McCarthy J.D., McPhail C. ve Smith J., "Images of Protest: Dimensions of Selection Bias in Media Coverage of Washington Demonstrations, 1982 and 1991", **American Sociological Review**, Vol. 61, No.3, (Haziran 1996), 478-499.

McCombs M.E., **Setting the Agenda: The Mass Media and Public Opinion**, Polity Press, Cambridge, UK, 2004.

McCombs M.E. ve Shaw D.L., "The Agenda-Setting Function of Mass Media", **Public Opinion Quarterly**, Vol. 36, (1972), 176-187.

McLeod J.,M., Kosicki G. M. ve Pan Z., "Medya Etkilerinin Anlaşılması ve Yanlış Anlaşılması" **Medya Etki Araştırmaları**, Çev./Der. Çebi M. S., Alternatif Yayınları, Ankara, 2003.

McLeod, D. M. ve Detenber B. H., "Framing Effects of Television News Coverage of Social Protest", **Journal of Communication**, Summer, Vol. 43, No.3, (1999), 3-23.

McQuail D., Windahl S., **İletişim Modelleri**, Çev. Küçükkurt M., İmaj Yayınları, Ankara, 1993.

Miller, M.M. ve Riechert B.P., "The Spiral of Opportunity and Frame Resonance: Mapping the Issue Cycle in News and Public Discourse", **Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World**, Der. Reese S.D. , Gandy O.H,ve Grant A E., Lawrence Erlbaum Associates, 2001.

Mills C. W., **İktidar Seçkinleri**, Çev. Oskay Ü., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974.

Mouzelis N., "Katılımcı - Toplumsal Bütün Sorunu: Parsons, Bourdieu, Giddens", **Ocak ve Zanaat**, Der. Çeğin G., Göker E., Aralı A., Tatlıcan Ü., 77 - 131, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Mutlu E., **İletişim Sözlüğü** (5. Basım), Ankara, Ayraç Kitapevi, 2008

Nelson T.E., Clawson R.A. ve Oxley M., "Media Framing of a Civil Liberties Conflict and its Effect on Tolerance", **The American Political Science Review**, Vol. 91, No. 3, (1997), 567-583.

Neumann E.N., **Spiral of Silence: Public Opinion-Our Skin** (2. Basım), The University of Chicago Pres, Chicago, 1993.

Nicol A., Millar G. ve Sharland A., **Media, Law & Human Rights**, Blackstone Press, London, 2001.

Noonan, R.K., "Women Against the State: Political Opportunities And Collective Action Frames in Chile's Transition to Democracy", **Social Movements: Readings on Their Emergence, Mobilization, and Dynamics**, Der. McAdam D. Ve Snow D.A., 252-267, Los Angeles, Roxbury, 1997.

Patterson T.E., Donsbach W., "News Decisions: Journalists as Partisan Actors", **Political Communication**, Vol. 1, (1996), 455-468.

Price V., Nir L. ve Cappella J. N. "Framing Public Discussion of Gay Civil Unions", **Public Opinion Quarterly**, Vol. 69, No. 2, (2005), 179-212.

Price V., Tewksbury D. ve Powers E., "Switching Trains of Thought: The Impact of News Frames on Reader's Cognitive Responses", **Communication Research**, Vol. 24, No.5 Special Issue: Cultural Variability in Communication, (1997), 481-507.

Renn O., "Risikowahrnehmung: Psychologische Determinanten bei der intuitiven Erfassung und Bewertung von Risiken", **Risiko In Industriegesellschaft: Analyse, Vorsorge, Akzeptanz**, Der. Hosemann G, Erlanger Universitätsbibliothek, Erlangen, 1989.

Rothman A.J., Salovey P., "Shaping Perceptions to Motivate Healthy Behavior: The Role of Message Framing", **Psychological Bulletin**, Vol. 121, (1997), 3-19.

Rössler P., "Between Online Heaven and Cyberhell: The Framing of 'The Internet' by Traditional Media Coverage in Germany" **New Media Society**, Vol. 3, No.1, (2001), 49-66

Said E.W., **Entelektüel: Sürgün Marjinal, Yabancı.**, Ayrıntı İstanbul, 1995.

Scheff T. J., "The Structure of Context: Deciphering Frame Analysis", **Sociological Theory**, Vol. 23, No. 4, December, (2005), 368-385.

Scheufele B., "Framing-Effects Approach: A Theoretical And Methodological Critique", **Communications**, Vol. 29, (2004), 401-428.

Scheufele B., **Frames - Framing - Framing-Effekte. Theoretische Grundlegung, methodische Vorschläge sowie empirische Befunde zur Nachrichtenproduktion**, Wiesbaden, Westdeutscher Verlag, 2003.

Scheufele D.A., "Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication", **Mass Communication & Society**, Vol. 3, (2000), 297-316.

Scheufele D. ve Tewksbury D., "Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models", **Journal of Communication**, Vol. 57, (2007), 9-20.

Scheufele D., "Framing as a Theory of Media Effects", **Journal of Communication**, Vol. 49, No.1, (1999), 103-122.

Schöberl M., **Frames in der Risikoberichterstattung**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Westfälischen Universität, Münster, 1995.

Semetko H. A. ve Valkenburg P. M., "Framing European Politics: a Content Analysis of Press And Television News", **Journal of Communication**, Vol. 50 No. 2, (2000), 93-109.

Valkenburg P. M., Semetko H. A. ve De Vreese, C. H. "The effect of news frames on readers' thoughts and recall", **Communication Research**, Vol. 26, No.5, (1999), 550-569

Severin W.J. ve Tankar J. W., **İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları**, Çev. Bir A. A. ve Sever S., Kibele Sanat Merkezi, Eskisehir, 1994.

Shah D. V., **Value Judgments: News Framing And Individual Processing Of Political Issues**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Faculty of the Graduate School of the University of Minnesota, 1999.

Snow D.A., Rochford Jr. E. B., Worden S. K, ve Benford R. D., "Frame Alignment Processes, Micromobilization and Movement Participation", **American Sociological Review**, Vol.51, (1986), 464-481.

Snow R. D., "An Insider's Critique of the Social Movement Framing Perspective", **Sociological Inquiry, Special Section: Social Movements**, Vol. 67, No. 4, (Kasım 1997), 409-430.

Snow, D. A. ve Benford, R. D., "Master Frames and Cycles of Protest", **Frontiers in Social Movement Theory**, Der. Morris A.D. ve Mueller C.M., Yale University Pres, New Haven, 1992.

Spector ve Kitsuse, **Consturcting Social Problems**, New Bruswick, Transaction Publishers, 2006

Şenol L. F., **Türk Basını'nda Araştırmacı Gazetecilik**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.

Terkildsen N. ve Schnell F., "How Media Frames Move Public Opinion: An Analysis of the Women's Movement" **Political Research Quarterly**, Vol. 50, No. 4 (Aralık 1997), 879-900.

Thomas S., "Contesting Education Policy in the Public Sphere: Nedia Debates Over Policies for the Queensland School Curriculum", **Journal of Educational Policy**, Vol. 17, No. 2, (2002), 187-198.

Tılıç, L.D., **2000'ler Türkiye'sinde Gazetecilik ve Medyayı Anlamak**, Su Yayınları, İstanbul, 2001.

Tuchman G., "Telling Stories", **Journal of Communication**, September, Vol. 26, No. 4, (1976), 93-97.

Tuchman G., **Making News: A Study in the Construction of Reality**, Free Pres, New York, 1978.

Tversky, A., Kahneman, D., "Rational Choice and The Framing of Decisions", **Decision Making: Descriptive, Normative, and Prescriptive Interaction**, Der. Bell D., Raiffa D. ve Tversky A., Cambridge University Press, Cambridge, 1998.

Uysal A., **The Framing of Political Inclusion and Exclusion: Media, State, and Islamic Party Interactions in Turkey, 1995 to 1998**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Department of Sociology in the Graduate School Southern Illinois University, Carbondale, USA, 2003.

Valkenburg P. M., Cantor J., Peeters A. L., "Fright Reactions to Television, a Child Survey" **Communication Research**, Vol. 27, No.1, (Şubat 2000), 82-99.

Valkenburg P. M., Semetko H. A.ve De Vreese C. H., "The Effects of News Frames on Readers' Thoughts and Recall", **Communication Research**, Vol. 26, No.5, (1999), 550-569

Van Gorp B., Where is the Frame? A Quest for the Surplus Value in Framing Research. Çalışma, Annual Meeting of the International Communication Association Conference, Washington DC, Mayıs 2001.

Weaver D.H., "Thoughts on Agenda Setting, Framing, and Priming", **Journal of Communication**, Vol. 57, (2007), s. 142-147.

Wessler H., **Öffentlichkeit als Prozeß**, Opladen, Westdeutscher Verlag, 1999.

Wicks R.H., "Applying Schema Theory to Mass Media Information Processing: Moving Toward a Formal Model", 36th Annual Meeting of the International Communication Association, Chicago, Mayıs 1986.

Yüksel E., **Medyanın Gündem Belirleme Gücü**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2001.

Zaller J. ve Feldman S., "A Simple Theory of the Survey Response: Answering Questions versus Revealing Preferences", **American Journal of Political Science**, Vol. 36, No. 3, (Ağustos 1992), 579-616.

EK: Çalışmada Kullanılan Köşe Yazılarını Tam Listesi

Gazete Adı	Tarihi	Yazarı	Başlığı
Cumhuriyet	26.02.2004	İlhan Selçuk	Laf Salatası Üzerine Gazetecilik..
Cumhuriyet	20.02.2005	Zeynep Oral	Orhan Pamuk'u Öldürülmü mi?
Cumhuriyet	25.02.2005	Hikmet Bila	Karikatürün Kuyruğuna Basmak
Cumhuriyet	25.02.2005	Hikmet Çetinkaya	Karikatür Özgürlüktür..
Cumhuriyet	26.02.2005	Zeynep Oral	Kedi, Kedi Olalı
Cumhuriyet	02.03.2005	Hikmet Bila	Hep Aynı Oyun
Cumhuriyet	03.03.2005	Ümit Zileli	Soykırım Saldırısı Başladı!
Cumhuriyet	03.03.2005	Orhan Bursalı	Ermeni Sorun
Cumhuriyet	05.03.2005	Nilgün Cerrahoğlu	1 Nisan Şakası' mı?
Cumhuriyet	05.03.2005	Orhan Erinç	Ha Bugün, Ha 128 Yıl Önce
Cumhuriyet	06.03.2005	Oktay Akbal	minoş'a Kızılır mı?
Cumhuriyet	07.03.2005	İbrahim Yıldız	Basına Sansür
Cumhuriyet	08.03.2005	Bedri Baykam	Kuzu Demokratların Ürkek Sessizliği
Cumhuriyet	18.03.2005	vecdi Sayar	Fikir Yakmak
Cumhuriyet	18.03.2005	Deniz Som	Cezalar
Cumhuriyet	20.03.2005	Oktay Akbal	Basınla Uğraşmak Yarar Sağlamaz
Cumhuriyet	22.09.2005	Ali Sirmen	Medyamız Özgürlüğü Hak Ediyor Mu?
Cumhuriyet	25.09.2005	İlhan Selçuk	Pazarola!..
Cumhuriyet	25.09.2005	Zeynep Oral	Devletin Devlete Ettiği...
Cumhuriyet	26.09.2005	Nilgün Cerrahoğlu	Beni Niye Sansürlediniz?
Cumhuriyet	27.09.2005	Toktamış Ateş	Boşuna Bekleyişler
Cumhuriyet	29.09.2005	Ali Sirmen	Kendini Demokrasinin Merkezi Olarak Görmek
Cumhuriyet	09.10.2005	Deniz Som	Paris'te
Cumhuriyet	10.10.2005	Orhan Erinç	İfade Özgürlüğü Şimdi mi Akıllara Düştü?
Cumhuriyet	11.10.2005	Toktamış Ateş	Düşünce Özgürlüğü, Orhan Pamuk ve Hrant Dink
Cumhuriyet	13.10.2005	Ali Sirmen	Atilla İlhan'dan Hrant Dink'e Türkiye
Cumhuriyet	13.10.2005	Ümit Zileli	Yazar ve Hoca'nın "Ulusalçı" Korkusu!
Cumhuriyet	25.10.2005	vecdi Sayar	Düşünce Özgürlüğü ve Aydınlarımız
Cumhuriyet	15.12.2005	vecdi Sayar	İfade Özgürlüğü ve 10 Aralık Hareketi
Cumhuriyet	16.12.2005	İlhan Selçuk	Nereye Gidiyor Bu İşler?..
Cumhuriyet	17.12.2005	Kemal Ocak	Sarıkamış Harekatı'nın 90.Yılı
Cumhuriyet	18.12.2005	Haber	Çiçek'in Pamuk Açmazı
Cumhuriyet	18.12.2005	İlhan Selçuk	Pamuk Davasında Üçkağıt
Cumhuriyet	18.12.2005	Oktay Akbal	Pamuk Olayı Nedir?
Cumhuriyet	18.12.2005	Oral Çalışlar	Orhan Pamuk ve Yücel Davaları
Cumhuriyet	18.12.2005	Orhan Bursalı	Vahşet Kültürü
Cumhuriyet	19.12.2005	Nilgün Cerrahoğlu	Legendijk: "301'den Kurtulun!"
Cumhuriyet	19.12.2005	Erol Manisalı	Orhan Pamuk Nobel'i Garantiledi...
Cumhuriyet	19.12.2005	Orhan Erinç	Hukukumuzun Çelenk'i
Cumhuriyet	20.12.2005	Bedri Baykam	Pamuk Olayı ve "Reha Muhtar Gazeteciliği"
Cumhuriyet	20.12.2005	Deniz Som	Pamuk ile Aşkın
Cumhuriyet	20.12.2005	Hikmet Bila	Kim Özgür Dileyecek?
Cumhuriyet	20.12.2005	Hikmet Çetinkaya	Kar Yağarken...
Cumhuriyet	20.12.2005	Toktamış Ateş	Demokratik Tepki(!)
Cumhuriyet	21.12.2005	İlhan Selçuk	Keyifler Tayyip mi?..
Cumhuriyet	21.12.2005	Mümtaz Soysal	Dışta Beğenilmek

Cumhuriyet	27.12.2005	Bedri Baykam	Demokrasiyi Hazmetmek...
Cumhuriyet	27.12.2005	Gürşen Kafkas	Cumhuriyet Şehidi Kubilay
Cumhuriyet	7.02.2006	Orhan Birgit	Karikatür ve Hoşgörü
Cumhuriyet	07.02.2006	Bedri Baykam	Ermeni Sorunu ve Mehmet Aksoy/Pamuk Farkı
Cumhuriyet	10.02.2006	Deniz Som	Mesrob'ı
Cumhuriyet	20.02.2006	Hikmet Bila	Ne Özgürlüğü Demiştiniz?
Cumhuriyet	18.05.2006	İlhan Selçuk	Mhp'liler Ne Yaptıklarını Biliyorlar mı?
Cumhuriyet	03.06.2006	Hikmet Çetinkaya	Tartışma...
Cumhuriyet	11.06.2006	Zeynep Oral	Ya Milleti Hukuktan, Demokrasiden 'Soğutanlar'!...
Cumhuriyet	11.06.2006	Orhan Birgit	Karikatür ve Hoşgörü
Cumhuriyet	12.06.2006	Nilgün Cerrahoğlu	"Beni Niye Sansürlediniz?"
Cumhuriyet	22.09.2006	Deniz Kavukçuoğlu	Utanch Sabahı
Cumhuriyet	22.09.2006	Hikmet Çetinkaya	Elif Şafak Aklandı
Cumhuriyet	22.09.2006	Orhan Birgit	Elif Şafak Davası
Cumhuriyet	22.09.2006	Ali Sirmen	Kavramları Yerli Yerine Oturtmak-2
Cumhuriyet	24.09.2006	Deniz Kavukçuoğlu	Utanch Sabahı
Cumhuriyet	24.09.2006	Zeynep Oral	Bir Utanch Daha:Muazzez İlmiye Çığ Davası
Cumhuriyet	25.09.2006	Ali Sirmen	Kavramları Yerli Yerine Oturtmak
Cumhuriyet	25.09.2006	Orhan Erinç	Geç Kalan Soru
Cumhuriyet	27.09.2006	İlhan Selçuk	Sözde Ermeni Soykırımı Piyasası
Cumhuriyet	28.09.2006	İlhan Selçuk	301. Madde Neyin Nesi?
Cumhuriyet	28.09.2006	Oktay Ekinci	Muazzez İlmiye Çığ'ımıza Saygı
Cumhuriyet	11.10.2006	Ali Sirmen	İnsan Haklarında Mütakabiliyet Olmaz
Cumhuriyet	14.12.2006	Emre Kongar	Pamuk'un Nobel Konuşması
Cumhuriyet	19.03.2007	Oral Çalışlar	Ne Olacak Türkiye'nin Hali?'
Cumhuriyet	19.03.2007	Erdal Atabek	İnsan Yetiştirme Sanatı..
Cumhuriyet7 Şubat 2006	07.02.2006	Deniz Som	Karikatür
Evrensel	27.02.2004	Seyit Aslan	Evrensel ile Dayanışma
Evrensel	11.03.2004	Hüsnü Öndül	Uygulamada Özgürlükler
Evrensel	22.05.2004	Ender İmrek	Düşünce ve İfade Özgürlüğü Var mı?
Evrensel	26.09.2004	İhsan Çaralan	İfade Özgürlüğüne, 'Piyasa Kriterleri' Yle Saldırı
Evrensel	27.09.2004	Şebnem Korur Fincancı	Zinanın Gölgesinde
Evrensel	19.03.2005	Vahit Akça	Yeni Ceza Yasasında Basın Çok Özgür!
Evrensel	27.05.2005	Yücel Sarpdere	Tanrı, Türk'ü Korusun
Evrensel	27.05.2005	Kamil Tekin Sürek	Güncel
Evrensel	28.05.2005	Ender İmrek	Rojev
Evrensel	28.05.2005	Yücel Sarpdere	Günlük
Evrensel	29.05.2005	vedat İlbeyoğlu	Not
Evrensel	29.05.2005	Yücel Sayman	Özgürlük
Evrensel	30.05.2005	İhsan Çaralan	Emek Dünyası
Evrensel	30.05.2005	Şebnem Korur Fincancı	Baykuş
Evrensel	26.09.2005	Şebnem Korur Fincancı	Dünya Hala Dönüyor
Evrensel	27.09.2005	Yücel Sarpdere	İhanet!
Evrensel	13.12.2005	Kamil Tekin Sürek	İnsan Hakları
Evrensel	16.12.2005	Yücel Sarpdere	Kapı Numarası
Evrensel	31.12.2005	İhsan Çaralan	141-142,159,146,168,125,312,301'den 2006'a
Evrensel	14.05.2006	Yücel Sayman	İnanması Zor Şeyler
Evrensel	17.05.2006	Fatih Polat	Dink ve Selek Davası

Evrensel	18.05.2006	Hüsnü Ondül	Fikre Yönelen Şiddet
Evrensel	22.09.2006	Kamil Tekin Sürek	Gülünç Demokrasi
Evrensel	23.09.2006	Kamil Tekin Sürek	Yine 301
Evrensel	25.09.2006		301
Evrensel	28.09.2006	Hüsnü Ondül	İfade Özgürlüğü ve Demokrasi
Evrensel	28.09.2006	Kamil Tekin Sürek	Türklüğü Aşağılamak Serbest mi Olmalı?
Evrensel	25.12.2007	Kamil Tekin Sürek	301 Reformu
Evrensel	31.12.2007	Eylem Lodos-Nihal Topal	2007'de İnsan Haklarında İlerleme Yok
Hürriyet	03.03.2005	Ertuğrul Özkök	Ürkek Bir Muhalefet Şerhi
Hürriyet	04.03.2005	Ferai Tınç	Gazeteciye Hapis
Hürriyet	05.03.2005	Özdemir İnce	Sol, Tarih ve Hamlet Saplantısı
Hürriyet	05.03.2005	Tufan Türeç	Herşeyin Nedenini Anlatan Fotoğraf
Hürriyet	06.03.2005	Sedat Ergin	Türk Usulü Basın Özgürlüğü
Hürriyet	17.03.2005	Ertuğrul Özkök	Balans Ayarı, Ama Kime
Hürriyet	17.03.2005	Oktay Ekşi	Şimdi Tekrar Konuşalım
Hürriyet	10.05.2005	Ertuğrul Özkök	İğrenç Bir Yaratığın Peşinde
Hürriyet	14.05.2005	Ertuğrul Özkök	Uçak Fiyatı ve Emlak Fiyatı
Hürriyet	25.05.2005	Ertuğrul Özkök	Korktuğumuz Başımıza Geldi
Hürriyet	26.05.2005	Ertuğrul Özkök	Artık Yas Tutmaya Başlıyorum
Hürriyet	27.05.2005	Bekir Coşkun	Nasıl 'Vatan Haini' Oldum?
Hürriyet	27.05.2005	Oktay Ekşi	Sözde Demokrat Olmak..
Hürriyet	28.05.2005	Emin Çölaşan	Atatürk Bunu Yapardı
Hürriyet	28.05.2005	Tufan Türeç	Türk Futbol Severlere Bir Sorum Var
Hürriyet	29.05.2005	Murat Bardakçı	Meğer Ne Kadar Da Çok Tefvik Fikret'imiz Varmış!
Hürriyet	10.09.2005	Oktay Ekşi	Nobel Nasıl Alınır?
Hürriyet	23.09.2005	Ertuğrul Özkök	Anladım, Niyet Başka
Hürriyet	23.09.2005	Ertuğrul Özkök	İyi Olmadı
Hürriyet	25.09.2005	Ahmet Hakan	İlahi Cemil Bey
Hürriyet	25.09.2005	Ferai Tınç	Avrupa İçin Değil, Kendimiz İçin
Hürriyet	26.09.2005	Ahmet Hakan	Cengiz Çandar'a Savunma Taktikleri
Hürriyet	26.09.2005	Ferai Tınç	Bu Mektup Yanıtsız Bırakılmaz
Hürriyet	27.09.2005	Ertuğrul Özkök	Yumurtadan Fenerbahçe Stadı'na
Hürriyet	27.09.2005	Özdemir İnce	Ucuz Demokrasinin Yahnisi
Hürriyet	10.10.2005	Cüneyt Ülsever	Bir Yere Gidemessin Hrant Dink
Hürriyet	14.10.2005	Mehmet Ali Birant	Kuş Gribi Sadece Bir Tehlike
Hürriyet	23.10.2005	Enis Berberoğlu	Satış Yoksa Pazarlama Başarılı mı
Hürriyet	23.10.2005	Özdemir İnce	Özgün Bir Cumhuriyetçi Atilla İlhan
Hürriyet	13.12.2005	Özdemir İnce	Resmi Görelim
Hürriyet	10.05.2006	Hadi Uluengin	Vatan Yahut Dokuzlar
Hürriyet	08.06.2006	Mehmet Y. Yılmaz	Adliye Güvenliğini Sağlamak Kaimin İşi
Hürriyet	09.06.2006	Ahmet Hakan	Türkiye Sizinle Rezil Oluyor
Hürriyet	20.09.2006	Cüneyt Ülsever	301. Madde
Hürriyet	20.09.2006	Mehmet Ali Birant	Elif 301'in Fiyakasını Bozdu
Hürriyet	20.09.2006	Yalçın Doğan	İkibuçuk Bakan ve 301
Hürriyet	21.09.2006	Mehmet Y. Yılmaz	Baykal Şaka mı Yaptı Ciddi mi Konuştu
Hürriyet	21.09.2006	Oktay Ekşi	Kaç Yanlış Birden
Hürriyet	22.09.2006	Yalçın Doğan	301, Batıda 'Zarar Doğmuşsa' Var
Hürriyet	22.09.2006	Doğan Hızlan	Gölge Oyunu Bitti
Hürriyet	22.09.2006	Oktay Ekşi	Bizde Böyle Olur

Hürriyet	23.09.2006	Özdemir İnce	Zoryan Enstitüsü ile Tanışalım
Hürriyet	23.09.2006	Zeynep Göğüş	Elif Şafak Davası
Hürriyet	23.09.2006	Emin Çölaşan	Ünlü Olmanın En Kestirme Yolu
Hürriyet	24.09.2006	Ebru Çapa	Babalar
Ortadoğu		Nazif Kurucu	Tedavi Zorunluluğu
Ortadoğu	14.03.2003	Meşad Başer	Apo'nun, İblisin, Hainlerin Mahkemesi: AİHM
Ortadoğu	01.03.2004	Buğra Başkurt	Fikir Fahişeleri!...
Ortadoğu	28.09.2004	Buğra Başkurt	Sivil Toplum Örgütleri ve Ayrıştırıcılık!
Ortadoğu	10.02.2005	Orhan Karataş	Katranlı Pamuk
Ortadoğu	12.02.2005	Altemur Kılıç	Çiçek Büyürken...
Ortadoğu	12.02.2005	Fusun Nemitlu	Türkmenler'i Özyurtlarında Katlediyorlar
Ortadoğu	12.02.2005	Gökhan Yılmaz	Orhan Pamuk ve Ahmet Hakan
Ortadoğu	12.02.2005	Serdar Kuru	Orhan Pamuk Dosyası-1
Ortadoğu	13.02.2005	M.Günay Sıddıkoğlu	Kiralık Dolma Kalemler
Ortadoğu	13.02.2005	Ramazan Kaan Kurt	Türkiye:Ayrıma Uykü İlacı Konulmuş Güzel Kız
Ortadoğu	13.02.2005	Selcuk Düzgün	İşte Gerçek Yahudi!
Ortadoğu	13.02.2005	Serdar Kuru	Orhan Pamuk Dosyası-2
Ortadoğu	14.02.2005	Orhan Karataş	İçimizdeki Hainler
Ortadoğu	15.02.2005	Buğra Başkurt	Hiç Olur Mu Şaptan Şeker
Ortadoğu	22.02.2005	Yalçın Güzelhan	Pamuk Orhan'ı Kimler Niçin Konuşturdu?
Ortadoğu	22.02.2005	Yalçın Güzelhan	Orhan Pamuk'u Kimler Niçin Konuşturdu
Ortadoğu	26.02.2005	Yıldıray Çiçek	Hepimiz Orhan Pamuk'uz
Ortadoğu	26.02.2005	Abbas Bozyel	Hocalı Soykırımını Unutmadık
Ortadoğu	28.02.2005	Abbas Bozyel	Böyle Vahşet Görtlmedi
Ortadoğu	08.03.2005	Gökhan Yılmaz	Orhan Pamuk'u Savunmak
Ortadoğu	24.05.2005	Gökhan Yılmaz	Ermeni Sorununun Gerçek Zemini
Ortadoğu	24.05.2005	Orhan Tahsin	Cici-Biji Demokrasi
Ortadoğu	24.05.2005	Yalçın Güzelhan	Mehmetçikler Şehit Düşerken
Ortadoğu	26.05.2005	Serdar Kuru	Hükümdara Öğütler
Ortadoğu	27.05.2005	Orhan Tahsin	Muhabetli' Yazı
Ortadoğu	22.09.2005	Mustafa Ertekin	The Turkish ' Diaspora'
Ortadoğu	23.09.2005	Taylan Sorgun	Ab'de Şimdi De Ermeniler , 'Başkent Ankara mitingi ' ve Ders vermek...
Ortadoğu	24.09.2005	Altemur Kılıç	Orhan Pamuk'u Suçluyorum!
Ortadoğu	24.09.2005	Cihan Türker	Terörle Yaşamak
Ortadoğu	24.09.2005	Dr.Seyfi Şahin	Başbakan Kimden Yana?
Ortadoğu	24.09.2005	Ferdi Sayışman	Kasım Bey Neler Çeviriyordu?
Ortadoğu	24.09.2005	Orhan Tahsin	Bayraklı Yazı
Ortadoğu	25.09.2005	Alper F. Karabudak	Kuşatma Daralıyor...
Ortadoğu	25.09.2005	Kenan Akın	'Düşünce', Yıkıcı Eyleme Dönüşürse!
Ortadoğu	25.09.2005	Yıldıray Çiçek	Hançeri İlla Saplayacaklar!
Ortadoğu	26.09.2005	Ali Öncü	Türk İnsanı Susma
Ortadoğu	26.09.2005	Savaş Çolak	İhanet Konferansı
Ortadoğu	26.09.2005	Taylan Sorgun	Uyduruk Ermeni ve 'Ab Tabusu'
Ortadoğu	27.09.2005	Selcan Taşcı	Berktaş'ın 'Nazi' İması
Ortadoğu	27.09.2005	Zeki Saraçoğlu	Bir Buçuk milyon Ermeni Ha!!!
Ortadoğu	29.09.2005	Altemur Kılıç	Amma Da Çokmuşsunuz!
Ortadoğu	29.09.2005	Cihan Türker	Nefret ve Kini Kim Körüklüyor?

Ortadoğu	30.09.2005	Alper F. Karabudak	Biz Almayalım Efendim!!!!
Ortadoğu	30.09.2005	Kenan Akın	Ya Ermeni Terörünün Hesabını Kim verecek?
Ortadoğu	09.10.2005	Kenan Akın	Ab'yi Frenlemek Gerekliyor
Ortadoğu	10.10.2005	Yıldıray Çiçek	Kan Uzmanı Hrant Dink
Ortadoğu	11.10.2005	Altemur Kılıç	Gül Güldür Hangi Ad Altında Olsa Da!
Ortadoğu	11.10.2005	Taylan Sorgun	Yeni Koalisyon, Başı Dönmüş Rehn, Kimliksizlik..
Ortadoğu	13.10.2005	Kenan Akın	Atilla Koç'a Benzemenin Dayanılmazlığı
Ortadoğu	13.10.2005	Orhan Karataş	Atilla İlhan ve Fikrin Namusu
Ortadoğu	13.10.2005	Zeki Saraçoğlu	Tek Meselemiz
Ortadoğu	13.10.2005	İrfan Ülkü	Boğaz'daki Heykel ve 'An Gelir'
Ortadoğu	13.10.2005	Altemur Kılıç	Orhan Pamuk, Atilla İlhan
Ortadoğu	19.10.2005	Yıldıray Çiçek	Muhteşem İkili Oldular
Ortadoğu	21.10.2005	Altemur Kılıç	Pamuk İpliği Pazarda
Ortadoğu	23.10.2005	Altemur Kılıç	Siga, Siga Constantinoplî
Ortadoğu	02.12.2005	Altemur Kılıç	Ucu Tehlikeli Sözler
Ortadoğu	14.12.2005	Altemur Kılıç	Pamuk Değil, Türkiye Yargılanıyor
Ortadoğu	16.12.2005	Haber	Pamuk Zirvesi
Ortadoğu	17.12.2005	Ali Öncü	Yakışmadı Üstad (!) Orhan Pamuk
Ortadoğu	17.12.2005	Alper F. Karabudak	Bizi Ab'ye Bağlayan Pamuk İpliği!
Ortadoğu	17.12.2005	Altemur Kılıç	Pamuk Teması Üzerine Çeşitlemeler
Ortadoğu	17.12.2005	Kenan Akın	Pamuk, Tahribatını Sürdürüyor!
Ortadoğu	17.12.2005	Taylan Sorgun	Pamuk Davası, Ermeni Lobileri, Bir Zirve, Ab Tarihi ve Tbm
Ortadoğu	18.12.2005	Altemur Kılıç	Oradaydım!
Ortadoğu	18.12.2005	Kenan Akın	Neyi Savunacaktın?
Ortadoğu	18.12.2005	Orhan Tahsin	Kırmızı-Beyaz
Ortadoğu	18.12.2005	Serdar Kuru	Utanc Günüt
Ortadoğu	18.12.2005	Taylan Sorgun	Pamuk, "Yeni İcat", "Şener'e Soru", "ve Meslektaşlarımız..."
Ortadoğu	18.12.2005	Zeki Saraçoğlu	Yemekte Neler Konuştular?
Ortadoğu	19.12.2005	Altemur Kılıç	Türk Ordusu Provakatör!
Ortadoğu	19.12.2005	Orhan Karataş	Pamuk'un Yamuğu
Ortadoğu	19.12.2005	Taylan Sorgun	"Ordu", "Lajendik Saldırısı", "Üçü Bir Yerde", "Pontusçu Toplantısı"
Ortadoğu	20.12.2005	Alper F. Karabudak	Ucu Kahramanlık
Ortadoğu	20.12.2005	Altemur Kılıç	Bedelin İhaneti
Ortadoğu	20.12.2005	Mustafa Ertekin	Ab ile "Pamuk" İpliğine Bağlı İlişkiler
Ortadoğu	20.12.2005	Orhan Karataş	Dava Bahane, Şöhret Şahane
Ortadoğu	20.12.2005	Selcan Taşçı	Cüppeli Bozkurtlar Kovalasın Sizi
Ortadoğu	20.12.2005	Zeki Saraçoğlu	Kimden Aferin Alıyorsunuz?
Ortadoğu	21.12.2005	Kenan Akın	"Evrensel Hadi" Nimmisyonu Bu Mu?
Ortadoğu	21.12.2005	Taylan Sorgun	"Ordu", "Çiçek ve Müstemleke", "Babacan ve Bayrak"
Ortadoğu	22.12.2005	Serdar Kuru	Türk milleti Adına İstiyoruz
Ortadoğu	22.12.2005	Yıldıray Çiçek	Orhan Pamuk Çetesi!
Ortadoğu	29.12.2005	Taylan Sorgun	Emparyalist Saldırganlık, Lagendjik, Bakan Çiçek..
Ortadoğu	02.01.2006	Zeki Saraçoğlu	Sezer'in Yeni Yıl Açıklaması
Ortadoğu	02.01.2006	Orhan Karataş	2006'ya Bakış
Ortadoğu	02.01.2006	Yıldıray Çiçek	Herşey Zehir Kusmak İçin!
Ortadoğu	04.01.2006	Bülent Ziyal	Emekliler ve Kredi Kartları: Trajedisi

Ortadoğu	04.01.2006	Altemur Kılıç	Karikatür
Ortadoğu	04.02.2006	Ömer Lütfü	Vidani Reddin Hedefi
Ortadoğu	19.02.2006	Taylan Sorgun	Ulusalçılık, millicilik, milliyetçilik ve Kimilerinin Telaşı..
Ortadoğu	19.02.2006	Taylan Sorgun	Şunun Zoruna Bakın Siz
Ortadoğu	21.02.2006	Mustafa Ertekin	Haddini Bil Hrant Efendi!
Ortadoğu	21.02.2006	Orhan Karataş	Hrant'ın İtirafı
Ortadoğu	20.09.2006	Taylan Sorgun	301'in Kaldırılmasına Evet Diyen Siyasetçi Kaybeder "Lozanı Delmek" Lagendijk ve milliyetçilik
Ortadoğu	23.09.2006	Kürşat Eser	Vahim Durum
Ortadoğu	24.09.2006	Yıldıray Çiçek	Tayyip Klasığı
Ortadoğu	25.09.2006	Orhan Tahsin	A,B,C!..
Ortadoğu	26.09.2006	Savaş Çolak	Baba ve Elif
Ortadoğu	28.09.2006	Orhan Tahsin	Son Numara
Ortadoğu	20.10.2006	Alper F. Karabudak	Kısaca Sübaneke Deyip Geçin!...
Ortadoğu	15.03.2007	Alişan Satılmış	Sayınclı'lar Garip Garabet Vakası
Ortadoğu	15.03.2007	Seyfi Şahin	PKKya Psikolojik Destek
Ortadoğu	04.11.2007	Orhan Tahsin	Bekleme Odası
Ortadoğu	09.11.2007	Orhan Tahsin	Bir Avrupa Masalı
Ortadoğu	28.12.2007	Orhan Karataş	Bir Kale Daha Düşüyor
Radikal	29.02.2004	Murat Çelikkan	28 Şubat, AKP ve Sansür
Radikal	17.07.2004	Murat Çelikkan	Türk Sinemasının Çıkması
Radikal	09.09.2004	Murat Çelikkan	TCK Skandalı
Radikal	10.09.2004	Adnan Ekinci	Memleketimden Yeni Adli Yıl Manzaraları
Radikal	09.02.2005	Hasan Bülent Kahraman	Ne Olur Düşünce Açıkalanırsa?
Radikal	10.02.2005	Hakkı Devrim	Pamuk Bunu Marifet Sayıyor
Radikal	11.02.2005	Türker Alkan	Tek Kişinin Çoğunluğu
Radikal	20.02.2005	Murat Belge	Kitap Yakmayı Seven Toplum
Radikal	24.02.2005	Jale Parla	Orhan Pamuk Tartışması
Radikal	24.02.2005	Yorum	Bizim Romancımız Ne Der Ne Diyemez? Orhan Pamuk Tartışması
Radikal	02.03.2005	Haluk Şahin	Orhan Pamuk'a Dostça Hatırlatma
Radikal	02.03.2005	Murat Çelikkan	İki Yıl Önce Dün
Radikal	03.03.2005	Murat Çelikkan	Tazminatı Hakim mi Ödüyor?
Radikal	17.03.2005	Hakkı Devrim	TCK'yı Tane Tane Konuşalım
Radikal	17.03.2005	Gündüz Aktan	Kıbrıs Sorunu ve İngiltere
Radikal	17.03.2005	Tarhan Erdem	TCK'dan İhtüzüğe
Radikal	11.05.2005	Haluk Şahin	Atacakm Birkaç Gazeteceyi İçeri..
Radikal	12.05.2005	Murat Çelikkan	Geri Sayım Başladı
Radikal	26.05.2005	Türker Alkan	Demokrasi Arkadan Hançerlendi!
Radikal	27.05.2005	Murat Belge	'Ertesi' Gün
Radikal	28.05.2005	Murat Çelikkan	Devlet Partisi Olarak Chp
Radikal	29.05.2005	Avni Özgürel	Geçmiş Zaman Olur Ki...
Radikal	29.05.2005	Hakkı Devrim	Cihannüma
Radikal	29.05.2005	mine G. Kırıkkanat	Buyrun Cenazeye
Radikal	29.05.2005	Türker Alkan	Konuş Bakalım
Radikal	23.09.2005	Altan Öymen	Ben Gazeteci Olarak Hatırlamıyorum, Turgut Kazan Hukukçu Olarak..
Radikal	23.09.2005	Murat Belge	Demokrasi mi, Ulusal Çıkar mı?
Radikal	24.09.2005	Haluk Şahin	Yasakçılara Alkışlar
Radikal	24.09.2005	İsmet Berkan	Hem Dersini Bilmez Hem De Şişman Herkesten

Radikal	24.09.2005	Murat Belge	Hukukun Katli
Radikal	24.09.2005	Murat Yetkin	Hükümet İçin Zorlu Günler Başlıyor
Radikal	24.09.2005	Türker Alkan	İyi ve Kötü Haberler
Radikal	25.09.2005	Murat Belge	Bir Eylül Sabahı
Radikal	27.09.2005	Gündüz Aktan	Bir Bilseler
Radikal	30.09.2005	Adnan Ekinci	Dokununca Solgun Bir Gül Olan Yargıçlar
Radikal	08.10.2005	İsmet Berkan	Memleketimden İfade Özgürlüğü Manzaraları
Radikal	08.10.2005	Hakkı Devrim	Yaşar Kemal Özgür Diledi mi?
Radikal	09.10.2005	Adnan Keskin	TCK 159'un Ruhü 301'de Yaşıyor
Radikal	09.10.2005	Murat Yetkin	Çiçek: Bakarsınız Yargıtayda Düzelir
Radikal	11.10.2005	Adnan Ekinci	Mahkemenin Durum Halleri
Radikal	11.10.2005	Turgut Tarhanlı	İfade Etmenin Sorunları
Radikal	13.10.2005	Turgut Tarhanlı	Türklük, Aşağılama ve Demokrasi
Radikal	23.10.2005	İsmet Berkan	Orhan Pamuk
Radikal	24.10.2005	Yıldırım Türker	Orhan Pamuk Dosyası-1
Radikal	24.10.2005	Yıldırım Türker	Orhan Pamuk
Radikal	22.11.2005	Turgut Tarhanlı	Hukuk ve 'Paranoya'
Radikal	05.12.2005	Celal Başlangıç	200.Kitabı "Mavi" Oldu!
Radikal	05.12.2005	Yıldırım Türker	Asker Mektubu
Radikal	08.12.2005	Haluk Şahin	Korkularımızın Altındaki Kördüğüm
Radikal	10.12.2005	Turgut Tarhanlı	Acaba Hangisi Doğru?
Radikal	16.12.2005	Haluk Şahin	İfade Özgürlüğünden Niçin Korkuyoruz
Radikal	17.12.2005	Erol Katırcıoğlu	Özgürleşme Zamanı
Radikal	17.12.2005	Gündüz Aktan	Medya Mühendisliği
Radikal	17.12.2005	Haber	İfade Özgürlüğü İki Ay Bekleyecek
Radikal	17.12.2005	Hakkı Devrim	Çocuğu Değil, Önce Kocasımı
Radikal	17.12.2005	Hakkı Devrim	Orhan Pamuk'un Güvenliği
Radikal	17.12.2005	Haluk Şahin	İfade Özgürlüğü Nasıl Yerleşir?
Radikal	17.12.2005	İsmet Berkan	İfade Özgürlüğünü İçe Sindirmek
Radikal	17.12.2005	Murat Yetkin	Orhan Pamuk Davası ve Ankara'nın Açmazı
Radikal	18.12.2005	İsmet Berkan	İşin Tadını Kaçırma Sanatı Üzerine...
Radikal	20.12.2005	Turgut Tarhanlı	Pamuk Davasının Ardından
Radikal	21.12.2005	Avni Özgürel	Türk Sorunu
Radikal	22.12.2005	Altan Öymen	Pamuk Davası, 301'inci Madde ve Nüdahalecilerimiz...
Radikal	23.12.2005	Haluk Şahin	Hukuk Tartışması Kızırtıyor
Radikal	23.12.2005	Murat Belge	Yasanın Değişmezliği
Radikal	27.12.2005	İsmet Berkan	Mahkemeyi Etkilemeye Çalışmak mı Dediniz?
Radikal	28.12.2005	İsmet Berkan	Orhan Pamuk Davası Kalkınca İş Bitecek mi?
Radikal	29.12.2005	Hasan Celal Güzel	Düşüncüyü İfade Hürriyetinin Öntünü Açalım
Radikal	30.12.2005	Zeki Coşkun	Pamuk Gölgesinde Olan Biten
Radikal	31.12.2005	Murat Belge	Reductio Ad Absurdum
Radikal	31.12.2005	Haluk Şahin	Çılgın Türkler 2005
Radikal	31.12.2005	Murat Belge	Reductio Ad Absurdum
Radikal	31.12.2005	Murat Yetkin	29 Aralık Mğk'sının Önemi
Radikal	03.01.2006	Hakkı Devrim	"Suç Duyurusu" Avukatımız
Radikal	06.02.2006	Haluk Şahin	Mahkeme Dönüşü
Radikal	08.02.2006	Haluk Şahin	Mahkeme Dönüşü

Radikal	08.02.2006	İsmet Berkan	Böyle Bir Şey Görmedim!
Radikal	08.02.2006	Murat Yetkin	Reformalara Direniş Devam Ediyor
Radikal	09.02.2006	Altan Öymen	Gazeteciler Duruşmasından Notlar
Radikal	09.02.2006	İsmet Berkan	Mahkemede Terör Yaratarak Siyaset Yapmak
Radikal	12.02.2006	Murat Belge	Bağrıkan Azınlık Sessiz Çoğunluk
Radikal	07.05.2006	Murat Belge	Vicadni Ret Konusu
Radikal	16.09.2006	İsmet Berkan	Vurun Elif Şafak'a
Radikal	17.09.2006	Altay Öymen	Yazarlara Ne Yapılırsa Yapılsın, Bize Dokunulmasının
Radikal	18.09.2006	Tarhan Erdem	301'inci Madde
Radikal	20.09.2006	İsmet Berkan	301 İnatlaşması
Radikal	21.09.2006	Turgut Tarhanlı	Türklük' Nasıl Korunur?
Radikal	22.09.2006	Altan Öymen	301'i Korumak İçin İktidar ile Muhalafet Aynı Görüşte
Radikal	22.09.2006	Haluk Şahin	301 ve Çaresi
Radikal	24.09.2006	Avni Özgürel	Osmanlı Usulü Çaydan Geçiş
Radikal	26.09.2006	Turgut Tarhanlı	301. Madde Nedir?
Radikal	26.09.2006	Murat Belge	Değer Buhranı
Radikal	26.09.2006	Turgut Tarhanlı	301.Madde Nedir
Radikal	27.09.2006	İsmet Berkan	Cumhuriyetçi Hareket Partisi!
Radikal	28.09.2006	Hasan Celal Güzel	Ters Mantıkla 301'i Çözemeyiz
Radikal	28.09.2006	Nuray Mert	301 Tartışması ve Beyaz Türkler
Radikal	28.09.2006	İsmet Berkan	Türklüğü Aşağılamak Serbest mi Olmalı?
Radikal	29.09.2006	Murat Belge	İnce Ayar
Radikal	17.03.2007	Perihan Mağden	Hrant Dink'i Unutmak
Radikal	14.09.2007	Haluk Şahin	Gazeteci Cinayetlerinin Arka Planı
Radikal	14.09.2007	Murat Yetkin	Baykal'dan Erdoğan'a Sürpriz İşbirliği Çağrısı
Radikal	09.10.2007	Perihan Mağden	Dink Hadisesinde Birinci Mühim Kemalîst Sembol
Radikal	11.10.2007	Perihan Mağden	Sabiha Gökçen Günahı
Radikal	14.10.2007	H. Gökhan Özgün	Lütfen Artık Kabul Ediniz
Radikal	07.11.2007	ilerleme Raporu Tam Metin	301 Avrupa Standartlarıyla Uyumlu Hale Getirilmeli
Radikal	28.12.2007	M. Gökhan Özgün	Düşünce Kutsal mıdır?
Radikal	31.12.2007	İsmet Berkan	Yılın Olayı Neydi?
Sabah	05.02.2005	Yavuz Donat	İstanbul'a "Büyük Gözaltı..."
Sabah	19.02.2005	Emre Aköz	Başbakanın Tırmığı
Sabah	20.02.2005	Emre Aköz	Akıllı Politikacılar Karikatür Dostudur
Sabah	20.02.2005	Savaş Ay	Rehberlerin Meğer Ne Çok Derdi Varmış!..
Sabah	21.02.2005	Mehmet Altan	Bizi Ortaçağ'a Yapıştıran Tutkal...
Sabah	21.02.2005	Ergun Babahan	Bu Nasıl Tekzip Kararı!
Sabah	22.02.2005	Nebil Özgentürk	Altemur Kılıç Hadisesi!
Sabah	23.02.2005	Umur Talu	Kuşatmaya Dair
Sabah	02.03.2005	İlker Sarier	Önlemlerim
Sabah	02.03.2005	Muharrem Sarıkaya	Çiçek'ten, 1 Nisan'a Son Nokta
Sabah	07.03.2005	Ergun Babahan	Yeni Ceza Yasası ve Habercilik
Sabah	08.03.2005	Muharrem Sarıkaya	Mavi Kitap'ın Palavrası
Sabah	17.03.2005	Ali Kırca	Kaza!
Sabah	21.03.2005	İlker Sarier	Yeni Basın Sözlüğü
Sabah	13.05.2005	Muharrem Sarıkaya	"Fastfood Entellektüeller"

Sabah	25.05.2005	Mehmet Barlas	"Dön Baba Dönelim" Oyunu Bitecek mi?
Sabah	26.05.2005	Aslı Aydıntaşbaş	Hançerleme Sanatı
Sabah	26.05.2005	Ergun Babahan	Tarihçiler De Tartışamadı
Sabah	26.05.2005	Umur Talu	Çiçekler,Böcekler..Ona Öyle Demezler...
Sabah	27.05.2005	İlker Sarier	Erdoğan ile Çiçek Küs mü?
Sabah	28.05.2005	Erdal Şafak	Börek ve Çıglık
Sabah	28.05.2005	Mehmet Altan	Maymun Demokrathığı
Sabah	28.05.2005	Yılmaz Özdil	Soykırım'kanguru'dur
Sabah	28.05.2005	Ergun Babahan	Bir Yasanın Anatomisi
Sabah	29.05.2005	Umur Talu	Diyelim Ki, Güvendik!
Sabah	14.06.2005	Yavuz Donat	Türkiyenin İmaj Karnesi
Sabah	23.09.2005	Erdal Şafak	1915'in Üstünden Tam 90 Yıl Geçti
Sabah	24.09.2005	Erdal Şafak	Yargıda Asıl Sorun İçsel Tarafgirlik
Sabah	24.09.2005	Mehmet Barlas	Bu Kadar Fazla Soruya Cevap Aramak Gerekmez Ki...
Sabah	24.09.2005	Yılmaz Özdil	Gavur... Turko...
Sabah	25.09.2005	İlker Sarier	Of Of Ofer!
Sabah	26.09.2005	Ömer Lütfi Mete	Arkadan Vuran Yandan Haykıran
Sabah	27.09.2005	Emin Çölaşan	Ermeni Gaillesi'
Sabah	27.09.2005	İlter Türkmen	Yargı ve Demokrasi
Sabah	27.09.2005	Umur Talu	Ne Dediler, Ne Dediler!
Sabah	29.09.2005	Ömer Lütfi Mete	Söylesem mi, Söylesem mi?
Sabah	01.11.2005	Yılmaz Özdil	Ohal Falan Oldular Yani
Sabah	10.11.2005	Fikret Aydemir	Ab'den 'Kıprıda' Uyarısı
Sabah	10.11.2005	Erdal Şafak	İki Ayağının Üstünde Durmak
Sabah	12.11.2005	Mehmet Barlas	Mahkeme Kadiya Değil De Aihm'ye mi Mültür?
Sabah	20.11.2005	Mehmet Barlas	Ulus Devlet' Nerede Başladı, Nerede Bitti?
Sabah	03.12.2005	Erdal Şafak	16 Aralık Telaşı
Sabah	12.12.2005	Umur Talu	Mega Ekşime!
Sabah	17.12.2005	Erdal Şafak	Fotoğraftaki Gölgeler..
Sabah	17.12.2005	Mehmet Altan	Bu Oyunun Senaristi Kim?
Sabah	17.12.2005	Yılmaz Özdil	Pamuk..
Sabah	18.12.2005	Söli Özel	Şişli
Sabah	18.12.2005	Erdal Şafak	Ertesi Gün Hüznü
Sabah	18.12.2005	Umur Talu	Dava Adamları
Sabah	18.12.2005	Yılmaz Özdil	Ne İmajmış Be Kardeşim
Sabah	19.12.2005	Yavuz Baydar	İfade'deki Açmaz
Sabah	19.12.2005	Mehmet Barlas	Tarihi Yeniden mi Yazalım Yoksa Yeniden mi Yaşayalım?
Sabah	19.12.2005	Mehmet Altan	İki Ayrı Hükümet mi Var?
Sabah	20.12.2005	Ali Kirca	Buzdan Kilitler
Sabah	20.12.2005	Emre Aköz	'B' Sınıfı Bir Ülke
Sabah	20.12.2005	Hıncal Uluç	Fikirlere Özgürlük Ama Sadece Bizimkilere
Sabah	20.12.2005	Mehmet Altan	İki Ayrı Hükümet mi Var?
Sabah	21.12.2005	İlker Sarier	Menemen Özgürlüğü
Sabah	21.12.2005	Mahmut Övür	Ab Vatandaşları Bize Nasıl Bakıyor?
Sabah	28.12.2005	Erdal Şafak	Demokratik Sabır
Sabah	29.12.2005	Erdal Şafak	Yılm Adanı
Sabah	25.05.2006	Emre Aköz	Eleştiri Özgürlüğü

Sabah	08.06.2006	Fatih Altaylı	Mağden ve Ağca-Töre Cinayeti-Yüksek Tansiyon
Sabah	21.09.2006	Ergun Babahan	Korkular Ülkesi
Sabah	22.09.2006	Balççek Pamir	Üstsüz Yüzstün Yeter
Sabah	24.09.2006	Ergun Babahan	Hem Dava Hem Hakaret
Sabah	29.09.2006	Erdal Şafak	Yitik Sözcükler
Sabah	31.10.2006	Ergun Babahan	Dink Kararı ve Türk Hukuku
Sabah	01.11.2006	Ergun Babahan	Özgürlükçü Muhalefet
Sabah	02.11.2006	Ergun Babahan	Yargıcın Taraf Olması
Sabah	15.12.2006	Fatih Altaylı	Kemal Keriçsiz ve Zisçnirek Lamek
Sabah	16.12.2006	Yılmaz Özdil	Nobel Kaç Papel?
Sabah	07.11.2007	Ergun Babahan	301 ve Yorumu
Sabah	08.11.2007	Emre Aköz	Kötü Şöhretli 301
Yeni Şafak	10.09.2004	Ali Bayramoğlu	Demokrasinin Çakılı Yolları
Yeni Şafak	25.02.2004	Kürşat Bumin	Açıklamanın Çizdiği "Medya Resmi" İyi Bir Resim Değil
Yeni Şafak	17.09.2004	Sami Kocaoğlu	Sapı Benden
Yeni Şafak	29.09.2004	Fehmi Kuru	Kalkınmışlığın Göstergesi
Yeni Şafak	07.02.2005	Ahmet Taşgetiren	312/2 Yorumu
Yeni Şafak	08.02.2005	Fehmi Kuru	Yargıya Övgü
Yeni Şafak	08.02.2005	Davut Dursun	Karşıt Düşüncelerin İfadesi Demokrasinin Üstünlüğüdür
Yeni Şafak	08.02.2005	Mehmet Şeker	Yüzyılın Soykırımı
Yeni Şafak	26.02.2005	Ahmet Kekeç	Kedir Kedi...
Yeni Şafak	26.02.2005	Kürşat Bumin	Karikatürün 'Köpekli'si Oluyor Da 'Kedili'si Niçin Olmuyor?
Yeni Şafak	03.03.2005	Fehmi Kuru	Daha Fazla Özgürlük
Yeni Şafak	03.03.2005	Ahmet Taşgetiren	Yargılayın ve Asın
Yeni Şafak	07.03.2005	Taha Kıvanç	Yeni Medya Düzeni
Yeni Şafak	08.03.2005	Mehmet Ocaktan	Gazeteciler Cemiyeti Başkanı 'Basın Özgürlüğü' İstemiyor
Yeni Şafak	08.03.2005	Sami Hocağlu	Biz Yargılama Sanıyorduk, 'Meğer' Maçmış
Yeni Şafak	09.03.2005	Ali Bayramoğlu	Utancı ve Zihniyet
Yeni Şafak	09.03.2005	Ali Bayramoğlu	Kendi Ayağına Kurşun Sıkmak
Yeni Şafak	17.03.2005	Ahmet Taşgetiren	Rövanş mı?
Yeni Şafak	18.03.2005	Kürşat Bumin	Bir Erdem Olarak mizah
Yeni Şafak	21.03.2005	Ahmet Taşgetiren	İki Yüzlülüğümüze Dair
Yeni Şafak	22.03.2005	Fehmi Kuru	Evet "Özgürlükçü" Bir Yazarım
Yeni Şafak	12.05.2005	Mehmet Ocaktan	Fransız Tipi Laiklik' İn Sonu Mu Geliyor?
Yeni Şafak	26.05.2005	Ahmet Taşgetiren	Türkiye'yi Kısırmak..
Yeni Şafak	27.05.2005	Ahmet Taşgetiren	Sorularım Var
Yeni Şafak	28.05.2005	Kürşat Bumin	Yaralayan' Onun Sözleridir, Diğerlerinin Değil
Yeni Şafak	28.05.2005	Taha Kıvanç	Nasıl Hain Olunur?
Yeni Şafak	30.05.2005	Taha Kıvanç	Geçmiş Olsun, Geçmiş Olsun
Yeni Şafak	28.07.2005	Yasin Doğan	Yargıcın Özgürlük Anlayışı Da Önemli
Yeni Şafak	07.09.2005	Ahmet Kekeç	Sivil Toplumun Kahramana İhtiyacı Yok
Yeni Şafak	24.09.2005	Ahmet Kekeç	Vatanın Selametini Düşünüyorlarsa...
Yeni Şafak	25.09.2005	Fehmi Kuru	Yanlış Düzeltmek
Yeni Şafak	25.09.2005	Nazif Gürdoğan	Ekonominin Dili Yalıdır.
Yeni Şafak	27.09.2005	Ahmet Kekeç	Herkes Sizin Gibi Düşünmek Zorunda Değil

Yeni Şafak	27.09.2005	Taha Kıvanç	Küfür Yerine Merak
Yeni Şafak	28.09.2005	Taha Kıvanç	Büyüyünce Ne Olsam?
Yeni Şafak	11.10.2005	Ali Bayramoğlu	Dink Kararı Biz Türkler İçin Utanç vericidir
Yeni Şafak	12.10.2005	Ali Bayramoğlu	Dink Davası:Türk Neyle Gururlanacak ve Kim Türk?
Yeni Şafak	20.10.2005	Koray Düzgören	Yargıçlar Ya Kasıtlı Ya Da Eğitimsizler Sözü Doğruysa?
Yeni Şafak	22.10.2005	Fehmi Kuru	Evet, Özgürlükçü Bir Yazarım
Yeni Şafak	25.10.2005	Kürşat Bumin	Şaşırtıcı Bir 'Gereğe'
Yeni Şafak	09.11.2005	Kürşat Bumin	Birkaç Gün Daha Gecikse 10 Kasım'a Denk Gelecekti
Yeni Şafak	12.11.2005	Selahattin Yusuf	"Nobel" Yaz, Bir Boşluk Bırak...
Yeni Şafak	28.11.2005	Ali Bayramoğlu	Türkiye Böyle Bir Diyar..
Yeni Şafak	07.12.2005	Ahmet Kekeç	Özgürlük De Özgürlük Diye Tutturan Zibidi Tayfası...
Yeni Şafak	17.12.2005	Ahmet Kekeç	Bu Dava Bize Ne Kazandıracak?
Yeni Şafak	17.12.2005	Kürşat Bumin	Hatırlayalım, Kime Benziyoruz Acaba?
Yeni Şafak	18.12.2005	Fehmi Kuru	Özgürlüğe 'Yine' Övgü
Yeni Şafak	19.12.2005	Ahmet Kekeç	Başı Göğe Ermiştir Artık...
Yeni Şafak	19.12.2005	Koray Düzgören	Rezalet, Sadece Adalet ve İçişleri Bakanlarının Sorunu Mu ?
Yeni Şafak	20.12.2005	Ahmet Kekeç	Sizin Gibi Düşünmüyor Diye Ölmesi mi Lazım?
Yeni Şafak	20.12.2005	Ali Bayramoğlu	Pamuk Davası Hakkında
Yeni Şafak	22.12.2005	Ali Bayramoğlu	Siyasi İktidar, Akıl ve Pamuk
Yeni Şafak	26.12.2005	Ahmet Kekeç	Geç Oldu Ama İyi Oldu
Yeni Şafak	27.12.2005	Ali Bayramoğlu	301 Fırtınası
Yeni Şafak	28.12.2005	Ali Bayramoğlu	Korkutan Zihniyet
Yeni Şafak	29.12.2005	Mehmet Ocaktan	301 Değişmeli Çünkü..
Yeni Şafak	29.12.2005	Fehmi Kuru	Sabır Taşı
Yeni Şafak	29.12.2005	Kürşat Bumin	Aklını Peynir Ekmek ile Yemedi Herhalde
Yeni Şafak	29.12.2005	Rasim Özdenören	Yasa ve Zihniyet
Yeni Şafak	29.12.2005	Taha Kıvanç	Temel Korku
Yeni Şafak	30.12.2005	Ali Bayramoğlu	Bu Hükümetin Sahibi Kim
Yeni Şafak	18.02.2006	Kürşat Bumin	Bir Erdem Olarak mizah'
Yeni Şafak	03.05.2006	Kürşat Bumin	İki Karar- İki Haber
Yeni Şafak	08.05.2006	Taha Kıvanç	Medya Üzerine Çeşitlemeler
Yeni Şafak	06.06.2006	Ali Bayramoğlu	Vicdani Retçiler,Anti militarizm,Perihan Mağden ve Asker Türkler
Yeni Şafak	07.06.2006	Ali Bayramoğlu	Özgürlüğe Atış Noktaları
Yeni Şafak	17.09.2006	Kürşat Bumin	"Türk Asıllı/Tc Uyruklu" Ayrımının Sonuna Yaklaşırken
Yeni Şafak	17.09.2006	Kürşat Bumin	Türk Asıllı/T.C. Uyruklu Ayrımının Sonuna Yaklaşırken
Yeni Şafak	22.09.2006	Koray Düzgören	Hükümet 301'i Korudukça Bu Davalar Devam Eder
Yeni Şafak	23.09.2006	Fadime Özkan	Baba ve Piç'i Eleştirmek Başka Elif Şafak'ı Yargılamak Başka
Yeni Şafak	26.09.2006	Kürşat Bumin	Ruhu' Olmayan Bir Madde..
Yeni Şafak	15.06.2007	Ali Bayramoğlu	Asker De Düşecek Bu Krizin Ocağına..
Yeni Şafak	27.11.2007	Ali Bayramoğlu	Önemli Bir Sorun: Kamusal Cinayetler, Yargı ve Zihniyet
Yeni Şafak	21.12.2005	Mehmet Ocaktan	Orhan Pamuk Reyting Yaptı, Biz Utanç Biriktirdik

Zaman	07.02.2005	Ekrem Dumanlı	Medya İçinde Uyum Yasaları
Zaman	10.02.2005	Hüseyin Gülerce	Yargıtay Kararı Ümitlendiriyor; Ama..
Zaman	16.05.2005	Ekrem Dumanlı	Gazeteciliğin Dokunulmazlık Zırhına İhtiyacı Yok
Zaman	12.12.2005	Ali Bulaç	Düşünce ve İfade Özgürlüğü
Zaman	13.12.2005	Ali Bulaç	Düşünce Özgürlüğünün Ahlaki Temeli
Zaman	17.12.2005	Mehmet Kamış	Pamuk Mahkemede Değil, Kamu Vicdanında Yargılanmalı
Zaman	18.12.2005	Mustafa Ünal	Ab Yolu Pamuk İpliğine Bağlandı
Zaman	22.12.2005	Doç. Dr. Zühtü Arslan	Avrupa'nın Pamuk Prensleri ve Ötekiler...
Zaman	23.12.2005	Erhan Başyurt	Pamuk,Aşkın ve 'Özgür' Hukuk
Zaman	29.12.2005	Ekrem Dumanlı	Böyle Giderse "Dost" Kalmaz
Zaman	29.12.2005	Yar. Doç. Nejdet Gök	Londra'daki Osmanlı Arşivi Neden Getirilmiyor?
Zaman	09.01.2006	Ekrem Dumalı	301.Maddeyi Mumla Aramamak İçin
Zaman	07.06.2006	Şahin Alpay	İfade Özgürlüğü Uygarlığın Özü
Zaman	10.06.2006	Şahin Alpay	İfade Özgürlüğü Uygarlığın Özü
Zaman	19.09.2006	Herkül millas	Değişen Gündem ve Öncelik
Zaman	20.09.2006	Doç. Dr. Sami Selçuk	(Türkiye 301. Maddeyi Tartışıyor) Düşünce Suçu Ahlaka Aykırıdır
Zaman	22.09.2006	Mustafa Ünal	Özgürlük Çelişkisi
Zaman	23.09.2006	Ümit Kardaş	Demokrasiye 301. Madde Ayıbı
Zaman	25.09.2006	A. Turan Alkan	Siz Gidin. Ben Gelmiyorum!
Zaman	26.09.2006	Elif Şafak	Bir Roman Yazmak
Zaman	20.12.2006	Prof.Dr.M.Sükrü Hamioğlu	Baskıcı İktidar-Komplocu Muhalefet' Sarmalı ve Türk Toplumunu
Zaman	09.11.2007	Hüseyin Gülerce	Demokrasiye Direnç,Parola 301

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Özgün Açıkalin
Doğum Tarihi ve Yeri : 26.01.1981 Suruç Onbirmisan
Medeni Durumu : Bekar

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Metin Nuran Çalkallıklı Anadolu Lisesi
Lisans Diploması : İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü
Tez Konusu : Köşe Yazılarında İfade Özgürlüğünün Çerçevesi
Yabancı Dil / Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

Van Het Hof S. ve Açıkalin, Ö. “Seçimleri Basın Reklamları: Anaakım Gazeteler ve Merkez Partiler”, 10. Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara, 2007

Açıkalin Ö. ve Çeliker D., “Türbanın Üniversitelerde Serbestliği Konusunun Köşe Yazılarında Çerçevesi”, Gazi Üniversitesi 4. Uluslararası İletişim Öğrenci Kongresi, Ankara, 2008.

Durna T. ve Açıkalin, Ö., “Bir Halkla İlişkiler Etkinliği Olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları Etik Sorgulamalar ”, *Uluslararası Halkla İlişkiler Sempozyumu*, 15-17 Nisan, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, KKTC, 2009.

İş Denevimi

Stajlar : Turkish Daily News Antalya Büro (1997)
 TRT Antalya Haber Müdürlüğü (2003)
 Bağımsız İletişim Ağı (2004)

Çalıştığı Kurumlar : Peta Yayıncılık(2002)
 Sia Ajans Medya Basın Hizmetleri (2004-2005)
 Max Yapım (2005)

Adres : Meltem mah. Özgün Site C1/3 07050 Muratpaşa/ Antalya

Tel. no : 242- 2375515